

**VAPAAEHTOISEN TILINTARKASTUKSEN
VALINTAAN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT PIENISSÄ
SUOMALAISSA YRITYKSISSÄ**

**Jyväskylän yliopisto
Kauppakorkeakoulu**

Pro gradu -tutkielma

2021

**Tekijä: Heta Antola ja Milla Seppänen
Oppiaine: Laskentatoimi
Ohjaaja: Jaana Kettunen**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

TIIVISTELMÄ

Tekijä Heta Antola ja Milla Seppänen	
Työn nimi Vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan vaikuttavat tekijät pienissä suomalaisissa yrityksissä	
Oppiaine Laskentatoimi	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika (pvm.) 27.04.2021	Sivumäärä 83
Tiivistelmä - Abstract	
<p>Suomessa on kansainvälisesti tarkastellen hyvin matalat tilintarkastusvelvollisuuden raja-arvot. Tilintarkastusvelvollisuudesta vapautettuja ovat vain yritykset, jotka alittavat tilintarkastuslaissa määritellyt raja-arvot liikevaihdolle, taseen loppusummalle ja työntekijöiden lukumäärälle. Suomessa nämä matalat raja-arvot ovat herättäneet keskustelua raja-arvojen nostamisesta, ja muutoksia pienimpien yritysten tilintarkastusvelvollisuuteen voi olla odotettavissa lähitulevaisuudessa. Vaikka tilintarkastus voidaan nähdä pienille yrityksille ylimitoitettuna taakkana, on silti monia tilintarkastusvelvollisuudesta vapautettuja yrityksiä, jotka päättävät valita tilintarkastuksen toimituttamisen vapaaehtoisesti.</p> <p>Tässä tutkielmassa pyritään selvittämään niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan pienissä suomalaisissa yrityksissä. Tutkielmassa tuodaan esille tilintarkastuksen sääntelyä, tilintarkastusvelvollisuutta, tilintarkastuksen tuomia etuja ja tavoitteita, sekä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan vaikuttavia tekijöitä ja siihen liittyvää teoriaa aiemman tutkimuksen valossa. Tutkielma suoritetaan kvantitatiivisena, ja tutkielman kuuteen hypoteesiin pyritään saamaan vahvistusta logistisella regressioanalyysillä sekä ristiintaulukoinnilla ja khiin neliö -testillä.</p> <p>Tutkielman tulokset osoittavat, että vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan vaikuttavat yrityksen koko liikevaihdossa mitattuna, tilintarkastuksesta koettu hyöty, sekä yrittäjän kaupallinen koulutustausta. Lisäksi ulkoisista sidosryhmistä erityisesti verotustarkoitusten merkitys korostui tilintarkastuksen valintapäätöksen taustalla.</p>	
Asiasanat Tilintarkastus, vapaaehtoinen tilintarkastus, tilintarkastuslaki	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopiston kirjasto	

KUVIOT JA TAULUKOT

KUVIO 1: Vastaajien ikäjakauma.

KUVIO 2: Vastaajien kokemus yrittäjänä.

KUVIO 3: Yritysten omistajien lukumäärä.

KUVIO 4: Perheomistuksen vastausten jakauma.

KUVIO 5: Ulkoistetun kirjanpidon vastausten jakauma.

KUVIO 6: Yritysten liikevaihto (euroissa mitattuna) viime tilikaudella.

TAULUKKO 1: Saadut vastaukset ja aineiston muodostuminen.

TAULUKKO 2: Ristiintaulukointi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisesta ja yrityksen liikevaihdosta.

TAULUKKO 3: Khiin neliö -testi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen ja yrityksen liikevaihdon välisestä riippuvuudesta.

TAULUKKO 4: Ristiintaulukointi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisesta ja omistajien lukumäärästä.

TAULUKKO 5: Khiin neliö -testi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja yrityksen omistajien lukumäärän riippuvuudesta.

TAULUKKO 6: Ristiintaulukointi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisesta ja yrityksen perheomistuksesta.

TAULUKKO 7: Khiin neliö -testi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja perheomistuksen välisestä riippuvuudesta.

TAULUKKO 8: Ristiintaulukointi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisesta ja yrityksen ulkoistetusta kirjanpidosta.

TAULUKKO 9: Khiin neliö -testi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja ulkoistetun kirjanpidon välisestä riippuvuudesta.

TAULUKKO 10: Ristiintaulukointi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisesta ja yrittäjän kokemasta tilintarkastuksen tuomasta hyödystä.

TAULUKKO 11: Khiin neliö -testi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja koetun hyödyn välisestä riippuvuudesta.

TAULUKKO 12: Ristiintaulukointi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisesta ja yrittäjän kaupallisesta koulutuksesta.

TAULUKKO 13: Khiin neliö -testi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja kaupallisen koulutuksen välisestä riippuvuudesta.

TAULUKKO 14: Yrityksen liikevaihdon ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ristiintaulukointi, jossa on mukana vain alle 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset.

TAULUKKO 15: Yrityksen omistajien määrän ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ristiintaulukointi, jossa on mukana vain alle 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset.

TAULUKKO 16: Perheomistuksen ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ristiintaulukointi, jossa on mukana vain alle 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset.

TAULUKKO 17: Ulkoistetun kirjanpidon ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ristiintaulukointi, jossa on mukana vain alle 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset.

TAULUKKO 18: Tilintarkastuksesta koetun hyödyn ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ristiintaulukointi, jossa on mukana vain alle 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset.

TAULUKKO 19: Kaupallisen koulutuksen ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ristiintaulukointi, jossa on mukana vain alle 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset.

TAULUKKO 20: Khiin neliö -testi kaupallisen koulutuksen ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen välisestä riippuvuudesta, jossa mukana vain alle 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset.

TAULUKKO 21: Selittävien muuttujien väliset korrelaatiot.

TAULUKKO 22: Mallin VIF-kertoimet.

TAULUKKO 23: Logistisen regressioanalyysin tulokset.

TAULUKKO 24: Yhteenveto eri analyysimenetelmillä saaduista tuloksista.

TAULUKKO 25: Yhteenveto ulkoisten sidosryhmien merkitystä mittaavasta Likert-asteikosta vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan taustalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
1.1	Yleistä	7
1.2	Tutkielman rakenne	9
2	TILINTARKASTUS SUOMESSA.....	10
2.1	Tilintarkastuksen sääntely.....	10
2.1.1	Yleistä.....	10
2.1.2	Kansallinen sääntely	10
2.1.3	EU-sääntelyn merkitys	12
2.2	Tilintarkastusvelvollisuus	13
2.2.1	Yleistä.....	13
2.2.2	Velvollisuus toimituttaa tilintarkastus.....	14
2.2.3	Muutostarpeet Suomessa	14
2.3	Tilintarkastuksen edut ja tavoitteet.....	15
3	PIENTEN YRITYSTEN VAPAAEHTOINEN TILINTARKASTUS	17
3.1	Yleistä	17
3.2	Vapaaehtoisen tilintarkastuksen hyödyt ja kustannukset.....	18
3.3	Sisäiset tekijät tilintarkastuksen valinnan taustalla	20
3.3.1	Liikevaihto.....	20
3.3.2	Taloudellinen asema	21
3.3.3	Johdon asenteet ja koulutustausta	22
3.3.4	Omistuksen ja johdon eriytyminen	24
3.3.5	Ulkoistettu kirjanpito.....	25
3.3.6	Perheomistus.....	26
3.4	Ulkoisten sidosryhmien merkitys tilintarkastuksen valintaan.....	28
3.4.1	Yleistä.....	28
3.4.2	Ulkopuolinen rahoitus.....	28
3.4.3	Luottoluokittajat	29
3.4.4	Tavaran- ja palveluntoimittajat	30
3.4.5	Viranomaiset	32
3.4.6	Yritystukien merkitys	32
4	AINEISTO JA MENETELMÄ.....	34
4.1	Hypoteesit.....	34
4.2	Aineisto	36
4.2.1	Kysely.....	37
4.3	Menetelmä	39
4.3.1	Ristiintaulukointi.....	39
4.3.2	Korrelaatiot.....	40
4.3.3	Logistinen regressioanalyysi	41
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	43

5.1	Yleistä	43
5.2	Ristiintaulukoinnin tulokset.....	46
5.3	Ristiintaulukointi yrityksistä, joiden liikevaihto on alle 200 000 euroa	56
5.4	Korrelaatiot.....	63
5.5	Logistisen regressioanalyysin tulokset.....	64
5.6	Kuvaileva tilastoanalyysi ulkoisten sidosryhmien merkityksestä	66
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI	69
6.1	Johtopäätökset.....	69
6.2	Tutkielman rajoitukset ja luotettavuuden arviointi.....	73
6.3	Jatkotutkimusaiheet.....	74
	LÄHTEET	75
	LIITE 1: KYSELYLOMAKE	80

1 JOHDANTO

1.1 Yleistä

Tässä pro gradu -tutkielmassa selvitetään vapaavalintaisen tilintarkastuksen kysyntään vaikuttavia tekijöitä pienissä yrityksissä Suomessa. Tilintarkastuslaki (TTL) velvoittaa kaikkia kirjanpitovelvollisia toimituttamaan tilintarkastuksen. Vapautuksen tilintarkastuksesta ovat kuitenkin saaneet pienet kirjanpitovelvolliset, joilla vain yksi seuraavista raja-arvoista ylittyy sekä tällä että edeltäneellä tilikaudella: liikevaihto 200 000 euroa; taseen loppusumma 100 000 euroa; ja palveluksessa olevan henkilöstön lukumäärä on enintään kolme henkilöä. Raja-arvojen alle jäävät yritykset saavat kuitenkin valita tilintarkastuksen vapaaehtoisesti. (TTL 2:2.2 §.) Nämä pienet yritykset, joille tilintarkastus on vapaaehtoista, ovat tämän tutkimuksen kohderyhmä.

Vapaaehtoista tilintarkastusta ja sen kysyntään vaikuttavia tekijöitä on tutkittu suhteellisen paljon maailmanlaajuisesti. Euroopan Unionin jäsenvaltioiden kirjanpito- ja tilintarkastussäännöksiä on yhdenmukaistettu vastaamaan toisiaan (Tomperi 2018; Ojala, Collis, Kinnunen, Niemi & Troberg 2016), ja harmonisoinnin myötä vapaavalintaisen tilintarkastuksen hyötyjen ja kustannusten voidaan olettaa olevan yhteneväisiä EU:n jäsenvaltioissa (Ojala ym. 2016). Myös pienten yritysten vapautukset tilintarkastusveloitteesta ovat Euroopan laajuisia. Vapautuksilla on haluttu keventää pieniin yrityksiin kohdistuvaa hallinnosta taakkaa (Weik, Eierle & Ojala 2018). Huomattavan suuri osuus Euroopan yrityksistä on pieniä, ja niiden vaikutus kokonaistalouteen on merkittävä (Collis 2012; Satopää 2019). Suomalaisia pieniä yrityksiä vapaavalintaisen tilintarkastuksen näkökulmasta ovat tutkineet esimerkiksi Niemi, Kinnunen, Ojala, ja Troberg, (2012) sekä Ojala, Collis, Kinnunen, Niemi ja Troberg (2016). Aihealueeseen liittyvää tutkimusta on tehty paljon myös Isossa-Britanniassa (mm. Collis, Jarvis & Skerratt 2004; Collis 2010; Collis 2012; Dedman, Kausar, & Lennox 2014).

Aiemmat tutkimustulokset ehdottavat vapaaehtoisen tilintarkastuksen ajureiksi esimerkiksi yrityksen kokoa liikevaihdossa mitattuna (mm. Collis 2010;

Niemi ym. 2012; Ojala ym. 2016), yrityksen taloudellista asemaa (mm. Taurin-gana & Clarke 2000; Carey, Simnett & Tanewski 2000; Niemi ym. 2016) sekä yrityksen eri sidosryhmien välillä esiintyviä eturistiriitoja. Näitä ristiriitoja selittää agenttiteoria (mm. Jensen & Meckling 1976), joka koskee yrityksen suhteita sen sisäisiin ja ulkopuolisiin sidosryhmiin. Näitä ulkopuolisia sidosryhmiä ovat esimerkiksi lainanantajat, luottoluokittajat, tavarantoimittajat ja palveluntoimittajat sekä viranomaiset.

Suomessa vapaaehtoinen tilintarkastus ja siihen liittyvä tilintarkastusvelvollisuus ovat ajankohtaisia aiheita, sillä ne ovat viime aikoina herättäneet keskustelua pienten yritysten osalta. Esimerkiksi vuonna 2018 lakihanke koskien mikroyritysten tilintarkastusvelvollisuudesta vapauttamista ja tilintarkastusvelvollisuuden raja-arvojen nostamisesta hylättiin (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a, 9). Toisaalta samalla myös tiedostettiin päättäjien tasolla se, että perinteinen lakisääteinen tilintarkastus on yleensä ylimitoitettu pienimmille yrityksille (Suomen tilintarkastajat ry 2018). Työ- ja elinkeinoministeriö asetti lakihankkeen hylkäämisen jäljiltä työryhmän valmistelemaan pienille yrityksille suunnattua varsinaista tilintarkastusta kevyempää tarkastusta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a, 4), joten pienten yritysten tilintarkastukseen voi olla odotettavissa muutoksia lähitulevaisuudessa.

Tilintarkastus voidaan siis nähdä merkittävänä taakkana kaikista pienimmille yrityksille, mutta siitäkin huolimatta osa tilintarkastusvelvollisuudesta vapautetuista yrityksistä valitsee vapaaehtoisen tilintarkastuksen toimituttamisen. On mielenkiintoista tarkastella näitä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemiin vaikuttavia asioita, varsinkin kun otetaan huomioon viimeaikainen pienten yritysten tilintarkastusvelvollisuuden ympärillä käyty keskustelu Suomessa.

Tässä tutkielmassa pyritään siten selvittämään tekijöitä, jotka vaikuttavat vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan. Aiempi tutkimus aiheesta on keskittynyt 2010-luvun alkupuolelle, jonka jälkeen esimerkiksi Suomen tilintarkastuslakiin on tullut muutoksia, ja uusia muutoksia pienten yritysten osalta kaavailaan yhä. Myös ulkoisten sidosryhmien merkitys otetaan erityistarkasteluun, sillä eri sidosryhmiä koskeva tutkimus aiheesta on jäänyt vähemmälle huomiolle.

Tutkielman päätutkimuskysymykseksi muotoutui seuraava:

Mitkä tekijät vaikuttavat vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan pienissä suomalaisissa yrityksissä?

Painoarvoa tässä tutkielmassa annetaan lisäksi viidelle eri ulkopuoliselle sidosryhmälle, joiden merkitystä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan tarkastellaan alatutkimuskysymyksen muodossa. Alatutkimuskysymykseksi muotoutui seuraava:

Millainen merkitys ulkopuolisilla sidosryhmillä on vapaaehtoisen tilintarkastuksen vallinnan taustalla?

Vastauksia tutkimuskysymyksiin pyritään hakemaan kvantitatiivisella eli määrällisellä tutkimusmenetelmällä. Tutkimuksen aineisto kerätään lähettämällä kyselylomake sähköpostitse pienille yrityksille, jotka ovat vapautettuja tilintarkastuslaissa määritellystä tilintarkastusvelvollisuudesta. Kerätty aineisto analysoidaan SPSS-ohjelmistolla, jonka avulla suoritetaan ristiintaulukointi ja khiin neliö-testit, sekä logistinen regressioanalyysi sen testaamiseksi, voidaanko tutkielman hypoteesit vahvistaa. Lisäksi aineistoa analysoidaan korrelaatioiden sekä kuvailevan tilastoanalyysin avulla.

1.2 Tutkielman rakenne

Tutkielma sisältää kaksi teorialukua, joissa käsitellään tilintarkastusta Suomessa, sekä käydään läpi tarkemmin pienyrityksiin ja vapaaehtoiseen tilintarkastukseen liittyviä piirteitä aiemman tutkimuksen valossa. Ensimmäisessä teorialuvussa kuvataan tilintarkastuksen sääntelyä Suomessa niin kansallisesta kuin kansainvälisestä näkökulmasta, mikä liittyy läheisesti esimerkiksi tilintarkastusvelvollisuuden raja-arvoihin. Lisäksi luvussa keskitytään vielä tarkemmin tilintarkastusvelvollisuuteen, sen muutostarpeisiin Suomessa sekä yleisesti tilintarkastuksen etuihin ja tavoitteisiin.

Toisessa teorialuvussa keskitytään tarkemmin tutkielman pääaiheeseen, eli pienten yritysten vapaaehtoiseen tilintarkastukseen ja sen valintaan vaikuttaviin tekijöihin. Ensin tarkastellaan pienten yritysten tilintarkastukseen liittyviä piirteitä yleisesti, sekä käydään läpi tilintarkastukseen liittyviä hyötyjä ja kustannuksia pienten yritysten näkökulmasta. Seuraavaksi tarkastellaan tilintarkastuksen valintaan vaikuttavat sisäiset tekijät, joilla on aiempien tutkimusten valossa merkittävä rooli vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnassa. Lopuksi tarkastellaan ulkoisten sidosryhmien merkitystä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnassa. Toiseen teorialukuun sisältyvät tämän tutkielman kannalta merkittävimmät aihealueet, joten näihin liittyvää teoriaa ja tutkimusta käydään luvussa kattavasti läpi. Luvussa esitellään myös tämän tutkielman kannalta merkittävin vapaaehtoiseen tilintarkastukseen liittyvä teoria, eli agenttiteoria (mm. Jensen & Meckling 1976), johon liittyy epäsymmetrisestä informaatiosta johtuvat eri sidosryhmien väliset konfliktit.

Neljännessä luvussa käydään tarkemmin läpi tutkimuksen aineistoa ja tutkimusmenetelmiä, sekä muodostetaan tutkimuksen hypoteesit. Viidennessä luvussa esitellään tutkimuksen tulokset, joista tehdään johtopäätökset tutkielman viimeisessä, eli kuudennessa luvussa. Viimeisessä luvussa myös peilataan tutkielmassa saatuja tuloksia aiempaan aiheeseen liittyvään tutkimukseen, sekä tuodaan esille tutkielman rajoitukset sekä mahdolliset aiheeseen liittyvät jatko-tutkimusaiheet.

2 TILINTARKASTUS SUOMESSA

2.1 Tilintarkastuksen sääntely

2.1.1 Yleistä

Yritysten taloudellisen raportoinnin yksi keskeisimmistä osatekijöistä on riippumattoman osapuolen tarjoama tilintarkastus (Minnis 2011). Tilintarkastuksella on merkittävä rooli yhteiskunnassa, ja sen tehtävänä on taata yritysten taloudellisen informaation oikeellisuus ja luotettavuus. Tilintarkastus ei ainoastaan hyödytä itse tilintarkastuksen kohteena olevaa yritystä ja sen omistajia, vaan myös yrityksen kaikkia muitakin sidosryhmiä. Tilintarkastajat ovat myös merkittävässä roolissa talousrikollisuuden torjumisessa (Larsson 2005). Hyvin toimiva tilintarkastusjärjestelmä on tärkeä tekijä erityisesti tehokkaasti toimivien finanssimarkkinoiden kannalta, ja erinäisten tilintarkastusskandaalien takia koko alan sääntelyä on jouduttu ajoittain kiristämään pääomamarkkinoiden toimivuuden sekä tilintarkastuksen laadun takaamiseksi (Kandemir 2013). Tilintarkastus alana onkin hyvin säännelty, ja esimerkiksi Holmin ja Zamanin (2012) mukaan tilintarkastusyrietykset sekä tilintarkastuksen sääntelyelimet joutuvat usein kritisoinnin ja muutospaineiden kohteeksi erityisesti taloudellisten kriisien yhteydessä.

Suomessa tilintarkastusta säännellään sekä kansallisella että EU-tasolla. Vaikka EU-sääntely on harmonisoinut tilintarkastussäännöksiä jäsenvaltioiden välillä, jäsenvaltioille on kuitenkin jätetty kansalliseen sääntelyyn harkinnanvaraisuutta, eivätkä säännökset siten ole täysin yhteneviä keskenään (Horsmanheimo ja Steiner 2017, 130).

2.1.2 Kansallinen sääntely

Suomessa keskeisimmät tilintarkastusta koskevat säännökset löytyvät tilintarkastuslaista (1141/2015), joka tuli voimaan vuonna 2016. Aiempi tilintarkastuslaki oli vuodelta 2007, mutta EU:n tilinpäätössäännösten muutoksen takia tilintarkastuslakiin tehtiin merkittäviä uudistuksia (Tomperi 2018). Aivan ensimmäinen Suomessa voimaan tullut tilintarkastuslaki on vuodelta 1994, jossa esimerkiksi tilintarkastusvelvollisuuden osalta oli merkittäviä eroavaisuuksia verrattuna nykyiseen lakiin. Tilintarkastusvelvollisuus koski kaikkia yhteisöjä, mutta pienimmät yritykset olivat oikeutettuja valitsemaan maallikkotilintarkastajan hyväksytyt tilintarkastajan sijaan. Kuitenkin vuoden 2007 tilintarkastuslain kokonaisuudistuksessa pakollinen tilintarkastus poistui pienimmiltä yhteisöiltä, mikä on myös tilanne nykyäänkin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a, 4–5.)

Tilintarkastuslakia sovelletaan, ellei muualla laissa toisin säädetä. Tilintarkastuslaki sisältää yhteisöoikeudellisia säännöksiä, joita ovat esimerkiksi 2 luvussa määritellyt tilintarkastajan kelpoisuutta ja tilintarkastusvelvollisuutta

koskevat säännökset. Lisäksi laki sisältää hallinto-oikeudellisia säännöksiä, joihin lukeutuvat tilintarkastajan valvontaa ja hyväksymistä koskevat säännökset. (Horsmanheimo & Steiner 2017, 120). Tilintarkastuslain 10 luku sisältää myös rangaistussäännöksiä, joita ovat vahingonkorvaukselliset, kurinpidolliset sekä rikosoikeudelliset seuraamukset. Seuraavassa käydään läpi tilintarkastuslain rakennetta läpi olennaisilta osin.

Tilintarkastuslain 1 luvussa määritellään lain soveltamisala. Suomessa tilintarkastusvelvollisuus on jo pitkään ollut hyvinkin laajalle ulottuva, ja lähes kaikki oikeushenkilöt ovat velvoitettuja toimituttamaan tilintarkastuksen (Horsmanheimo & Steiner 2017, 120). Tilintarkastuslakia sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkiin kirjanpitolaissa (1997/1336) määriteltyihin kirjanpitovelvollisiin (TTL 1:1.1 §). Kirjanpitolain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan kirjanpitovelvollisia ovat

- 1) avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, yhdistys, säätiö ja muu yksityisoikeudellinen oikeushenkilö; sekä
- 2) uskonnonvapauslaissa tarkoitettu rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta ja sen rekisteröity paikallisyhteisö.

Myös luonnolliset henkilöt voivat olla kirjanpitovelvollisia kirjanpitolain 1 luvun 1 a §:n 1 momentin mukaisesti. Edellä mainittujen lisäksi kirjanpitovelvollisuus koskee myös oikeushenkilön konkurssipesää, jos se jatkaa oikeushenkilön toimintaa (KPL 1:1.3 §). Kuitenkin merkittävänä poikkeuksena tilintarkastuslain 2 luvun 2 §:ssä on määritelty kokokriteerit, joiden perusteella pienimpiä yhteisöjä ei ole velvoitettu toimituttamaan tilintarkastusta. Tästä vapautuksesta poikkeuksena ovat säätiöt, jotka ovat aina velvoitettuja toimittamaan tilintarkastuksen säätiölain 4 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan.

Tilintarkastuslain 2 luvussa säädetään velvollisuudesta toimituttamaan tilintarkastus. Luvussa määritellään muun muassa tilintarkastajan yleistä kelpoisuutta, tilintarkastusvelvollisuutta sekä tilintarkastajan erottamista ja eroamista koskevat säännökset. Tilintarkastuslain 3 luvussa on säännöksiä tilintarkastuksen sisällöstä, kuten tilintarkastuksen kohteesta, tilintarkastuskertomuksen sisällöstä sekä kansainvälisten tilintarkastusstandardien soveltamisesta. Tilintarkastuslain 4 luku sisältää tilintarkastajaa koskevia muita säännöksiä, kuten ammattieettisiä periaatteita, hyvää tilintarkastustapaa, tilintarkastajan riippumattomuutta sekä esteellisyttä koskevia säännöksiä. 5 luvussa määritellään yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjen tilintarkastajaa ja tilintarkastusta koskevia erityissäännöksiä. Tilintarkastuslain loput luvut, eli luvut 6–10, sisältävät hallinnollisia säännöksiä, kuten tilintarkastusvalvontaan, seuraamuksiin sekä tilintarkastajan hyväksymiseen ja rekisteröimiseen liittyviä säännöksiä.

Tilintarkastuslain lisäksi tilintarkastusta koskevaa kansallista sääntelyä on myös eri yhteisöjä koskevissa laissa, kuten osakeyhtiölaissa, asunto-osakeyhtiölaissa sekä säätiölaissa. Lisäksi samanaikaisesti uuden tilintarkastuslain kanssa

vuonna 2016 tuli voimaan valtioneuvoston asetus tilintarkastuksesta, jossa säädetään muun muassa tilintarkastajarekisteristä, rekisteri-ilmoittamisesta sekä toimintakertomuksesta. Myös tilintarkastajan hyväksymisedellytyksistä on säädetty erillinen asetus.

2.1.3 EU-sääntelyn merkitys

Suomessa tilintarkastuksen sääntelyä ja sen kehitystä ovat erityisesti ohjanneet globalisaatio ja muutokset talouden rakenteissa. 1980-luvulla suomalaisten yritysten kansainvälistymisen myötä tilintarkastussäännösten harmonisoinnille oli suuri tarve, ja varsinkin Suomen liittyminen EU:n jäseneksi vuonna 1995 kiihdytti tilintarkastussääntelyn muutosprosessia entisestään. (Sundgren & Niemi 2008, 78.) Nykyään tilintarkastussäännökset ovat hyvinkin kansainvälistyneet, ja erityisesti Euroopan unionin asettamat tilintarkastussäännökset ovat keskeisiä Suomen lainsäädännön kannalta (Horsmanheimo & Steiner 2017, 85). Euroopan unionin yhtenäistämiskäytäntö on harmonisoinut tilintarkastuskäytäntöjen lisäksi myös merkittävästi jäsenvaltioiden kirjanpitoikäytäntöjä (Ojala ym. 2016).

Erinäiset kirjanpitoskandaalit ja maailmanlaajuinen finanssikriisi ovat herättäneet epäilyksiä tilintarkastusten laadukkuudesta (Ramzan, Ahmed & Rafay 2020), mistä johtuen tilintarkastussääntely on ollut monesti maailmanlaajuisesti muutostarpeiden kohteena. Esimerkiksi 2000-luvun alkupuolella tapahtuneet tilintarkastusskandaalit, kuten Enronin kaatuminen, järjestyivät pääomamarkkinoita globaalisti ja nostivat tilintarkastukseen liittyvän sääntelyn julkiseen keskusteluun (Eberle & Lauter 2011). Lisäksi vuoden 2008 finanssikriisi on ollut omiaan muokkaamaan tilintarkastukseen liittyvää sääntelyä kansainvälisesti, ja tilintarkastusalan merkittävät toimijat ovat reagoineet aktiivisesti finanssikriisin aiheuttamaan sääntelyn tarpeeseen globaalilla tasolla (Humphrey, Loft & Woods 2009). Tilintarkastajat saivat finanssikriisin takia kovaa kritiikkiä, mikä johti tilintarkastussääntelyn merkittäviin muutoksiin myös Euroopan unionissa (Kandemir, 2013). Vastauksena kriisiin Euroopan komissio aloitti lakisäateisten tilintarkastuskäytäntöjen uudistamisen vuonna 2010, minkä tehtävänä oli parantaa tilintarkastusmarkkinoiden toimivuutta (Loison, Belze & Hottegindre 2020).

Euroopan unionin tilintarkastussääntely perustuu pitkäaikaiseen tavoitteeseen luoda unioniin yhtenäismarkkinat (Kandemir 2013). Tilintarkastussääntely on kuitenkin herättänyt Euroopan unionissa paljon keskustelua siitä, tulisiko se toteuttaa kansallisella vai kansainvälisellä tasolla (Trombetta 2003). Euroopan parlamentin ja neuvoston antama direktiivi (2006/43/EY), jota muutettiin vuonna 2014, sisältää Euroopan unionin tilintarkastusta koskevat säännökset, joita EU:n jäsenvaltiot pyrkivät yhdenmukaistamaan kansalliseen lainsäädäntöön (Tomperi 2018). Kyseisellä tilintarkastusdirektiivillä ei ole kuitenkaan pyritty säännösten täydelliseen yhdenmukaisuuteen, vaan direktiiviin sisältyvien erinäisten vaihtoehtojen ja kansallisten säädösvaihtoehtojen takia jäsenvaltioiden laeissa voi olla monia eroja direktiivin täytäntöönpanosta huolimatta (Horsmanheimo & Steiner 2017, 130). Jokaisen jäsenvaltion kansalliselle sääntelylle on siis jätetty jokin verran omaa päätösvaltaa direktiivin implementoinnin suhteen.

Yksi merkittävä eroavaisuus EU:n jäsenmaiden tilintarkastusääntelyssä on se, että yritysten tilintarkastusvelvollisuutta koskevat kokorajat vaihtelevat EU-maiden välillä (Niemi ym. 2012). Vuonna 2013 annetussa tilinpäätösdirektiivissä (2013/34/EU) Euroopan unioni vapautti pienimmät yritykset lakisääteisestä tilintarkastusvelvollisuudesta. Tilinpäätösdirektiivin 34 artiklan mukaan vain yleisen edun kannalta merkittävät yhteisöt sekä keskisuuret ja suuret yritykset ovat velvoitettuja toimittamaan lakisääteisen tilintarkastuksen. Tätä taustaa vasten onkin käyty aktiivista keskustelua tilintarkastuksen kustannuksista ja siitä, kuinka tilintarkastajat voisivat parhaiten tukea ja palvella pienimpiä yrityksiä (Vanstraelen & Schelleman 2017).

EU on asettanut tilintarkastusvelvollisuuden raja-arvot liikevaihdolle, taaseen loppusummalle sekä työntekijöiden määrälle, joiden puitteissa jäsenvaltioiden on asetettava kokokriteerit kansalliseen lainsäädäntöönsä. Suomi on käyttänyt raja-arvojen asettamisessa huomattavaa varovaisuutta ja asettanut tilintarkastusvelvollisuuden kynnyksarvot hyvin matalalle (Ojala ym. 2014). Vuonna 2020 Suomella on Euroopan maista toiseksi matalimmat tilintarkastusvelvollisuuden raja-arvot (Accountancy Europe 2020).

2.2 Tilintarkastusvelvollisuus

2.2.1 Yleistä

Suomessa tilintarkastusvelvollisuus on ajankohtainen ja viime aikoina paljon keskustelua herättänyt aihe. Tilintarkastusvelvollisuuden raja-arvoja on esitetty nostettavaksi, ja esimerkiksi kansainvälisessä vertailussa tarkasteltuna Suomen tilintarkastusvelvollisuuden rajat ovatkin erittäin matalat (Accountancy Europe 2020). Vaikka tilintarkastus voi luoda lisäarvoa yritykselle, voi se myös olla pienimmille yrityksille hallinnollinen taakka ja suuri kustannuserä. Toisaalta tilintarkastuksen toimittamatta jättäneet yritykset ovat alttiimpia taloudellisen informaation virheellisyydelle, mikä näkyy esimerkiksi tilinpäätöksen virheellisinä lukuina (Clatworthy & Peel 2013). Onkin siis hyvin yritys kohtaista, kuinka kustannustehokasta ja taloudellisesti optimaalista tilintarkastus on eri yrityksille (Vanstraelen & Schelleman 2017).

Tilintarkastusvelvollisuus ja siihen liittyvät hyödyt ja kustannukset pienten yritysten näkökulmasta ovat siten keskustelua herättävä aihe, ja tässä osiossa käsitellään tarkemmin Suomen tilintarkastusvelvollisuuteen liittyvää sääntelyä, josta säädetään tilintarkastuslain 2 luvussa. Lisäksi käydään läpi mahdollisia lähitulevaisuudessa tulevia muutoksia pienimpien yritysten tilintarkastusvelvollisuuteen ja mahdolliseen tilintarkastuslain uudistukseen.

2.2.2 Velvollisuus toimituttaa tilintarkastus

Tilintarkastuslain 2 luvussa määritellään yhteisön ja säätiön velvollisuus toimituttaa tilintarkastus. Lähtökohtaisesti kaikki oikeushenkilöt ovat tilintarkastusvelvollisia, josta poikkeuksena ovat kuitenkin pienimmät yhteisöt. Tilintarkastuslain 2 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta yhteisöissä, joissa sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

- 1) taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa;
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa; tai
- 3) palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä.

Edellä mainitut kriteerit täyttävä yritys voi kuitenkin toimituttaa tilintarkastuksen vapaaehtoisesti. Vapaaehtoisenkin tilintarkastuksen toimittamisessa on noudatettava tilintarkastuslakia.

Lisäksi tilintarkastuslain 2 luvun 2 §:n 3 momentin mukaan tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta vasta toimintaansa aloittavissa yhteisöissä, joilla ei ole vielä aiempia tilikausia. Näissä tapauksissa täytyy olla kuitenkin ilmeistä, että edellytyksiä tilintarkastajan valitsematta jättämiselle ei ole. Poikkeuksena ovat yhteisöt, joiden toimialana on arvopapereiden omistaminen ja hallinta tai jos yhteisöllä on merkittävä vaikutusvalta toisen kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan johtamisessa. Kyseiset yhteisöt ovat tilintarkastuslain 2 luvun 2 §:n 4 momentin mukaan aina velvoitettuja valitsemaan tilintarkastajan.

Huomionarvoista on myös erityislainsäädännön vaikutus tilintarkastajan valintaan. Esimerkiksi osakeyhtiölain 7 luvun 5 §:n ja osuuskuntalain 7 luvun 5 §:n mukaan vähemmistöllä on oikeus vaatia tilintarkastusta, vaikka tilintarkastuslain mukaiset kokokriteerit eivät ylittyisi.

2.2.3 Muutostarpeet Suomessa

Suomessa viime vuosina keskustelua aiheuttanut tilintarkastusvelvollisuus ja siihen liittyvät kansainväliselläkin tasolla hyvin matalat raja-arvot ovat aiheuttaneet pienimpien yritysten tilintarkastukseen mahdollisen muutostarpeen. Vuoden 2018 esitys tilintarkastusrajojen nostamisesta vastaamaan kirjanpitolain mukaisia mikroyrityksen kokorajoja ei menestynyt saadun lausuntopalautteen perusteella, mutta esityksen pohjalta tiedostettiin muutostarve pienimpien yritysten tilintarkastukseen (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a, 4). Tämän seurauksena vuonna 2019 työ- ja elinkeinoministeriö asetti työryhmän valmistelemaan mahdollista kevyempää tilintarkastusta kirjanpitolain mukaisille mikroyrityksille, joille tilintarkastus usein voi olla ylimitoitettu (Työ- ja elinkeinoministeriö 202a, 4). Tilintarkastaja tulisi siis yhä valita kyseisen kokoluokan yrityksissä, mutta itse tarkastus olisi paremmin mitoitettu mikroyritysten kokoluokan tarpeisiin ja olisi siten kevennetty versio nykyisestä tarkastuksesta.

Kevyemmän tarkastuksen käyttöönottoa valmistelleen työryhmän mietinnössä nostettiin esille se, että Suomessa valtaosa yrityksistä on mikroyrityksiä, joissa yleisimmin omistus ja johto eivät ole eriytyneet toisistaan. Tällöin tilintarkastus ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista, sillä tilintarkastuksen tarkoitus omistajien etujen valvojana ei toteudu. Tämä voi olla myös tilanne, mikäli mikroyrityksellä ei ole tarvetta esimerkiksi hankkia ulkopuolisilta rahoittajilta rahoitusta, tai yritys ei omaa muita vastaavia sidosryhmiä, joita tilintarkastettu tilinpäätös voisi palvella. Tällöin kevyempi tilintarkastus voisi olla varteenotettavampi vaihtoehto, kun tilinpäätöksen varmuustason ei tarvitsisi olla niin korkealla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a, 25).

Mietinnössä mainitaan myös se, että mikäli mikroyritysten kevyempi tilintarkastus sisällytetään tilintarkastuslakiin, voisi se madaltaa tilintarkastajan valintaa niiden yritysten osalta, jotka ovat tilintarkastuksesta kokonaan vapautettuja. Lisäksi mikäli kevyempi tarkastus tulisi mikroyrityksille mahdolliseksi, olisi todennäköistä, että nykyiseltään tilintarkastukseen velvoitetut yritykset valitsisivat yhä täysimääräisen tilintarkastuksen. Tämä oletus pohjautuu siihen, että nykyäänkin moni yritys valitsee vapaaehtoisen tilintarkastuksen, vaikka ne eivät olisi siihen velvoitettuja. Myös aikana, jolloin oli mahdollista valita tarkastuksen suorittajaksi maallikkotilintarkastaja, yrityksistä enemmistö valitsi silti enemmän kustantavan hyväksytyt tilintarkastajan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a, 33).

Mietinnössä korostuu tilintarkastuksesta aiheutuva hallinnollinen taakka ja sen tarkoituksenmukaisuus pienten yritysten kohdalla (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a, 36). Vaikka tilintarkastuksen voidaan katsoa olevan rasite pienimmille toimijoille, on huomionarvoista, että silti nykyisten tilintarkastusvelvollisuuden raja-arvojen puitteissa osa tarkastuksesta vapautetuista yrityksistä toimituttaa sen vapaaehtoisesti. Onkin mielenkiintoista tarkastella juuri niitä tekijöitä, jotka saavat tilintarkastusvelvollisuudesta vapautettut yritykset kustannuksista ja hallinnollisesta taakasta huolimatta valitsemaan tilintarkastuksen.

2.3 Tilintarkastuksen edut ja tavoitteet

Tilintarkastuksen tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus siitä, että yrityksen kirjanpito ja tilinpäätös on laadittu voimassa olevien säädösten ja lakien mukaisesti, ja että tilinpäätöksen antama informaatio antaa luotettavan ja paikkansa pitävän kuvan yrityksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta (Korkeamäki 2017, 8). Tomperi (2018, 6–7) tiivistää tilintarkastuksen yksinkertaisesti talousyksiköiden toiminnan ja talouden riippumattomaksi tutkimiseksi, ja hänen mukaansa tilintarkastus voidaankin nähdä keskeisimpänä keinona, jolla taloudellista informaatiota voidaan varmentaa. Vasilen ja Gruian (2018) mukaan tilintarkastuksella voidaan varmistaa yrityksen käyttämien kirjanpitojärjestelmien

laatu ja johdonmukaisuus sekä taloudellisen raportoinnin oikeellisuus sekä rehellisyys.

Tilinpäätösinformaatiota hyväksikäyttäviä sidosryhmiä ovat esimerkiksi yrityksen omistajat, velkojat, tavarantoimittajat, työntekijät, asiakkaat ja viranomaiset. Larssonin (2005) mukaan tilintarkastuksen toimituttamisessa on kyse siitä, että näiden sidosryhmien päätöksenteko voidaan turvata niin, että sidosryhmillä on saatavilla luotettavaa taloudellista informaatiota markkinoilta. Tilintarkastus luo pohjan yrityksen ja sen sidosryhmien väliselle luottamukselle. Luotettavan taloudellisen informaation pohjalta esimerkiksi sijoittajat voivat tehdä oikeita päätöksiä.

Mohd-Sanusi, Mat-Isa, Mohamed, Teck-Heang ja Mohd-Iskandar (2012) kuvaavat tilintarkastusta katsauksena yrityksen sydämeen. Heidän tutkimuksensa mukaan on selvää, että tilintarkastuksesta on hyötyä yritykselle pääoman ja rahoituksen saannin kannalta, sillä se lisää luotettavuutta lainanantajan näkökulmasta. Sen lisäksi, että sijoittajat voivat pohjata päätöksiään sijoitusmarkkinoilla tilintarkastusraportteihin, on tarkastettu tilinpäätös tärkeä apuväline myös johdon suunnittelussa, valvonnassa ja päätöksenteossa. Tilinpäätöstiedoista voidaan peilata monia yritysten hyvinvointiin liittyviä toimintoja, sekä arvioida laajasti elinkeinoelämän kehityssuuntia. (Mohd-Sanusi ym. 2012.) Myös tilintarkastukseen liittyvä sisäinen tarkastus voi johtaa parempaan suoriutumiseen laadunhallinnan johtamisessa, kun tilintarkastus on implementoitu osaksi strategiaa (Ali & Rusjan 2011).

Vasile ja Gruia (2018) korostavat tilintarkastuksen niin sanottua yleisen edun periaatetta, joka ohjaa tilintarkastajan työtä. Tämä yleisen edun periaate näkyy yhteiskunnallisella tasolla siten, että tilintarkastuksen keinoin pyritään tunnistamaan ja paljastamaan talousrikollisuutta. Tilintarkastajan rooli rikollisuuden ehkäisijänä ja esille tuojana on oleellinen. Tilintarkastus onkin varmenne siitä, että tarkastetut taloudelliset raportit ovat totuudenmukaisia, eivätkä sisällä väärinkäytöksiä. Tilintarkastus toimii myös niin sanottuna vakuutena siitä, että tilinpäätöstietoihin voivat luottaa ne kolmannet osapuolet, jotka ovat kiinnostuneita yrityksen taloudellisesta tilasta. (Vasile & Gruia 2018.) Myös Larssonin (2005) mukaan tilintarkastus on keino ennaltaehkäistä ja ilmiantaa talousrikollisuutta, väärinkäytöksiä ja epäeettistä toimintaa.

Suomen Tilintarkastajat ry:n (2018) mukaan tilintarkastuksesta voi koitua muun muassa seuraavia hyötyjä: yleisellä tasolla tilintarkastus luo luottamusta markkinoille ja yrityksen eri toimijoiden välille. Myös tiedon epäsymmetria ja siitä koituvat kustannukset pienenevät objektiivisen ja laadukkaan tarkastustyön myötä. Tilintarkastus on myös kannuste rehelliseen kilpailuun. Lisäksi Suomen tilintarkastajat ry:n (2018) mukaan lakien ja säädösten noudattaminen näkyy lisäksi siinä, että muiden viranomaisten, esimerkiksi veroviranomaisten, valvonnan tarvetta voidaan vähentää.

3 PIENTEN YRITYSTEN VAPAAEHTOINEN TILINTARKASTUS

3.1 Yleistä

Pienet yritykset, jotka alittavat tilintarkastuslaissa määritellyt raja-arvot, ovat tilintarkastusvelvollisuudesta vapautettuja. Tässä tutkielmassa tarkastelussa ovat siten kokonsa puolesta ne pienet yritykset, joiden päättyneellä tai sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella korkeintaan yksi tilintarkastusvelvollisuuden raja-arvoista ylittyy: taseen loppusumma 100 000 euroa, liikevaihto 200 000 euroa tai palveluksessa on ollut keskimäärin kolme henkilöä. Nämä tilintarkastuslain velvoituksen ulkopuolelle jäävät pienet kirjanpitovelvolliset yhteisöt voivat kuitenkin halutessaan valita vapaaehtoisen tilintarkastuksen.

Pienillä yrityksillä on merkittävä vaikutus Euroopan taloudelle. Collis (2012) kutsuu pieniä ja keskisuuria yrityksiä Euroopan talouden selkärangaksi. Hänen mukaansa esimerkiksi Isossa-Britanniassa 97 % 1,2 miljoonasta aktiivisesta yrityksestä oli pieniä vuonna 2010. Näissä kaikissa yrityksissä henkilöstön määrä oli alle 49 henkeä. Myös Ojala ym. (2016) mukaan mikroyritysten vaikutus makrotasolla on huomattavan suuri, ja niillä on olennainen rooli etenkin talouskasvun taustalla. Mikroyritykset ovat lisäksi elintärkeitä myös pienille ja keskisuurille kirjanpitoyhteisöille, jotka palvelevat näiden pienten kirjanpitovelvollisten yritysten tarpeita (Ojala ym. 2016). Myös Suomessa ja Pohjoismaissa pienyritysten osuus kaikista tarkastettavista yrityksistä on olennaisen suuri (Satopää 2019.) Euroopan Unionin tasolla pienille yrityksille on annettu vapautuksia tilintarkastusvelvollisuuteen liittyen, koska tarkastuksesta ja raportoinnista aiheutuvan hallinnollisen taakan on ajateltu olevan kohtuuttoman suuri. (Collis 2012; Collis 2010; Weik, Eierle & Ojala 2018; Collis, Jarvis & Skerratt 2004.)

Pienten yritysten tilintarkastus ja taloudellinen raportointi poikkeavat suurten ja keskisuurten yhtiöiden tarkastamisesta. Eroja luovat pienten yritysten erityispiirteet, jotka liittyvät esimerkiksi omistuksen ja kontrollin suhteeseen: pienissä yrityksissä omistus ja johtaminen on usein keskittyneet samoille henkilöille, kun taas suuremmissa yrityksissä omistus ja kontrolli ovat usein hajautuneet. Myös sisäisen valvonnan laadussa on eroja. Pienissä yrityksissä sisäinen valvonta ei ole yhtä muodollista kuin suurissa yrityksissä, joissa valvonta ja sisäinen tarkastus suoritetaan virallisemmin. Kolmas erottava tekijä liittyy kirjanpito toimintojen ulkoistamiseen, mikä on yleisempää pienissä yrityksissä, sillä taloushallintoon tarvittavaa tietotaitoa ja resursseja ei usein ole riittävästi omasta takaa verrattuna suurempiin yrityksiin. (Niemi, Kinnunen & Ojala 2012). Myös Satopää (2019) nostaa pienten ja suurten yritysten tilintarkastuksen olennaisena erona esiin sen, että pienistä yrityksistä puuttuu usein omistajien ja johdon välinen eturistiriita: pienet yritykset ovat hänen mukaansa usein niin sanottuja ”yhden miehen yhtiöitä, joissa on yksi ainoa osakas, joka toimii myös yksin yrityksen

johdossa.” Dedmanin, Kausarin ja Lennoxin (2014) mukaan pienten yritysten ympäristö mahdollistaa sen, että sidosryhmät ovat hyvin lähellä toisiaan, ja ne voivat saada tarvittavat tiedot suoraan omistajalta ilman ulkopuolisen suorittamaa tilintarkastusta. He tuovat tutkimuksessaan kuitenkin esiin sen, että pienet yritykset osaavat arvioida ja ymmärtää tilintarkastuksesta niille koituvat hyödyt ja kustannukset: vapaaehtoiseen tilintarkastukseen päädytään silloin, kun se on pienen yrityksen etujen mukaista. (Dedman ym. 2014.) Myös Haapamäen (2018) kirjallisuuskatsauksen mukaan tilintarkastukselle on kysyntää, kun tarkastuksen tuomat edut eri sidosryhmille tunnustetaan. Seuraavassa luvussa käydään läpi näitä tilintarkastuksen hyötyjä ja haittoja pienten yritysten näkökulmasta aiemman tutkimuksen valossa.

3.2 Vapaaehtoisen tilintarkastuksen hyödyt ja kustannukset

Euroopassa, jossa kirjanpidon ja tilintarkastuksen käytännöt ovat yhdenmukais-tamispolitiikan seurauksena harmonisoituneet, voidaan olettaa vapaavalintaisen tilintarkastuksen hyötyjen olevan yhteneväisiä eri maiden välillä (Ojala ym. 2016). Weik, Eierle ja Ojala (2018) tuovat tutkimuksessaan esiin, kuinka vapaavalintaisen tilintarkastuksen valinneilla yrityksillä on erilaisia hyöty-kustannus-suhteita riippuen siitä, onko kyseessä yrityksen ensimmäinen tarkastus vai ovatko tarkastustoimenpiteet jatkuvia.

Aiemman tutkimuksen perusteella voidaan tunnistaa useita vapaaehtoisen tilintarkastuksen tuomia etuja pienten yritysten näkökulmasta. Ensinnäkin tarkastetut tilinpäätöstiedot ja niiden tarjoaman taloudellisen informaation varmentaminen ovat monien tutkimusten mukaan eduksi luotonsaamisen kannalta. Blackwell, Noland ja Winters (1998) sekä Minnis (2011) havaitsivat tutkiessaan Yhdysvalloissa pienten yksityisten yritysten pankkilainojen kustannuksia, että tilintarkastuksen toimituttaneet yritykset maksoivat suhteessa huomattavasti pienempää korkoa lainasta verrattuna yrityksiin, jotka eivät olleet valinneet vapaaehtoista tilintarkastusta. Myös Allee ja Yohn (2009) päätyivät saman suuntaisiin tuloksiin tutkiessaan pienten yritysten luoton saatavuutta Yhdysvalloissa. Tulosten perusteella luoton saaminen on huomattavasti helpompaa niille yrityksille, joiden tilinpäätöstiedot on varmennettu tilintarkastajan toimesta verrattuna yrityksiin, joiden taloudellisia tietoja ei ole tarkastettu.

Sen lisäksi, että tilintarkastuksen valitseminen voi parantaa yrityksen asemaa lainaneuvotteluissa, se voi avata ovia myös uusille investoinneille. Tilintarkastus voi johtaa myös parempaan taloudelliseen suorituskyykyyn sekä voi toimia pohjana yrityksen kasvulle. Nämä tilintarkastukseen liittyvät edut voivat olla olennaisia erityisesti niille pienille yhtiöille, joiden taloudellinen tilanne on lähitökohtaisesti heikko: rahoituksen hankkimisesta tulee helpompaa, kun luotettavaa ja varmennettua taloudellista tietoa voidaan jakaa ulkopuolisille pääomantarjoajille. (Kausar, Shroff & White 2016.) Aiempaan tutkimukseen nojaten

voidaan siis sanoa, että tilintarkastukset toimituttaneiden pienten yritysten on helpompi saada rahoitusta.

Tarkastetuista tilinpäätöstiedoista voidaan myös ennustaa luotettavammin tulevaisuuden kassavirtoja verrattuna tilanteeseen, jossa tarkastusta ei ole suoritettu (Minnis 2011). Kassavirtojen ennustaminen on tärkeä seikka erityisesti rahoittajien näkökulmasta, sillä se vähentää sijoitukseen liittyvää riskiä. Taloudelliseen tietoon liittyvien riskien vähentäminen ja talousnumeroiden uskottavuuden takaaminen onkin yksi pääsyistä, miksi pienten yhtiöiden johtajat päätyvät valitsemaan vapaaehtoisen tilintarkastuksen. (Haw, Daqing & Woody 2008.) Kun yrityksen kirjanpito menetelmät ja prosessit tarkastetaan, taloudelliseen raportointiin liittyvä informaatoriski, kontrolliriski sekä luontainen riski pienenevät (Collis 2012). Pienten yritysten johtajat voivat myös nähdä tilintarkastuksen keinona vähentää konkurssin ja taloudellisten vaikeuksien riskiä (Ojala ym. 2016).

Muita mahdollisia hyötyjä tilintarkastukseen liittyen ovat tilintarkastukseen liittyvä neuvonanto ja konsultointi erilaisissa tilanteissa. Asiakasyritys voi vuotuisen tilinpäätöksen ja johdon raporttien lisäksi saada tilintarkastajalta neuvoja liittyen esimerkiksi kirjanpitoon, yritysmuutoksiin, henkilöstöresursseihin, oikeudellisiin asioihin tai verotuskysymyksiin. (Jenkins & Krawczyk 2001; Dobler 2014; Ojala ym. 2014.) Doblerin (2014) saksalaisia perheyrityksiä koskevan tutkimuksen mukaan tilintarkastaja on perheyritysten suosituin neuvonantaja eri liiketoimintoihin liittyvissä asioissa. Tämä kertoo siitä, että perheyritykset haluavat keskittää taloudellisen konsultoinnin mieluummin yhdelle ulkopuoliselle taholle kuin jakaa toimintoja useille eri toimijoille.

Ojalan ym. (2014) mukaan tilintarkastus myös parantaa yrityksen sisäistä päätöksentekoa ja tehostaa sisäistä valvontaa. Tilintarkastajalta saatava tekninen kirjanpitoneuvonta sekä neuvonanto kirjanpitosäännösten muutoksissa ovat myös tärkeitä etuja pienille yrityksille. Niemen ym. (2012) mukaan tilintarkastus on lisäksi keino myötävaikuttaa yrityksen tehokkaaseen hallintaan. Tiedon avoimuus ja läpinäkyvyys ovat erinomaisia ajureita hyvän hallintotavan periaatteiden noudattamiselle. Lisäksi tilintarkastuksella on olennainen tehtävä toimia pelotteena petosten ja rahanpesun estämisessä. Näiden etujen vuoksi on erittäin tärkeää harkita vapaaehtoisen tarkastuksen tekemistä pienissä yrityksissä. (Niemi ym. 2012.)

Vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnasta koituu yritykselle myös kustannuksia. Collis (2010) jakaa nämä tilintarkastuksen kustannukset suoriin ja epäsuoriin kustannuksiin. Suorat kustannukset syntyvät tilintarkastajien palkkioista, kirjanpitoa hoitavien työntekijöiden palkoista sekä arkistointikustannuksista. Epäsuoria kustannuksia aiheuttaa se, että arvokasta sisäistä tietoa saattaa vuotaa tilintarkastuksen yhteydessä kilpailijoille. Näiden epäsuorien kustannusten osuus on kuitenkin pieni, sillä valtaosa tarkastuksen kokonaiskuluista johtuu suorista kustannuksista. Suorien kustannusten määrä kuitenkin laskee suhteellisesti yrityksen liikevaihdon kasvaessa.

Tilintarkastuksesta luopuminen voi olla säästötoimi niille yrityksille, joiden taloudellinen tilanne on heikko. Säästöt eivät kuitenkaan välttämättä ole merkittäviä (Collis ym. 2004). Haapamäen (2018) mukaan tilintarkastuksen luopumisesta saadut säästöt voivat tuplaantua tulevaisuudessa, kun ulkopuoliset rahoittajat tai liikekumppanit pyytävät tilintarkastusta. Tällöin lisäkustannuksia syntyy, kun aiemmassa tarkastushistoriassa on katkoja, jolloin tarkastustyö vaatii enemmän resursseja puutteellisten tietojen vuoksi.

Collis (2012) sai tutkimuksessaan tuloksia, jotka puoltavat ajatusta, että vapaaehtoisen tilintarkastuksen hyödyt ovat suurempia kuin kustannukset. Samaa lopputulokseen päästiin myös Collisin ym. (2004) tutkimuksessa Isossa-Britanniassa. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan 63 % tutkimukseen osallistuneista yrityksistä valitsisi tilintarkastuksen, vaikka sen valitseminen olisi vapaaehtoista. Myös vertailtaessa Ison-Britannian ja Tanskan yritysten suhtautumista vapaaehtoiseen tilintarkastukseen, yli 40 % yrityksistä ilmoitti olevansa halukas valitsemaan tilintarkastajan, vaikka se ei olisi pakollista (Collis 2010). Ojalan (2016) mukaan 23 % mikroyrityksistä valitsi tilintarkastuksen, vaikka kolme vuotta aiemmin tämä luku oli ollut 32 %. Vastaava trendi, jonka mukaan yrityksillä on taipumus suuntautua pois tilintarkastuksen piiristä ajan myötä, havaittiin Dedmanin ym. (2014) tutkimuksessa, jonka kohteena olivat yksityiset yritykset Isossa-Britanniassa.

Seuraavassa osiossa perehdytään syvemmin vapaaehtoisen tilintarkastuksen kysyntään vaikuttaviin sisäisiin tekijöihin aiempaan tutkimustietoon nojaten.

3.3 Sisäiset tekijät tilintarkastuksen valinnan taustalla

3.3.1 Liikevaihto

Monet aiemmat tutkimukset vapaaehtoisen tilintarkastuksen kysyntään vaikuttavista tekijöistä ovat päätyneet tuloksiin, joiden mukaan yrityksen koko, erityisesti liikevaihdossa mitattuna, on yksi olennaisimmista syistä tilintarkastuksen valitsemisen taustalla (Collis 2010; Niemi ym. 2012; Ojala ym. 2016; Collis ym. 2004; Haw ym. 2008; Dedman ym. 2014; Tauringana & Clarke 2000). Mitä suurempi yrityksen liikevaihto on, sitä todennäköisemmin tilintarkastukseen päädytään. Kun liikevaihto on suuri, tilintarkastuksen kustannuksia ei koeta yhtä rasakaksi taakaksi. Kuten aiemminkin on tuotu esille, tilintarkastuksen suorat kustannukset pienenevät suhteellisesti liikevaihdon kasvaessa: tilintarkastuksen kustannuksiin liittyy siis mittakaavaetuja. (Collis 2010.) Myös Haapamäen (2018) mukaan ulkoisen tarkastuksen rajakustannukset laskevat yrityksen koon kasvaessa, ja vapaavalintaisen tilintarkastuksen yhteys yrityksen kokoon on merkittävä. Taseen loppusummalla tai henkilöstömäärällä, jotka ovat myös yrityksen koon tarkastelussa käytettäviä kriteerejä, ei ole havaittu olevan yhtä suurta merkitystä tilintarkastuksen kysyntään. (Collis 2010.)

Kun yritys kasvaa, sen liiketoiminta muuttuu monimutkaisemmaksi ja laajemmaksi. Eri toimintojen lisääntymisestä seuraa riski myös sille, että virheellisyiksi esiintyy enemmän. Myös ulkopuolisia sidosryhmiä on usein enemmän kasvun myötä. (Haapamäki 2018.) Suuremmissa ja kasvavissa yrityksissä myös hallinto ja johto ovat usein hajautuneet: omistajien voi olla vaikea hahmottaa taloudellista kokonaiskuvaa, ja tämä lisää tarvetta ulkopuoliselle tilintarkastukselle. (Haapamäki 2018; Ojala ym. 2016; Weik ym. 2018.) Haapamäen (2018) mukaan omistajien hallinnan menettämistä voidaan näin kompensoida tilintarkastuksella.

Yrityksen koon ja liikevaihdon kasvaessa myös liiketoiminnan riskit lisääntyvät, ja kasvu näkyy myös lisääntyneissä edustuskustannuksissa. Tällä on vaikutusta vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan, sillä yritykset valitsevat todennäköisemmin vapaaehtoisen tilintarkastuksen, jos yrityksillä on korkeammat edustuskustannukset ja niiden toiminta on riskialttiimpaa (Dedmanin ym. 2014). Myös lisääntynyt tarve pääoman keräämiseen ja prosentuaalinen osakemäärän kasvu kannustavat vapaavalintaisen tilintarkastuksen valitsemiseen (Haw ym. 2008; Dedman ym. 2014). Lisäksi pienen yrityksen asema tytäryhtiönä ja suuren osakkeenomistajan olemassaolo lisäävät tarvetta tilintarkastuksen valitsemiselle (Weik ym. 2018).

Ojala ym. (2016) nostavat tutkimuksessaan esiin sen, että listattujen yritysten tilintarkastuksen tarve kumpuaa yrityksen koosta, velan suuruudesta ja pääoman rakenteesta. Tilintarkastus nähdäänkin positiivisesti myös niissä yrityksissä, jotka tavoittelevat kasvua tulevaisuudessa. Nämä yritykset valitsevat vapaavalintaisen tilintarkastuksen todennäköisemmin kuin yritykset, joilla ei ole tavoitteita kasvun suhteen. (Collis ym. 2004; Ojala ym. 2016.) Ojalan ym. (2016) mukaan kasvua tavoitteleva yritys päätyy tilintarkastuksen valintaan todennäköisesti siksi, että yrityksen täytyy tulevaisuudessa kuitenkin kokonsa puolesta valita tarkastus, kun siitä tulee tilintarkastuslain nojalla yritykselle pakollista.

3.3.2 Taloudellinen asema

Myös yrityksen taloudellinen suoriutumiskyky, pääomarakenne sekä velkaantuneisuus vaikuttavat vapaavalintaisen tilintarkastuksen kysyntään pienissä yrityksissä. Aiempien empiiristen tutkimusten mukaan pienissä yrityksissä esiintyvät taloudelliset vaikeudet voivat toimia vapaavalintaisen tilintarkastuksen ajureina. (Niemi ym. 2016; Dedman ym. 2014.) Niemi ym. (2016) selittävät tätä tutkimustulosta sillä, että taloudellisesta ahdingosta kärsivät yhtiöt kokevat tilintarkastajan neuvonannon erityisen tärkeänä, ja siksi tilintarkastuksesta irtaantumisesta ei nähdä järkevänä. Kuten aiemmin on tuotu esille, tällaisille heikossa taloudellisessa asemassa oleville yrityksille myös rahoituksen saaminen voi olla helpompaa, kun niiden tilinpäätöstiedot on tarkastettu. (Allee & Yohn 2009; Kausar ym. 2016; Haapamäki 2018.) Myös lainan kustannukset ovat pienempiä yrityksille, jotka ovat valinneet tilintarkastuksen vapaaehtoisesti (Minnis 2011; Blackwell ym. 1998).

Myös Dedman ym. (2014) huomasivat tutkiessaan 6274 yksityistä yritystä Isossa-Britanniassa, että taloudelliset ongelmat korreloivat positiivisesti tilintarkastuksen valitsemisen kanssa. Tutkimuksen kohteena olivat alle 90 000 punnan liikevaihdon omaavat pienet yritykset, sillä Isossa-Britanniassa nämä yritykset ovat kuuluneet tilintarkastusvapautuksen piiriin vuodesta 1994 lähtien. Yksi tutkimuksen havainnoista oli myös se, että riskialttiiden tase-erien, kuten vaihtomaisuuden ja myyntisaamisten, suuri osuus kannusti yrityksiä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan. (Dedman ym. 2014.)

Yrityksen velkaantuneisuudella on nähty olevan yhteys vapaaehtoiseen tilintarkastukseen. Esimerkiksi Carey, Simnett ja Tanewski tutkivat vuonna 2000 australialaisissa perheyrityksissä esiintyviä tekijöitä vapaavalintaisen tilintarkastuksen taustalla. Tutkimuksen hypoteesina oletettiin, että yrityksen velkaantuneisuus lisää tilintarkastuksen kysyntää. Tutkimuksen tulokset tukivat hypoteesia, ja tutkijoiden mukaan tulos heijastaa ulkopuolisten lainanantajien luottamusta tilintarkastajien lausuntoihin. (Carey ym. 2000.) Velkaantuneisuuden positiivisen korrelaation tilintarkastuksen kysyntään ovat todentaneet tutkimuksillaan myös Chow (1982) sekä Tauringana ja Clarke (2000). Tauringan ja Clarken (2000) tutkimustuloksista ilmenee, että mitä korkeampi yrityksen nettovelkaantumisaste on, sitä todennäköisemmin tilintarkastus valitaan vapaaehtoisesti. Myös yrityksen lainaehtoihin liittyvien kovenanttien lukumäärän ja vapaavalintaisen tilintarkastuksen kysynnän välillä on huomattu positiivinen yhteys (Chow 1982).

Aiemman tutkimustiedon valossa voidaan siis olettaa, että velkaantuneisuus sekä vieraan pääoman suhteellinen kasvu pääomarakenteessa lisäävät vapaavalintaisen tilintarkastuksen tarvetta ja kysyntää pienissä yrityksissä. Suomalaisia mikroyrityksiä ja niiden tilintarkastuksen kysyntään vaikuttavia tekijöitä tutkineet Ojala ym. (2016) saivat kuitenkin ylemmistä poikkeavia tuloksia. Heidän tutkimuksensa mukaan suomalaisten mikroyritysten omistajajohtajat pitävät tilintarkastajan neuvoja arvokkaina, mutta mikäli yrityksen taloudellinen tilanne on huono, jätetään tilintarkastaja usein valitsematta säästötoimenpiteenä. Heikko taloudellinen tilanne johtaa siis tilintarkastuksesta luopumiseen. Näin olleen vapaavalintaisen tilintarkastuksen ajurina on Ojalan ym. (2016) tutkimuksen mukaan se, että yrityksellä ei ole taloudellisia vaikeuksia.

3.3.3 Johdon asenteet ja koulutustausta

Pienen yrityksen johdon näkemykset ja asenteet koskien tilintarkastuksen hyödyllisyyttä on myös huomioitava puhuttaessa vapaaehtoisesta tilintarkastuksesta, sillä erityisesti he hyötyvät laadukkaasta taloudellisesta informaatiosta. Yrityksen johto käyttää tätä taloudellista informaatiota tehdessään liiketoimintaa koskevia päätöksiä, ja esimerkiksi Collisin (2010) mukaan yrityksen johdon vastuulla on punnita yrityksen taloudellisen informaation erilaisten raportointivaihtoehtojen kustannuksia ja hyötyjä, mihin sisältyy myös vapaaehtoisen tilintarkastuksen hyötyjen punnitseminen. Tämä kustannusten ja hyötyjen arviointi on tärkeää, sillä tilintarkastus ei välttämättä ole taloudellisesti optimaalista kaikille

yrittäjille (Vanstraelen & Schelleman 2017). Pagen vuonna 1984 suorittaman tutkimuksen mukaan pienten yritysten johtajat pitivät itseään yrityksen taloudellisen informaation pääkäyttäjinä. Siten luonnollisesti pienissä yrityksissä toimivien johtajien asenteilla voi olla merkitystä vapaaehtoisesti toimitettavan tilintarkastuksen valintaan, ja näihin asenteisiin vaikuttavat monet eri tekijät.

Ensimmäinen johdon asenteisiin liittyvä tekijä aikaisempien tutkimuksien valossa on se, kuinka merkittävänä johto pitää liiketoiminnan kannalta taloudellisen informaation laatua. Esimerkiksi Collisin (2010) tutkimuksen mukaan vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan vaikuttaa yrityksen johdon näkemys siitä, että tilintarkastuksesta aiheutuvat kustannukset eivät ole merkittäviä, ja siten ulkoisen tarkastuksen avulla saadaan liiketoiminnan kannalta etua taloudellisten tietojen laadun paranemisen kautta. Myös Collisin ym. vuonna 2004 julkaistussa tutkimuksessa löydettiin samanlaista näyttöä, ja kyseisen tutkimuksen mukaan vapaaehtoisen tilintarkastuksen toimituttamiseen vaikuttaa yrityksen johdon näkemys siitä, että tilintarkastus lisää taloudellisen tiedon laadukkuutta. Samoin Weikin ym. (2018) Saksassa toteutetun tutkimuksen mukaan vapaaehtoisen tilintarkastuksen kysyntään vaikuttaa se, kuinka tärkeänä tilinpäätöstietojen merkitystä pidetään johtotehtävien hoitamisessa. Heidän mukaansa yrityksen koosta riippumatta johtajat ovat kiinnostuneita yritystä koskevien taloudellisten tietojen eheydestä, koska tiedot tukevat parempien liiketoimintaan liittyvien päätösten tekemistä. Samankaltaista näyttöä liittyen liiketoiminnan kehittämiseen ja johtamiseen on myös Haapamäen (2018) kirjallisuuskatsauksessa, jonka mukaan vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan vaikuttaa yrityksen johtamisen tehokkuuden edistäminen.

Tilintarkastusraportit voivat auttaa johtoa tehostamaan sisäisten kontrollien toimintaa (Esplin, Jamal & Sunder 2018), joten toinen johdon asenteisiin vaikuttava tekijä liittyen vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan on yrityksen sisäisen tarkastuksen merkitys ja tarve. Esimerkiksi Haapamäen (2018) kirjallisuuskatsauksen mukaan ulkoisen tarkastuksen kysyntä voi aiheutua johdon tarpeesta suorittaa sisäisten kontrollien tarkistus, jotta vältyttäisiin olennaisilta virheellisyyksiltä. Haapamäen (2018) mukaan tilintarkastuksen tarjoamasta informaatiosta on hyötyä yritykselle itselleen, mikä puolestaan viittaa siihen, että vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinneilla yritysten johtajilla on hyvä yleinen käsitys tilintarkastuksen tarjoamista nettoeduista. Myös Collisin ym. (2004) tutkimuksessa löydettiin näyttöä siitä, että vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan vaikuttaa johdon näkemys ulkoisen tarkastuksen tuottamista hyödyistä yritykselle sisäisten kontrollien tarkistamisen myötä. Lisäksi Collisin (2012) tutkimuksen mukaan vapaaehtoisen tilintarkastajan valintaan vaikuttaa johdon näkemys siitä, että tilintarkastus tarjoaa kirjanpitojärjestelmien ja kirjanpidon tarkastuksen.

Pienten yritysten johdon koulutuksella voi myös olla vaikutusta siihen, kuinka suuressa arvossa tilintarkastus nähdään liiketoiminnan kannalta. Esimerkiksi Collisin ym. (2004) tutkimus osoittaa, että vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan vaikuttaa pienten yritysten johtajien koulutustausta: johtaja, jolla on ylempi korkeakoulututkinto tai ammatillinen pätevyys ja tai joka on saanut

koulutusta liike-elämään tai johtamiseen liittyvistä aihealueista, valitsee todennäköisemmin vapaaehtoisen tilintarkastuksen. Myös Ceustermansin ja Breeschin (2017) mukaan pienten yritysten vähäiseen taloudelliseen raportointiin voi vaikuttaa yritysten omistajien rajalliset johtamistaidot ja tietämättömyys talouteen ja kirjanpitoon liittyvistä kysymyksistä.

Tutkimuksissa on myös huomattu, että pienissä yrityksissä työskentelevien kirjanpitäjien mielipiteillä voi olla vaikutusta johdon asenteisiin koskien vapaaehtoista tilintarkastusta. Esimerkiksi Collisin (2012) mukaan kaikista pienimpien yritysten, eli mikroyritysten vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnassa merkittävin tekijä on kirjanpitäjän neuvojen noudattaminen. Samoja viitteitä löydettiin Collisin ym. (2004) tutkimuksessa, jonka mukaan johtajien tietämykseen tilintarkastuksen eduista ja kustannuksista vaikuttavat yrityksen kirjanpitäjän näkemykset tilintarkastuksen arvosta yrityksen liiketoiminnalle.

Toisaalta tutkimuksissa on havaittu myös tekijöitä johdon asenteissa, jotka vähentävät vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan todennäköisyyttä. Esimerkiksi Niemi ym. (2012) löysivät tutkimuksessaan näyttöä siitä, että yrityksen omistajajohtajan ja tilintarkastajan väliset ristiriidat, jotka ovat aiheutuneet tilintarkastajan antaman varauman sisältävästä tilintarkastuskertomuksesta, voivat vähentää jatkossa pienyrityksen halukkuutta valita vapaaehtoisen tilintarkastajan. Yrityksen kannalta epämieluisat tilintarkastusraportit voivat siis vaikuttaa johdon asenteisiin tilintarkastusta kohtaan, ja myös Chow ja Rice (1982) tutkivat varauman sisältävien tilintarkastusraporttien vaikutusta tilintarkastajan valintaan. Heidän tutkimuksensa tulokset osoittavat, että varauman sisältävän tilintarkastuskertomuksen saaneet yritykset ovat herkempiä vaihtamaan toiseen tilintarkastajaan. Nämä tutkimukset antavat viitteitä siitä, että tilintarkastusraportoinnin ollessa epämieluisaa yrityksen näkökulmasta, on vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitseminen jatkossa epätodennäköisempää.

3.3.4 Omistuksen ja johdon eriytyminen

Taloustieteellisestä näkökulmasta vapaaehtoisen tilintarkastuksen tarvetta voidaan selittää agenttiteorian avulla, johon liittyy erityisesti yrityksen omistajuuden ja johdon eriytyminen. Agenttiteoria perustuu näkemykseen, jonka mukaan päämiehen ja agentin välisten taloudellisten tietojen välillä on epäsymmetriaa. Jensen ja Meckling (1976) määrittelevät päämiehen ja agentin välisen agenttisuhteen sopimukseksi, jonka nojalla päämies valtuuttaa agentin toimimaan itsensä puolesta samalla antaen agentille myös päätöksentekovaltaa. Koska agentti ei välttämättä toimi aina päämiehen etujen mukaisesti, voi sen seurauksena aiheutua ristiriitoja päämiehen ja agentin välille, mikä aiheuttaa myös agenttikustannuksia. Yleensä nämä ristiriidat aiheutuvat oman edun tavoittelusta tai epäsymmetrisestä informaatiosta, mikä vähentää päämiehen luottamusta agenttiin (Ramzan ym. 2020). Pienissä yrityksissä päämies voi olla kuka tahansa, joka on kaukana yrityksen johdon toiminnasta (Collis 2004). Omistajuuden eriytyminen kontekstissa päämiehellä viitataan yrityksen omistajaan, ja agentilla yrityksen johtoon, jonka omistaja on palkannut hoitamaan yrityksensä toimintaa.

Kirjallisuudessa esiintyy kolmenlaisia agenttiristiriitoja, joita ovat omistajan ja johtajan välisten konfliktien lisäksi johtajan ja työntekijän sekä omistajan ja luotonantajien väliset ristiriidat (Haapamäki 2018). Huomionarvoista on, että kaikista pienimmät yritykset ovat usein omistajan yksin johtamia, jolloin perinteisiä agenttiristiriitoja johdon ja omistajien välillä ei edes synny (Ojala ym. 2016). Heidän mukaansa agenttiristiriitoja voi kuitenkin tällaisissa tapauksissa ilmetä omistajan ja ulkopuolista rahoitusta tarjoavan osapuolen välillä. Johdon ja omistajan väliset agenttiristiriidat pienissä yrityksissä kuitenkin ovat mahdollisia, mutta ne ovat vain harvinaisempia. Ongelmia voi syntyä esimerkiksi silloin, kun yrityksellä on useampia omistajia, jotka eivät toimi kuitenkaan johtotehtävissä eivätkä saa sen johdosta tarpeeksi tietoa yrityksen sisäisestä taloudellisesta informaatiosta (Ceustermans & Breesch 2017).

Agenttiteorian valossa pienen yrityksen omistaja ei luota täysin johtajan toimintaan, joten omistaja palkkaa tilintarkastajan varmistamaan johtajan laatiman taloudellisen tiedon oikeellisuutta (Ramzan ym. 2020). Tilintarkastus voi siten vähentää agenttikonflikteja johtajien ja omistajien välillä ja toimia heidän välisenä valvontamekanismina (Niskanen ym. 2010). Esimerkiksi Haapamäen (2018) mukaan omistuksen ja johdon eriytymisen aiheuttamat päämies-agenttisuhteen ongelmat voidaan ainakin jossain määrin ratkaista osapuolista riippumattomalla ja ulkopuolisella tilintarkastajalla. Myös Collisin (2012) mukaan tilintarkastus tukee päämies-agenttisuhdetta tarjoamalla tietoa osapuolten välisen epävarmuuden vähentämiseksi.

Tutkimuksissa on löydetty agenttiteorian mukaista näyttöä siitä, että yrityksen eriytynyt johto ja omistajuus vaikuttavat tilintarkastuksen toimituttamiseen vapaaehtoisesti. Esimerkiksi Ojalan ym. (2016) tutkimuksen mukaan vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyyttä kasvattaa yrityksen hajautunut omistus. Lisäksi Niskasén ym. (2011) tutkimuksessa löydettiin näyttöä siitä, miten yrityksen johtajan omistusosuuden suuruudella on merkittävä vaikutus tilintarkastuksen laadun kysyntään pienissä yksityisissä yrityksissä. Heidän tutkimustulostensa mukaan tilintarkastuksen laadun kysyntä kasvaa johdon omistusosuuden laskiessa. Nämä tutkimukset antavat viitteitä siitä, että mitä vähemmän keskittynyt yrityksen omistus on, sitä enemmän tarvitaan yrityksen ulkoista tarkistamista riippumattoman osapuolen suorittamana luottamuksen lisäämiseksi yrityksessä.

3.3.5 Ulkoistettu kirjanpito

Pienille yrityksille on yleistä kirjanpitopalveluiden ulkoistaminen ulkoiselle palveluntarjoajalle (Ojala, Niskanen, Collis & Pajunen 2014). Yleisesti ottaen pieniltä yrityksiltä puuttuu resursseja ja asiantuntemusta laadukkaiden taloudellisten raporttien laatimiseksi (Höglund ja Sundvik 2016; Niemi ym. 2012; Ojala ym. 2016), mitä varten ulkoistetut kirjanpitopalvelut ovatkin suosittuja kyseisen kokoluokan yrityksissä. Monissa maissa ulkoistetut kirjanpitopalvelut tarjoavat pienille yrityksille tärkeää kirjanpidon avustamista ja osaamista, mutta sen lisäksi ne

tarjoavat myös muita yrityksen liiketoimintaan liittyviä neuvoja (Gooderham, Tobiassen, Døving & Nordhaug 2004).

Pienten yritysten kirjanpitoimintojen ulkoistamisella on useita eri syitä. Esimerkiksi Höglundin ja Sundvikin (2016) mukaan kirjanpitoimintojen ulkoistamispäätökseen vaikuttavat erityisesti siitä aiheutuvat mahdolliset kustannussäästöt, asiantuntemuksen saaminen ja halu keskittyä yrityksen ydinliiketoimintaan. Heidän tutkimuksensa osoittaa, että yritykset, jotka ulkoistavat kirjanpitonsa ulkopuoliselle palveluntarjoajalle, raportoivat taloudellista informaatiota laadukkaammalla tasolla kuin kirjanpitonsa sisäisesti toteuttavat yritykset.

Ulkoistetun kirjanpidon vaikutus vapaaehtoisesti valittavaan tilintarkastukseen on mielenkiintoinen aihe, sillä vaikka tutkimusten valossa ulkoistettu kirjanpito parantaa pienten yritysten taloudellisen raportoinnin laatua, vois se lisätä myös tarvetta vapaaehtoiselle tilintarkastukselle. Esimerkiksi Niemen ym. (2012) mukaan kirjanpitoimintojen ulkoistaminen ulkoiselle kirjanpitäjälle luo agenttiteorian mukaisen päämies-agenttisuhteen yrityksen omistajajohtajan ja kirjanpitäjän välille, mikä lisää vapaaehtoisen tilintarkastuksen tarvetta omistajajohtajan näkökulmasta. Lisäksi Ojalan ym. (2016) mukaan pienissä yrityksissä, joissa omistajajohtajilla on vain vähän asiantuntemusta tai kiinnostusta ydinliiketoiminnan ulkopuolisiin tehtäviin kuten esimerkiksi kirjanpidon hoitamiseen, voi vapaaehtoisen tilintarkastuksen tarvetta selittää omistajajohtajan tarve saada varmuus tilinpäätöksen laadusta.

Mielenkiintoinen ja huomionarvoinen asia on myös ulkopuolisten veroneuvontapalveluiden merkitys, mikä on noussut esiin vapaaehtoista tilintarkastusta käsittelevissä tutkimuksissa. Esimerkiksi Niemi ym. (2012) löysivät tutkimuksessaan viitteitä siitä, että yritykset, jotka pitävät ulkopuolisen palveluntarjoajan veroneuvontapalveluja hyödyllisinä, valitsevat vähemmän todennäköisesti vapaaehtoisen tilintarkastuksen. Lisäksi Weik, Eierle ja Ojala (2018) löysivät tutkimuksessaan samankaltaista näyttöä siitä, että ulkopuolisen veroneuvojan osallistuminen pienyrityksen kirjanpitoitehtäviin vähentää vapaaehtoisen tilintarkastuksen todennäköisyyttä.

3.3.6 Perheomistus

Agenttiteorian mukaisesti perheomisteisen yritysten kohdalla on odotettavissa, että agenttikustannukset ovat pienemmät johtuen sukulaisille keskittyneestä omistuksesta, ja siten myös vapaaehtoisen tilintarkastuksen kysyntä on vähäisempää (Collis ym. 2004; Collis 2010). Myös Niskasen ym. (2010) mukaan perheomisteisten yritysten agenttikustannukset ovat matalammat, sillä nämä yritykset keskittyvät selviytymiseen pitkällä tähtäimellä sekä pyrkivät hyvän maineen ylläpitämiseen ulkopuolisten sidosryhmien keskuudessa. Vaikka tilintarkastuksen arvoa on pidetty vähäisempänä perheomisteisissa yrityksissä, on tutkimuksissa löydetty myös viitteitä siitä, että perheomisteisissa yrityksissä tilintarkastuksen kysyntä voi myös olla korkea johtuen perheen ulkopuolisten henkilöiden aiheuttamista ristiriidoista (Corten, Steijvers & Lybaert 2017). Perheomisteisten

yrittäjien vapaaehtoisen tilintarkastuksen kysynnästä on siis tutkimusten valossa saatu suhteellisen vaihtelevia tuloksia.

Collisin ym. (2004) tutkimuksen mukaan vapaaehtoisen tilintarkastuksen tarve liittyy yrityksiin, jotka eivät ole kokonaan perheen omistuksessa. Tämä johtuu hänen mukaansa siitä, että luottamustaso on todennäköisesti korkeampi yrityksissä, joiden omistajat ovat keskenään sukua toisilleen. Myös Niskasen ym. (2010) tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että mitä vähemmän keskittynyt perheen omistus on, sitä enemmän tarvitaan ulkopuolisia valvontamekanismeja suurempien agenttikustannusten takia (Niskanen ym. 2010). Myös Careyn, Simnettin ja Tanewskin (2000) mukaan vapaaehtoisen tilintarkastuksen kysyntä lisääntyy sitä mukaan kuin perheen ulkopuolisen hallinnon osuus yrityksessä kasvaa.

Toisaalta pelkkä samalle suvulle keskittynyt omistajuus ei välttämättä vähennä tilintarkastuksen kysyntää, vaan merkitystä on sillä, kuinka monelle henkilölle yrityksen omistus on hajautunut. Esimerkiksi Ojalan ym. (2016) tutkimuksessa löydettiin näyttöä hypoteesille, jonka mukaan vapaaehtoinen tilintarkastus mikroyrityksissä on sitä todennäköisempää, mitä enemmän yrityksen omistajuus on jakautunut perheen jäsenten kesken. Lisäksi on löydetty näyttöä siitä, että mitä matalammalla tasolla perheen yhteenkuuluvuus on, sitä korkeampi on tilintarkastuksen laadukkuuden kysyntä (Corten ym. 2017).

Tutkimuksissa on saatu myös vastakkaisia tuloksia perheomistuksen ja vapaaehtoisen tilintarkastukseen valintaan liittyen. Esimerkiksi Weik ym. (2018) eivät löytäneet näyttöä siitä, että saksalaiset pienet yritykset valitsisivat vapaaehtoisen tilintarkastuksen sitä todennäköisemmin, mitä enemmän yrityksillä on omistajia. Tutkimuksessa ei myöskään voitu vahvistaa päätelmää, jonka mukaan yrityksen perheomistajuus vaikuttaisi yrityksen vapaaehtoisen tilintarkastajan valintapäätökseen.

Vaikka agenttikustannusten on katsottu vähenevän perheomisteisissa yrityksissä, on siitäkin saatu vastakkaisia näkemyksiä. Esimerkiksi Steijversin, Voordeckersin ja Vanhoofin (2010) mukaan yrityksen perheomistajuus voi jopa lisätä agenttikustannuksia, sillä epäpätevän perheenjäsenen palkkaaminen yritykseen voi heikentää liiketoiminnassa menestymistä, mikä taas voi näyttäytyä muille sidosryhmille negatiivisesti. Lisäksi Niskasen ym. (2010) mukaan yksi vaihtoehtoinen ajattelutapa kiistää perinteisen näkemyksen vähäisistä agenttikustannuksista yksityisissä perheyrityksissä. Tämän ajattelutavan mukaan yksityisten perheomisteisten yritysten agenttikustannukset voivat olla korkeammat kuin ei-perheomisteisissa yrityksissä johtuen siitä, että yrityksen johto voi yrittää toimia määräysvallassa olevan perheen hyväksi muiden sidosryhmien kustannuksella (Niskanen ym. 2010). Lisäksi Cortenin ym. (2017) mukaan perheen sisäiset agenttiristiriitaisuudet liittyvät pääasiassa tunteisiin taloudellisen ja järkevän käyttäytymisen sijaan.

3.4 Ulkoisten sidosryhmien merkitys tilintarkastuksen valintaan

3.4.1 Yleistä

Yrityksillä on usein monia ulkoisia sidosryhmiä, joita tilintarkastus ja sen tuottama taloudellisen informaation luotettavuus palvelee. Ulkopuoliset sidosryhmät hyödyntävät tätä taloudellista tietoa, mutta heillä ei välttämättä ole pääsyä kaikkeen informaatioon. Koska tilintarkastuksen tehtävänä on varmentaa kolmantena ja riippumattomana osapuolena yritysten kirjanpidon ja tilinpäätöksen oikeellisuus, tarjoaa se arvokasta varmistusta esimerkiksi sijoittajille ja muille rahoitusta tarjoaville tahoille (Haapamäki 2018). Esimerkiksi luotonantajat tarvitsevat luotettavaa taloudellista tietoa, ja tutkimuksissa onkin havaittu, että tilintarkastettujen yritysten on helpompi saada luottoa (Allee & Yohn 2009). Myös viranomaistahot voivat olla kiinnostuneita tilintarkastusraporteista. Pienten yritysten johtajien näkökulmasta tärkeimpiä yrityksen taloudellisen informaation hyödyntäjiä ovat johtajien itsensä lisäksi veroviranomaiset sekä lainanantajat (Page 1984).

Pienten ja suurten yritysten taloudellisen tiedon laadukkuudessa ja raportoinnissa voi olla eroavaisuuksia ja siten tilintarkastuksen tarjoamat edut voivat hyödyttää erityisesti pienempiä yrityksiä. Esimerkiksi Ballin ja Shivakumarin (2005) mukaan tilintarkastusraportit ovat erityisen tärkeitä juuri pienille yrityksille, sillä ulkoiset sidosryhmät saavat pienistä yrityksistä vähemmän julkista tietoa verrattuna suuriin yrityksiin. Lisäksi pienten yritysten taloudellisessa raportoinnissa on yleensä enemmän virheellisyyksiä kuin suurten yritysten raportoinnissa (Ball & Shivakumar 2005). Berryn, Faulknerin, Hughesin ja Jarvisin (1993) mukaan pienistä yrityksistä saatu taloudellinen tieto voi olla vanhentunutta, epäluotettavaa, epätäydellistä tai kaikkien näiden yhdistelmä. Heidän mukaansa ulkoiset sidosryhmät käyttävät taloudellista informaatiota osana prosessia, jossa muodostetaan kuva yrityksestä, sekä mielipide yrityksen johtamisen laadukkuudesta. Koska vapaaehtoinen tilintarkastus tuottaa laadukasta ja luotettavaa tietoa yrityksestä (Clatworthy & Peel 2013), palvelee se siten myös ulkoisten sidosryhmien tarpeita.

3.4.2 Ulkopuolinen rahoitus

Agenttiteoria ja sen mukaiset päämiehen ja agentin väliset konfliktit koskevat myös pienen yrityksen ulkoisia sidosryhmiä. Tilintarkastuksella voidaan vähentää näitä agenttisuhteeseen liittyviä konflikteja ja kustannuksia esimerkiksi pienen yrityksen ja ulkopuolista rahoitusta tarjoavan tahon välillä. Tämä viittaa siihen, että päämies-agenttisuhteen valvontamekanismit ovat tärkeitä myös pienille yrityksille, joissa omistus ja johto vastaavat toisiaan (Niskanen ym. 2010). Tutkimuksissa onkin myös löydetty näyttöä siitä, että rahoitusta tarjoavien tahojen odotuksilla on vaikutusta tilintarkastajan valintaan. Esimerkiksi Collis (2012) löysi tutkimuksessaan viitteitä siitä, että pienten yritysten vapaaehtoisen

tilintarkastuksen valintaan vaikuttavat agenttisuhteet, kuten ulkopuolisten sijoittajien ja lainanantajien odotetut vaatimukset. Collisin, Jarvisin ja Skerrattin (2004) mukaan vapaaehtoisesta tilintarkastuksesta aiheutuvat kustannukset pienyrityksille ovat agenttikustannuksia, jotka yrityksen johtajat hyväksyvät hyvien suhteiden ylläpitämiseksi lainanantajiin.

Lainanantajat ovat keskeisimpiä pienyritysten tilinpäätöksen ja tilintarkastusraportin käyttäjiä (Niemi & Sundgren 2012). Dedmanin ym. (2014) mukaan tilintarkastuksen lopputulos on informatiivinen niin luottoa kuin pääomaakin tarjoaville yhtiöille. Yritykselle rahoitusta tarjoavat tahot tarvitsevat rahoituspäätösten tueksi tietoa yritysten taloudellisesta suoriutumisesta, ja monissa vapaaehtoista tilintarkastamista käsittelevissä tutkimuksissa nostetaan esille ulkopuolisten rahoittajien merkitys pienille yrityksille. Esimerkiksi Niemen ym. (2012) mukaan yrityksen tilinpäätöstietojen laadun parantaminen ja ulkopuolisen rahoituksen tarve ovat keskeisiä vapaaehtoisen tilintarkastuksen toimituttamiseen vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi Clatworthyn ja Peelin (2013) mukaan tilintarkastuksen ansiosta voi olla helpompi saada ulkopuolista rahoitusta yritystä koskevan taloudellisen informaation tarkkuuden parantumisen takia. Dedmanin ym. (2014) tutkimuksessa löydettiin myös viitteitä siitä, että yritykset valitsevat vapaaehtoisen tilintarkastuksen tilanteessa, jossa yrityksellä on aikomuksena hankkia lisää pääomaa seuraavalla tilikaudella.

Lainanantajat ovat kiinnostuneita taloudellisesta informaatiosta, sillä sen avulla voidaan määrittää maksukyvyyttömyysriski eli se, tuleeko yritys maksamaan pääoman ja siihen liittyvät korot ajallaan takaisin (Niemi ja Sundgren 2012). Luotonantajilla on myös taloudellinen valta varmistaa, että he saavat tarpeellisen määrän tietoa yrityksen taloudellisesta tilasta (Collis 2010). Käytännössä esimerkiksi pankit voivat vaatia yrityksiltä tilintarkastettua tilinpäätöstä, ja muun muassa Collisin (2012) tutkimuksen mukaan pankin ja lainanantajien odotettu kysyntä on yksi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan vaikuttavista tekijöistä.

Huomionarvoista on lisäksi tämänhetkinen covid 19 -pandemia, jolla voi myös olla vaikutusta yritysten rahoituksen saamiseen. Esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön kevyemmän tarkastuksen käyttöönottoa valmistelleen työryhmän mietinnössä (2020a, 25) mainittiin, että koronapandemian kaltaisissa talouden kriisitilanteissa voi tilintarkastuksen toimituttanut yritys saada rahoitusta nopeammin kuin esimerkiksi tilintarkastamattomat yritykset.

3.4.3 Luottoluokittajat

Luottoluokituksilla arvioidaan yritysten luottokelpoisuutta sekä yritysten mahdollisuuksia selviytyä liiketoiminnan velvoitteista (Niemi 2014, 44). Luottoluokituksilla voi olla merkittävä vaikutus esimerkiksi yrityksen rahoituksen saamisessa, ja Lennoxin ja Pittmanin (2011) mukaan luottoluokitukset ovat tärkein informaatiolähde lainanantajille. Yritysten arvioinnin pohjana käytetään esimerkiksi yrityksen toimintaa, taloutta ja taustaa, joiden analysoinnin tuloksena muodostuu yrityksen luottoluokitus. Suomessa luottotietotoimintaa ja

luottoluokituksia tarjoavia toimijoita ovat Suomen Asiakastieto Oy, Intrum Justitian luottotietopalvelu sekä Bisnode Finland Oy. (Niemi 2014, 44.)

Luottoluokitusten merkitystä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnassa on tutkittu suhteellisen vähän, mutta esimerkiksi Collisin (2012) Iso-Britanniassa toteutetun kyselytutkimuksen mukaan pienet yritykset kokevat vapaaehtoisella tilintarkastuksella olevan positiivinen vaikutus yrityksen luottoluokitukseen. Kuitenkin tilintarkastuksen vaikutuksia yritysten luottoluokitukseen on tutkittu suhteellisen paljon (Lennox & Pittman 2011; Dedman & Kausar 2012; Dedman ym. 2014; Vanstraelen & Schelleman 2017), ja nämä tutkimukset antavat vahvoja viitteitä siitä, että vapaaehtoinen tilintarkastus hyödyttää yritystä ja sen luottoluokitusta. Koska tutkimusten perusteella tilintarkastus voi tarjota huomattavia etuja luottoluokituksen suhteen, voidaan olettaa luottoluokittajien olevan yksi merkittävä tekijä pienten yritysten vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen motivaattorina.

Aiempien tutkimusten valossa vapaaehtoisella tilintarkastuksella voi siis olla positiivinen vaikutus yrityksen luottoluokitukseen. Esimerkiksi Dedmanin ja Kausarin (2012) tutkimuksen mukaan vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinneet pienet yritykset, jotka raportoivat pienempiä voittoja kuin tilintarkastamattomat yritykset, omaavat heikommasta kannattavuudestaan huolimatta korkeammat luottoluokitukset. Dedmanin ja Kausarin tutkimus (2012) osoittaa myös, että tilintarkastus hyödyttää yritystä luottoluokituksen lisäksi taloudellisen raportoinnin laadun ja varmuuden takaamisessa. Myös Vanstraelen ja Schelleman (2017) sekä Dedman, ym. (2014) löysivät viitteitä siitä, että vapaaehtoisella tilintarkastuksella on myönteinen vaikutus luottoluokitukseen, mikä on sitä kautta yhteydessä pienempiin lainakustannuksiin sekä helpottuneeseen luoton saamiseen.

Lennox ja Pittman (2011) tutkivat Iso-Britanniassa pakollisesta tilintarkastuksesta vapaaehtoiseen tilintarkastukseen siirtymisen vaikutuksia yksityisissä yrityksissä. Heidän tutkimuksensa osoittaa, että vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinneiden yritysten luottoluokitus paranee, sillä kyseiset yritykset antavat positiivisen kuvan toimituttamalla tilintarkastuksen vaikkei se ole laissa määritelty pakolliseksi. Lisäksi Lennoxin ja Pittmanin (2011) mukaan tilintarkastuksesta luopuvien yritysten luottoluokitukset taas laskevat, sillä ne viestivät negatiivisen kuvan ulkopuolisille sidosryhmille välttämällä tilintarkastuksen. (Lennox & Pittman 2011.) Tilintarkastuksesta luopuminen ja sen takia laskenut luottoluokitus voivat aiheuttaa yritykselle ylimääräisiä kustannuksia, sillä esimerkiksi Blackwellin ym. (1998) ja Minnisin (2011) mukaan tilintarkastamattomat yritykset maksavat huomattavasti kalliimpia lainakorkoja rahoittajilleen kuin tilintarkastetut yritykset.

3.4.4 Tavarantoimittajat

Agenttiteorian mukaisia konflikteja ja kustannuksia voi aiheutua myös yrityksen ja tavarantoimittajien välillä. Taloudellisella raportoinnilla voidaan ehkäistä näiden kustannusten syntyä vähentämällä tietojen epäsymmetriaa

kyseisten osapuolten välillä, sekä voidaan helpottaa osapuolten välisten sopimusten tekemistä. (Minnis & Shroff 2017.) Agenttiteorian valossa pienen yrityksen tavarantoimittajia voidaan pitää päämiehinä, jotka tarvitsevat ulkopuolisen tahon varmistamaan taloudellisen informaation luotettavuuden. Informaation luotettavuudella on merkitystä, sillä esimerkiksi Van Tendeloon ja Vanstraelenin (2008) mukaan tavarantoimittajat ovat yksi tärkeimmistä yksityisten yritysten tilinpäätösinformaation käyttäjistä. Samoin Minnisin ja Shroffin (2017) yksityisiä yrityksiä koskevassa kyselytutkimuksessa paljastui, että kyselyyn vastanneet yritykset hankkivat ulkoisia toimittajiaan koskevia taloudellisia raportteja, mikä viittaa siihen, että ulkoisten toimittajien taloudelliselle suoriutumiselle annetaan painoarvoa.

Tavarantoimittajat ovat siis merkittävä tilinpäätöstietoa hyödyntävä ryhmä, ja voidaan olettaa, että kyseisen sidosryhmän merkitys pienille yrityksille vaikuttaa vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan. Vanstraelenin ja Schellemanin (2017) mukaan yksityisissä yrityksissä vapaaehtoisen tilintarkastuksen kysyntä nousee sitä mukaan, mitä enemmän yrityksellä on sopimussuhteita ulkopuolisten toimijoiden, kuten tavarantoimittajien, kanssa. Tilintarkastus hyödyttää myös useita sopimussuhteita omaavan pienen yrityksen johtajia, sillä monta eri toimittajaa omaavat yritykset saavat tilintarkastetusta tilinpäätöksestä arvokasta konsolidoitua ja luotettavaa tietoa kyseisiin sidosryhmiin liittyen (Allee & Yohn 2009).

Pienet yritykset voivat myös pyrkiä osoittamaan ulkopuolisille toimittajille vapaaehtoisen tilintarkastuksen avulla taloudellisen tilanteen vakauden, mikä edesauttaa toimitussuhteen jatkumisen tulevaisuudessakin (Ojala ym. 2016). Erityisesti suuret saamiset ja varastot omaavat yritykset saattavat haluta näihin eriin liittyvien saldojen validointia, mikä voi olla tärkeää ulkopuolisille toimittajille (Dedman ym. 2014). Lisäksi Vanstraelenin ja Schellemanin (2017) mukaan kysyntä vapaaehtoiselle tilintarkastukselle voi kasvaa, koska tilinpäätöksen luotettavuus pyritään takaamaan niin tavarantoimittajille kuin muillekin ulkoisille sidosryhmille.

Collis (2010) vertaili tutkimuksessaan vapaaehtoisen tilintarkastuksen kysyntää Isossa-Britanniassa ja Tanskassa huomioiden myös tavarantoimittajien merkityksen. Ison-Britannian pienten yritysten osalta löydettiin edellä mainittujen tutkimusten mukaista näyttöä siitä, että tilintarkastus hyödyttää yrityksen ja ulkopuolisten toimittajien välistä agenttisuhdetta. Mielenkiintoista kyllä, tanskalaisten yritysten osalta vastaavaa näyttöä ei löytynyt.

Vapaaehtoisella tilintarkastuksella voidaan myös pyrkiä signaloimaan yrityksen tehokasta johtamista. Esimerkiksi Ceustermans ja Breesch (2017) selvittivät tutkimuksessaan tekijöitä, jotka vaikuttavat pienten yritysten taloudellisen raportoinnin vapaaehtoiseen julkistamiseen. Tutkimuksessa kävi ilmi, että yksi syy pienten yritysten taloudellisen informaation vapaaehtoiselle esiintuomiselle on se, että yritys pyrkii osoittamaan ulkopuolisille sidosryhmille ja erityisesti tavarantoimittajille sen, että yritys on hyvin johdettu.

3.4.5 Viranomaiset

Valtion viranomaisista erityisesti veroviranomaiset ovat kiinnostuneita yritysten tilinpäätöstiedoista. Kuten aiemmin on tuotu esille, perinteinen syy tilintarkastuksen valitsemiselle on kolmannen osapuolen vakuuttaminen tilinpäätöstiетоjen oikeellisuudesta ja luotettavuudesta. Tämä pätee myös veroviranomaisten tiedontarpeeseen, kun he arvioivat yritysten veroilmoitusten laatua. Ojalan ym. (2016) mukaan Suomessa kaikki yritykset laativat verottajalle taloudellisia raportteja niiden koosta riippumatta. Mikäli nämä raportit on tarkastettu ulkopuolisen tilintarkastajan toimesta, lisää se merkittävästi raporttien tarjoaman informaation luotettavuutta. Ojalan ym. (2016) tutkimuksen hypoteesina olikin, että suomalaiset mikroyritykset valitsevat tilintarkastuksen todennäköisemmin silloin, kun taloudellisesta raportoinnista halutaan luotettavampaa verottajaa varten. Tutkimustulosten mukaan tämä oletama pitää paikkansa, sillä vapaavalintaisen tilintarkastuksen toiseksi tärkeimmäksi ajuriksi paljastui johdon tarve parantaa veroraportoinnin luotettavuutta (Ojala ym. 2016).

Pienissä yksityisissä yrityksissä tärkeimmät päätökset liittyvät usein verotukseen ja osingonjakoon (Ojala ym. 2014). Esimerkiksi Pagen (1984) kyselytutkimuksessa pienten yritysten johtajilta kysyttiin tilinpäätöstiетоjen olennaisimmista tehtävistä, ja vastausten perusteella pienet yritykset antavat eniten painoarvoa verotukseen liittyvien laskelmien sekä pankeille tarjottavien tietojen varmentamiselle. Veroviranomaiset ovat myös yksi tärkeimmistä tilinpäätöstiетоjen käyttäjistä johtajien itsensä sekä luotonantajien ohella (Page 1984).

Tilintarkastus lisää veroilmoituksen luotettavuutta erityisesti maissa, joissa kirjanpito on pitkälti yhdenmukaistettu verotuksen kanssa. (Downing & Langli 2018.) Myös Niemi ym. (2012) nostavat esiin veronäkökulmien merkityksen tilanteissa, joissa veroraportointi on vahvasti sidoksissa taloudelliseen raportointiin. Näin on esimerkiksi Suomessa, jossa vain kirjanpitoon kirjatut tulot ja menot otetaan huomioon verotettavan tulon laskennassa (Niemi ym. 2012). Kuitenkin myös niissä valtioissa, joissa kirjanpidolla ja yritysverotuksella on väljempi yhteys, on tilintarkastuksesta hyötyä verottajan näkökulmasta. Tämä johtuu siitä, että tilintarkastaja tarkastaa kuitenkin aina yrityksen laskennalliset verot. (Downing & Langli 2018.)

3.4.6 Yritystukien merkitys

Yritystukijärjestelmän tavoitteena on verovarojen mahdollisimman vaikuttava ja tehokas käyttö kansantalouden kasvun edistämiseksi. Yritystuilla voidaan esimerkiksi varmistaa yhteiskunnan turvallisuutta sekä ehkäistä eriarvoistumista, tai tukia voidaan kohdentaa yritysten tutkimukseen ja tuotekehitykseen (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020b, 34). Beckerin (2015) mukaan tutkimuksissa on saatu yhä enemmän näyttöä siitä, että julkiset tuet hyödyttävät erityisen paljon juuri pienten yritysten tutkimus- ja kehitystoimintaa.

Yrityksille myönnettäviä tukia ovat esimerkiksi erilaiset avustukset, lainat, takuut sekä verotuet. Näitä tukia voidaan myöntää joko suorina tukina tai

vaihtoehtoisesti verotukina. Sillä, onko kyseessä suora tuki vai verotuki, on merkitystä tuen kohdistumisen kannalta. Suorat tuet on helpompi kohdentaa kuin verotuet, jolloin suorien tukien avulla on mahdollista saavuttaa helpommin tuille asetetut tavoitteet. Lisäksi suorien tukien kohdentamisesta ovat päättämässä viranomaiset, jolloin tuki saadaan allokoitua paremmin esimerkiksi tukemaan innovaatiotoimintaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017, 5.) Toisaalta verotukia voidaan pitää neutraalimpina, sillä suorat tuet myönnetään vasta esimerkiksi kohdeyrityksen rahoitusta vaativien hankkeiden arvioinnin jälkeen, kun taas verokannustimet vähentävät yritysten verotaakkaa automaattisesti (Bronzini & Pisselli 2016).

Yritystukien merkitystä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnassa ei ole huomioitu aiemmissa vapaaehtoisen tilintarkastuksen kysyntää käsitelleissä tutkimuksissa. Yritystuilla voisi kuitenkin olettaa olevan vaikutusta tilintarkastuksen kysyntään, sillä yritystukien myöntämisperusteisiin vaikuttaa kohdeyrityksen taloudellisen toiminnan kannattavuus. Laki taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä (429/2016) säätelee yritystukien myöntämistä. Laissa määritellään, että tuen perusteena on oltava edellytykset yrityksen kannattavaan toimintaan. Esimerkiksi nyt koronaepidemian keskellä pyritään tukemaan yrityksiä, joilla on potentiaalia selviytyä ja menestyä vielä koronakriisin jälkeenkin (Suomen tilintarkastajat ry 2020).

Yritystukien hakemisessa voi olla hyötyä tilintarkastetusta tilinpäätöksestä, sillä tilinpäätöksellä ja tilintarkastuskertomuksilla on keskeinen asema yritystuen hakijan taloudellista tilannetta arvioitaessa erityisesti tämänhetkisten poikkeusolosuhteiden takia (Suomen tilintarkastajat ry 2020). Voidaankin siis olettaa, että yritystuilla voi olla merkitystä vapaaehtoisen tilintarkastuksen kysyntään, sillä tilintarkastetulla tilinpäätöksellä voidaan pyrkiä signaloimaan liiketoiminnan luotettavuudesta ja menestymispotentiaalista samoin kuin esimerkiksi ulkopuolista rahoitusta haettaessa pankeilta.

4 AINEISTO JA MENETELMÄ

4.1 Hypoteesit

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on löytää vastaus asetettuun päätutkimuskysymykseen siitä, mitkä tekijät vaikuttavat vapaavalintaisen tilintarkastuksen valintaan pienissä suomalaisissa yrityksissä. Päätutkimuskysymystä täydennetään lisäksi ulkopuolisten sidosryhmien osalta alatutkimuskysymyksellä. Päätutkimuskysymystä lähestytään kuuden aiempaan empiiriseen tutkimukseen pohjautuvan hypoteesin avulla. Valitut hypoteesit sopivat sovellettavaksi suomalaisten pienten yritysten kentällä. Ensimmäinen hypoteesi liittyy yrityksen kokoon liikevaihdossa mitattuna:

H1: Vapaaehtoinen tilintarkastus on sitä todennäköisempää, mitä suurempi yritys on liikevaihdossa mitattuna

Merkittävä osa vapaavalintaisen tilintarkastuksen kysynnän tekijöitä koskevasta tutkimuksesta on sisältänyt yrityksen kokoon liittyvän hypoteesin. Tutkimustulosten pohjalta on voitu osoittaa, että mitä suurempi yritys on liikevaihdossa mitattuna, sitä todennäköisemmin myös tilintarkastukseen päädytään, vaikka se ei olisi pakollista. Tämä on ymmärrettävää, koska yrityskoon kasvaessa liiketoiminta monimutkaistuu, ja tarve ulkoiselle konsultoinnille voi lisääntyä etenkin pienemmissä yrityksissä, joissa omistajien tietotaito voi olla rajoittunut tietyllä osa-alueella. Tällöin tilintarkastuksesta voidaan saada varmuutta etenkin talousasioihin liittyen.

Aiemman tutkimuksen pohjalta voidaan olettaa, että myös yrityksen omistusrakenteella on vaikutusta vapaavalintaisen tilintarkastuksen taustalla (mm. Collis ym. 2014; Collis 2010; Niskanen ym. 2010; Simnett ja Tanewski 2000). Ensinnäkin sillä, paljonko yrityksellä on omistajia, on useassa tässä tutkielmassa esille tuodussa tutkimuksessa havaittu olevan positiivinen korrelaatio tilintarkastuksen valitsemisen kanssa. Kuten aiemmin on tuotu esille agenttiteoriaan liittyen, omistajamäärän kasvaessa myös erilaisia konflikteja voi esiintyä enemmän esimerkiksi luottamuspuolan takia. Tilintarkastus voi olla keino vastata näihin konflikteihin, ja sen avulla voidaan pyrkiä turvaamaan omistajien tasapuolinen kohtelu. Tämän voidaan olettaa näkyvän myös perheomistuksen suhteen: mikäli omistajiin kuuluu useampi itsenäinen ja toisistaan erillinen osapuoli, voidaan olettaa tilintarkastuksen valitsemisen olevan todennäköisempää. Vastavasti, kun omistajat ovat toisilleen läheisempiä, esimerkiksi vain perheomistuksessa olevissa yrityksissä, tilintarkastukselle ei ehkä nähdä yhtä tarpeellista roolia. Näihin oletuksiin pohjautuvat hypoteesit numero kaksi ja kolme:

H2: Vapaaehtoinen tilintarkastus on sitä todennäköisempää, mitä enemmän yrityksellä on omistajia

H3: Perheomistus vähentää vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyyttä

Neljäs hypoteesi liittyy oletamaan, että ulkoistettu kirjanpito korreloituu positiivisesti tilintarkastuksen valitsemisen kanssa. Tässä tutkielmassa esille tuoduissa tutkimuksissa on löydetty evidenssiä siitä, että ulkoistettu kirjanpito lisää vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan todennäköisyyttä. Tästä syystä neljäs hypoteesi pohjautuu olettamalle, että mikäli pienen yrityksen kirjanpito on ulkoistettu, valitaan todennäköisemmin myös tilintarkastus:

H4: Ulkoistettu kirjanpito lisää vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyyttä

Oletuksena on myös, että yrityksen omistajan näkemys tilintarkastuksen hyödyistä määrittää vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaa. Asia voi vaikuttaa itsestäänselvyydeltä, mutta käytännössä on mahdollista, että tilintarkastus koetaan hyödylliseksi ja siitä huolimatta se jätetään valitsematta esimerkiksi korkeiden kustannusten takia. Tässä tutkielmassa on kuitenkin oletuksena, että mikäli omistaja ei itse koe tarkastuksen hyödyttävän yritystoimintaansa, jätetään tarkastus mitä todennäköisemmin valitsematta. Vastaavasti, mikäli yrittäjä uskoo, että tilintarkastuksesta on hyötyä esimerkiksi ulkoisen rahoituksen saannissa, päädytään tilintarkastukseen todennäköisemmin. Hypoteesi numero viisi on muotoiltu seuraavasti:

H5: Omistajan näkemys vapaaehtoisen tilintarkastuksen hyödyistä vaikuttaa sen valintaan

Viimeinen hypoteesi liittyy osittain edeltävään hypoteesiin, nimittäin yrittäjän koulutukseen. Oletamme, että kaupallisen koulutuksen omaava henkilö saattaa asennoitua tilintarkastukseen eri tavalla kuin henkilö, jolla ei ole kaupallista koulutusta. Kaupallinen koulutus voi esimerkiksi lisätä taloudellisen informaation luotettavuuden arvostamista, sekä lisätä tietämystä tilintarkastuksen tuomista hyödyistä. Yleisesti ottaen, kaupallisen koulutuksen voidaan olettaa vaikuttavan positiivisesti näkemykseen tilintarkastuksen hyödyistä. Kuudes hypoteesi on muotoiltu seuraavasti:

H6: Yrittäjän kaupallinen koulutus lisää vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyyttä

4.2 Aineisto

Tutkielma suoritettiin kvantitatiivisena tutkimuksena, jonka aineisto kerättiin lähettämällä sähköinen kyselylomake (Liite 1) pienille suomalaisille yrityksille. Sähköinen kyselylomake luotiin Webropolissa, ja se lähetettiin yrityksille sähköpostitse kahdessa erässä. Kysely suunnattiin yritysten omistajille, mikä mainittiin saatekirjeessä. Kysely toteutettiin täysin anonyyminä. Ensimmäisen erän yritykset haettiin Amadeus-tietokannasta, ja toisen erän yritykset Voitto+ -yritystietokannasta. Molempien tietokantojen kohdalla yritykset oli rajattu seuraavin kriteerein: liikevaihto enintään 200 000 euroa, taseen loppusumma enintään 100 000 euroa ja työntekijöiden määrä enintään kolme henkilöä. Yritykset valikoituivat tietokantojen hakutuloksista satunnaisina otoksina, eikä rajoituksia tehty esimerkiksi toimialan tai yhtiömuodon perusteella.

Yhteensä kysely lähetettiin 1900 yritykselle, ja vastauksia saatiin lopulta 157. Ensimmäisen erän kohdalla kyselyitä lähetettiin 1400, ja vastauksia saatiin 121 kappaletta. Toisen erän kohdalla kyselyitä lähetettiin 500, ja vastauksia saatiin 36 kappaletta. Vastausprosentti oli näin ollen yhteensä 8,3 %, jota voidaan pitää kellovullisena, sillä määrällisesti vastauksia saatiin tarpeeksi logistista regressioanalyysiä sekä ristiintaulukointia ja khiin neliö -testausta varten. Huomionarvoista on se, että kummassakin sähköpostierässä ilmeni sähköposteja, jotka olivat pois käytöstä eivätkä saavuttaneet vastaanottajaansa, mikä vaikutti osaltaan vastausprosenttiin.

Kyselyyn saatuja vastauksia tarkasteltaessa huomattiin, että osa vastauksista oli puutteellisia, ja kaikkiin kysymyksiin ei ollut annettu vastausta. Nämä vastaukset (yhteensä viisi kappaletta) poistettiin tutkimusaineistosta, jotta aineiston luotettavuus ei kärsisi. Lisäksi osa vastaajista (14 kappaletta) oli ilmoittanut, etteivät he kuulu tutkielman kohderyhmään, joten myös nämä vastaukset karsittiin aineistosta. Aineistoon päätyi myös yrityksiä, joiden liikevaihdoksi oli ilmoitettu enemmänkin kuin 200 000 euroa asetetusta rajauksesta huolimatta. Tämä johtuu siitä, että kyselyssä ei erikseen kysytty taseen loppusummaa, tai yrityksen henkilöstömäärää. TTL:n mukaan yksi näistä kokorajoituksista koskevista rajoituksista saa ylittyä, joten ei voida olla täysin varmoja siitä, ylittyykö näistä rajoista mahdollisesti useampikin vastanneiden yritysten kohdalla. Koska liikevaihdot olivat varsin maltillisen suuruisia, ne jätettiin aineistoon. Alle 200 000 euron liikevaihtoja oli kuitenkin aineistossa 78 kappaletta, eli enemmistö. Näiden yritysten vastauksia päätettiin varmuudeksi analysoida erikseen tilastollisin menetelmin, jotta voitaisiin havaita mahdollisia eroja koko aineistoon verrattuna siltä varalta, että aineistoon olisi päätyneet kohderyhmään kuulumattomia yrityksiä. Mikäli aineistojen välillä löytyisi merkittäviä eroja, voisi sitä selittää kohderyhmään kuulumattomat yritykset.

Aineistoon oli myös päätyneet yrityksiä, joilla liikevaihto oli ilmoitettu yli miljoonan suuruiseksi (yhdeksän kappaletta). Tämän kokoluokan liikevaihdot ovat jo suhteellisen suuria, ja koska ei voida varmistua siitä, oliko kyseessä

yritysten todellinen liikevaihto tai esimerkiksi kirjoitusvirhe, poistimme nämä vastaukset aineistosta. Huomattavan suuren liikevaihdon omaavien yritysten kohdalla voisi olla riski, että yritykset kuuluvat pakollisen tilintarkastuksen piiriin, ja näin ollen vastaukset saattaisivat väärentää tutkimuksemme tuloksia.

Vastausten karsimisen jälkeen lopulliseen aineistoon saatu vastausmäärä oli 129 kappaletta. Alla olevasta taulukosta 1 ilmenee tarkemmin saadut vastaukset ja aineiston muodostuminen lukujen muodossa:

Lähetetyt kyselyt yhteensä	1900 kpl
Kyselyyn saadut vastaukset yhteensä	157 kpl
Poistettut vastaukset; puutteelliset vastaukset	5 kpl
Poistettut vastaukset; yli 1M€ liikevaihto	9 kpl
Poistettut vastaukset; vastannut ilmoitti itse, ettei yritys kuulu kohderyhmään	14 kpl
Lopullinen tutkimusaineistossa käytetty vastausmäärä	129 kpl
Alle 200 000 euron liikevaihdot aineistossa	78 kpl

TAULUKKO 1: Saadut vastaukset ja aineiston muodostuminen.

Seuraavassa kappaleessa kerrotaan vielä tarkemmin yrityksille lähetetyn kyselylomakkeen rakenteesta ja sisällöstä.

4.2.1 Kysely

Tutkielman kyselylomakkeesta (Liite 1) pyrittiin tekemään mahdollisimman lyhyt ja yksinkertainen, jotta vastaajia saataisiin mahdollisimman paljon. Kysymyksiä oli suhteellinen vähäinen määrä ja moneen kysymykseen oli asetettu valmiit vastausvaihtoehdot, jotta kyselyyn olisi mahdollisimman helppo ja matala kynnys vastata. Vain muutamassa kohdassa oli avoin vastauskenttä, eikä niihin ollut pakollista vastata. Arviolta kyselyn vastaaminen vei aikaa vain noin alle viisi minuuttia.

Kyselylomakkeen ensimmäisessä osiossa kartoitettiin kohdeyritysten omistajien tietoja monivalintakysymysten avulla. Ensimmäinen ja toinen kysymys koskivat yrittäjän sukupuolta ja ikää. Iän suhteen kyselyyn oli valittu valmiit ikäluokat, joista vastaaja pystyi valita oman ryhmänsä. Kolmannessa kysymyksessä selvitettiin valmiiden vastausvaihtoehtojen avulla, kuinka pitkään henkilö on toiminut yrittäjänä kohdeyrityksessä. Neljäs ja viides kysymys liittyivät yrittäjän koulutustaustaan, eli siihen, mikä on henkilön korkein koulutusaste sekä onko hänellä kaupallista koulutusta.

Seuraavaksi kyselyssä kartoitettiin itse yrityksen taustatietoja. Ensimmäiseksi kysyttiin, kuinka monta omistajaa yrityksellä on. Valittavana olivat valmiit vastausvaihtoehdot, joissa oli huomioitu se, että kohderyhmänä olivat kokoluokaltaan pienet yritykset. Pienimmillä yrityksillä harvemmin on suuria määriä omistajia, joten vastausvaihtoehdoista tehtiin maltillisen suuruiset. Lisäksi yrityksen taustatietojen osalta seitsemännessä kysymyksessä kysyttiin, onko

yritys täysin perheomistuksessa ja kahdeksannessa kysymyksessä kysyttiin yritysten kirjanpidon ulkoistamisesta. Kysymyksissä viisi, seitsemän ja kahdeksan oli vastausvaihtoehtona kyllä/ei -vastaus. Viimeinen yrityksen taustatietoja kartoittava kohta oli yrityksen liikevaihdon suuruus. Liikevaihdolle oli annettu vapaa vastauskenttä, jossa vastaajia pyydettiin ilmoittamaan euromääräisenä yrityksen liikevaihto viimeisimmässä tilinpäätöksessä. Taseen ja työntekijöiden lukumäärää ei päätetty kysyä helpon vastattavuuden varmistamiseksi.

Lomakkeen kohdassa 10 yhdistettynä kaksi kysymystä liittyen yleisiin asenteisiin tilintarkastuksen hyödyllisyyttä kohtaan. Vastausmuotona oli Likert-asteikko, jonka mukaan vastaaja pystyi valita omaa näkemystään parhaiten vastaavan vaihtoehdon. Ensimmäinen väittämä oli ”uskon, että tilintarkastus parantaa taloudellisen informaation laatua” ja toinen ”uskon, että yritykseni hyötyy tilintarkastuksesta”. Vastausvaihtoehdot olivat Likert-asteikon mukaisesti 1= täysin eri mieltä, 2= jokseenkin eri mieltä, 3= ei samaa eikä eri mieltä, 4= jokseenkin samaa mieltä ja 5= täysin samaa mieltä.

Kohdassa 11 kysyttiin vastausvaihtoehdoilla kyllä/ei, aikooko yritys valita vapaaehtoisen tilintarkastuksen. Riippuen kysymyksen 11 vastauksesta vastaajalle esitettiin seuraavaksi joko kysymys 12 tai suoraan viimeinen kysymys numero 14. Mikäli vastaus kysymykseen 11 oli ”kyllä” ja yrityksessä siis aiottiin valita tilintarkastus, esitettiin seuraavaksi kysymys 12, jossa kartoitettiin vastaajan näkemyksiä ulkoisten sidosryhmien merkityksestä tilintarkastamisen valitsemisen taustalla Likert-asteikon muodossa. Kohta 12 alkoi lauseella ”yrityksenne suorittaa vapaaehtoisen tilintarkastuksen, koska...” ja tätä seurasi viisi väittämää koskien syitä valinnan taustalla: ”...sen uskotaan parantavan ulkopuolisen rahoituksen saamista”, ”...sen uskotaan parantavan yrityksen luottoluokitusta”, ”... sen uskotaan lisäävän tilinpäätöksen uskottavuutta verotustarkoitukseen”, ”... sen uskotaan helpottavan yritystukien saamista” ja ”... sillä uskotaan olevan positiivinen vaikutus suhteisiin tavaran- ja palveluntoimittajien kanssa”. Kysymyksellä 12 kartoitettiin näin ollen ulkoisten sidosryhmien vaikutusta tilintarkastuksen kysynnän taustalla. Lisäksi kyselyn kohdassa 13 oli annettu vapaa vastauskenttä, johon oli mahdollista kertoa muita syitä tilintarkastuksen valitsemisen taustalla.

Mikäli vastaaja valitsi kohdassa 11 ”ei”, kysyttiin viimeisessä monivalintakysymyksessä 14 syitä siihen, miksi yrityksessä ei valita vapaaehtoista tilintarkastusta. Vastausvaihtoehdoiksi oli valmiiksi asetettu neljä syytä, joista vastaaja pystyi valita yhden tai useamman. Valmiina vaihtoehtoina olivat tilintarkastuksen kustannusten suuruus, aikaa vievyys, hyödyttömyys sekä se, että tilintarkastus koetaan liian työlääksi. Viimeisenä vaihtoehtona oli lisäksi mahdollisuus mainita jokin muu syy tilintarkastuksen valitsematta jättämiselle vapaaseen vastauskenttään. Kyselylomake on liitteenä tutkielman lopussa.

4.3 Menetelmä

Tämä tutkielma toteutetaan kvantitatiivisena, eli määrällisenä tutkimuksena. Tutkielman hypoteesien analysointimenetelmiksi valikoituivat ristiintaulukointi ja khiin neliö -testit, sekä logistinen regressioanalyysi. Näiden menetelmien ohella tarkastellaan myös muuttujien välisiä korrelaatioita, mikä liittyy oleellisesti erityisesti logistiseen regressioanalyysiin. Alatutkimuskysymykseen liittyen ulkoisten sidosryhmien merkitystä tarkastellaan kuvailevalla tilastoanalyysillä. Kuvailevassa tilastoanalyysissä tarkastellaan eri tunnuslukujen avulla sitä, millainen merkitys eri ulkoisilla sidosryhmillä on vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinneiden yritysten valintapäätöksen taustalla. Aineiston kaikki analysointimenetelmät suoritetaan SPSS-ohjelmistolla.

Seuraavissa kappaleissa käydään läpi tarkemmin ristiintaulukoinnin ja khiin -neliö testauksen, korrelaatioiden sekä logistisen regressioanalyysin pääpiirteitä. Lisäksi tuodaan esille se, mistä syystä juuri nämä menetelmät soveltuvat vapaaehtoisen tilintarkastuksen kysynnän tutkimiseen.

4.3.1 Ristiintaulukointi

Ristiintaulukointi valikoitui tutkielman yhdeksi analysointimenetelmäksi, sillä sen avulla on mahdollista vertailla eri muuttujien välistä jakautumista sekä niiden välisiä riippuvuuksia. Kyseisellä menetelmällä voidaan tarkastella eri muuttujien välisiä yhteyksiä taulukoimalla muuttujat ristikkäin taulukkoon, mikä soveltuu hyvin vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan vaikuttavien tekijöiden tarkastelemiseen. Kun selitettävänä muuttujana ja tarkastelun kohteena on vapaaehtoinen tilintarkastus, voidaan ristiintaulukoinnin avulla tutkia sitä, onko tilintarkastuksen valinneiden ja valitsematta jättäneiden yritysten välillä eroavaisuuksia eri sisäisten ja ulkoisten tekijöiden takia. Ristiintaulukoinnilla tarkasteltavat muuttujat taulukoidaan tutkielmassa siten, että selitettävä muuttuja, eli vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinta, asetetaan sarakemuuttujaksi ja selittävä muuttuja rivimuuttujaksi.

Tilastollinen merkitsevyys testataan ristiintaulukoinnille soveltuvalla riippumattomuustestillä, eli khiin neliö -testillä. Merkitsevyydestestauksen avulla selvitetään sitä, liittyvätkö vertailtavana olevat muuttujat toisiinsa. Khiin neliö -testillä saatu p-arvo kertoo siitä, onko eri ryhmien välillä riippuvuutta ja ovatko ne yleistettävissä perusjoukkoon. Testauksella saatu p-luku kuvastaa sitä, kuinka suuri on todennäköisyys sille, etteivät tutkimustulokset ole taulukoinnilla saatu- jen tulosten mukaisia. (Valli 2015.)

Testauksessa käytetään nollahypoteesia, jonka oletuksena on se, ettei muuttujien väliltä löydetä riippuvuutta. Mikäli riippuvuutta kuitenkin löytyisi ja tulosta voitaisiin pitää merkittävänä, nollahypoteesi hylättäisiin. Nollahypoteesilla toisin sanoen oletetaan, että ristiintaulukoinnissa havaitut eroavaisuudet johtuvat vain sattumasta. Tutkielman hypoteesit 1–6 ovat siis nollahypoteesin

vastahypoteeseja, sillä niiden osalta oletus on, että muuttujien väliltä löytyy riippuvuutta.

Merkitsevyytestauksessa tulkitaan erityisesti p-arvoa. Mitä pienempi khiin neliö testin osoittama p-arvo on, sitä merkitsevämpänä tulosta voidaan pitää. Tilastollisesti melkein merkitsevänä voidaan pitää p-arvoa 0,05, tilastollisesti merkitsevänä p-arvoa 0,01 sekä tilastollisesti erittäin merkitsevänä p-arvoa 0,001 (Valli, 2015). Tässä tutkielmassa käytettäväksi merkitsevyystasoksi on valittu viisi prosenttia, mikä tarkoittaa p-arvoa 0,05. Mikäli siis p-arvo on alle 0,05, voidaan sitä pitää tilastollisesti merkittävänä. Käytännössä p-arvon ollessa 0,05 tarkoittaa se sitä, että on viiden prosentin mahdollisuus, etteivät ristiintaulukoinnilla saadut tulokset pidä paikkansa ja havaitut erot perustuvat vain otantavirheeseen (Valli 2015).

Khiin neliö -testin tekemiselle on tiettyjä edellytyksiä. Ristiintaulukoinnissa ei saa olla lainkaan tyhjiä ruutuja, eikä yli 20 prosenttia odotetuista frekvensseistä saa olla pienempiä kuin viisi (Valli 2015). Odotetulla frekvenssillä tarkoitetaan lukua, joka esiintyisi ristiintaulukoinnin solussa, mikäli muuttujilla ei olisi lainkaan riippuvuutta. Lisäksi testin edellytyksenä on, ettei odotetuista frekvensseistä yksikään saa olla alle yhden suuruinen (Valli 2015).

4.3.2 Korrelaatiot

Muuttujien välistä riippuvuutta voidaan tarkastella myös korrelaatioiden avulla. Tarkastelun kohteena on korrelaatiokerroin, joka kertoo muuttujien välisen riippuvuuden suunnasta, sekä sen voimakkuudesta. Korrelaatiokerroin voi saada arvoja välillä $-1 \dots 1$. Mitä lähempänä korrelaatio on lukua yksi, sitä voimakkaampaa muuttujien välinen lineaarinen riippuvuus on. Mikäli korrelaatiokerroin taas on lähellä nollaa, on muuttujien välinen riippuvuus heikkoa. Toisin sanoen, korrelaatiokertoimen ollessa 1 voidaan muuttujien välistä riippuvuutta pitää täydellisenä, jolloin muuttujien välinen suhde on myös täydellisen lineaarinen (Valli 2015). Muuttujien välillä ei ole lainkaan lineaarista riippuvuutta, mikäli korrelaatiokerroin on tasan nolla.

Positiivisesta korrelaatiosta on kyse, kun korrelaatiokerroin on suurempi kuin nolla. Käytännössä korrelaation ollessa positiivinen toisen muuttujan kasvaessa myös toinen muuttuja kasvaa. Mitä lähempänä korrelaatiokerroin on lukua yksi, sitä voimakkaampaa tämä muuttujien välinen riippuvuus on.

Toisaalta korrelaatio voi olla myös negatiivista, mikäli korrelaatiokerroin on miinusmerkinen. Tällöin korrelaatio on käänteinen, eli käytännössä toisen muuttujan kasvaessa toinen muuttuja laskee. Jälleen mitä lähempänä korrelaatiokerroin on lukua -1 , sitä voimakkaampaa käänteinen korrelaatio muuttujien välillä on.

Erityisen tärkeää korrelaatioiden tarkastelu on logistisen regressioanalyysin suorittamisen kannalta. Tästä kerrotaan tarkemmin seuraavassa osiossa.

4.3.3 Logistinen regressioanalyysi

Ristiintaulukoinnin ohella toiseksi päätutkimusmenetelmäksi valikoitui logistinen regressioanalyysi. Logistisen regressioanalyysin avulla etsitään niitä tekijöitä, jotka parhaiten selittävät tarkastelun kohteena olevaa selitettävää muuttujaa, eli tässä tutkielmassa vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaa. Logistinen regressioanalyysi on soveltuva menetelmä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan vaikuttavien tekijöiden tarkasteluun, sillä logistista regressiomallia on mahdollista käyttää, mikäli tutkielman selitettävänä muuttujana on kaksikategorinen muuttuja (Ketokivi 2015). Tämän tutkielman selitettävä muuttuja on vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan kaksikategorinen kyllä/ei -muuttuja, joten malli sopii tutkielmaan sovellettavaksi.

Logistinen regressiomalli voidaan esittää seuraavassa muodossa:

$$\log(p/1-p) = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3\dots e$$

Yllä olevasta mallista nähdään kaavan vasemmalta puolelta, että selitettävä muuttuja on logaritmi kahden todennäköisyyden osamäärästä (Ketokivi 2015). Osamäärän osoittaja p tarkoittaa todennäköisyyttä, jolla selitettävä muuttuja saa arvon 1. Jakajana oleva $1-p$ taas on se todennäköisyys, jolla muuttuja saa arvon nolla. Tälle todennäköisyyksien suhteelle *odds* ei ole vakiintunutta suomennosta, mutta esimerkiksi *vetosuhde* on yksi käytetyistä termeistä. Käytännössä vetosuhde kertoo siitä, kuinka suuri todennäköisyys on saada arvo 1 verrattuna arvon 0 todennäköisyyteen (Ketokivi 2015).

Kaavan oikealla puolella x viittaa selittävän muuttujan arvoon, ja b on muuttujille asetettu painokerroin. Lisäksi kaavassa a tarkoittaa logistisen regressiomallin vakiota, ja e on mallin virhetermi.

Tässä tutkielmassa vapaaehtoinen tilintarkastus, eli selitettävä muuttuja, on koodattu logistista regressiomallia varten dummy-muuttujaksi. Dummy-muuttuja voi saada ainoastaan arvon 0 tai 1, eli vapaaehtoisen tilintarkastuksen kohdalla Kyllä-vastaus vastaa arvoa 1, ja ei-vastaus vastaa arvoa 0.

Logistiseen regressiomalliin valitut selittävät muuttujat ovat samat kuin ristiintaulukoinnin kohdalla, jotta voidaan nähdä, ovatko tutkimustulokset samansuuntaisia molempien menetelmien kohdalla. Selittäviä muuttujia ovat siis yrityksen liikevaihdon suuruus, omistajien määrä, perheomisteisuus, ulkoistettu kirjanpito, tilintarkastuksen koettu hyöty sekä yrittäjän kaupallinen koulustausta. Kuten selitettävän muuttujan kohdalla, myös muut dikotomiset muuttujat on koodattu dummy-muuttujiksi logistista regressiota varten. Perheomistus, ulkoistettu kirjanpito sekä kaupallinen koulutus on siis uudelleen koodattu siten, että kyllä-vastaukset vastaavat arvoa 1, ja ei-vastaukset vastaavat arvoa 0.

Logistista regressioanalyysiä käytettäessä on huomiota kiinnitettävä selittävien muuttujien kollineaarisuuteen, eli muuttujien väliseen korrelaatioon. Merkittävä kollineaarisuus voi aiheuttaa ongelmallisuutta tulosten tulkinnan kannalta (Ketokivi 2015). Tässä tutkielmassa ennen logistisen regressioanalyysin suorittamista tarkastellaan selittävien muuttujien välisiä korrelaatiokertoimia

omassa taulukossaan, sekä tarkastellaan VIF-kertoimia (Variance Inflation Factor) mahdollisen multikollineaarisuuden varalta. VIF-kerroin on mittari, joka kertoo muuttujien välisestä multikollineaarisuudesta. Mikäli VIF-kerroin on tasan 1, ei muuttujien välillä ole kollineaarisuutta (Gujarati 2003, 379). Yleensä yli kymmenen suuruinen VIF-kerroin on nähty ongelmallisena kollineaarisuuden kannalta, mutta tämä tulkinta ei välttämättä ole täysin yksiselitteinen, ja VIF-kertoimen arvioinnissa on otettava huomioon tilannekohtaisesti esimerkiksi testattava hypoteesi tai tutkimusongelma (Ketokivi 2015).

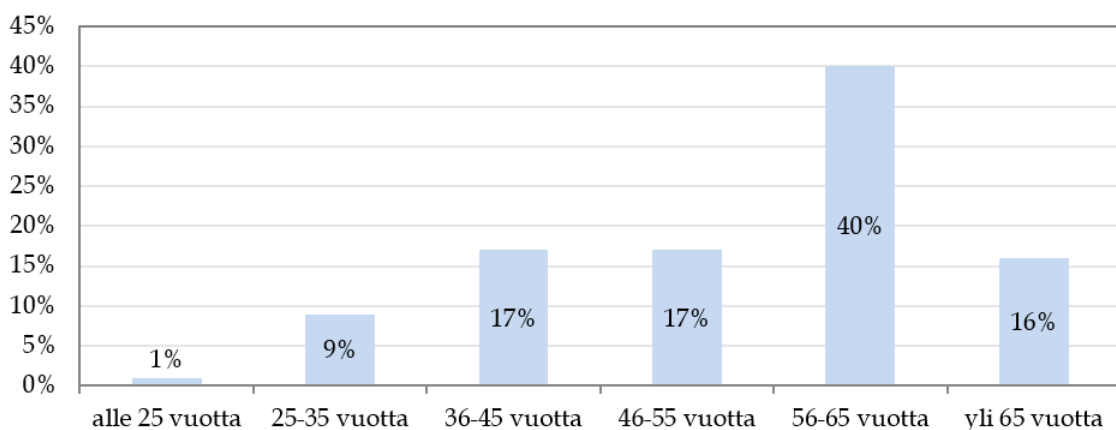
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Yleistä

Tässä osiossa käydään läpi tutkielman tulokset. Ensimmäisessä osiossa esitellään aineistoa kuvioin, ja käydään läpi kyselylomakkeeseen saatuja vastauksia. Ensimmäisessä osiossa kuvataan kuvioiden avulla kyselyyn vastanneiden yrittäjien sekä yritysten taustatietoja. Seuraavissa kappaleissa testataan tutkimukselle asetettuja hypoteeseja ristiintaulukoinnin, khiin neliö -testin sekä logistisen regressioanalyysin avulla. Viimeisessä osiossa tarkastellaan ulkoisten sidosryhmien merkitystä.

Kyselyn ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin vastaajien sukupuolta. Saaduista vastauksista huomataan, että 129 vastaajasta 107 (83 %), eli huomattava enemmistö, on miehiä. Vastaajista naisia edustaa 22 % eli 23 henkilöä. Kaikki vastaajat halusivat kertoa sukupuolensa.

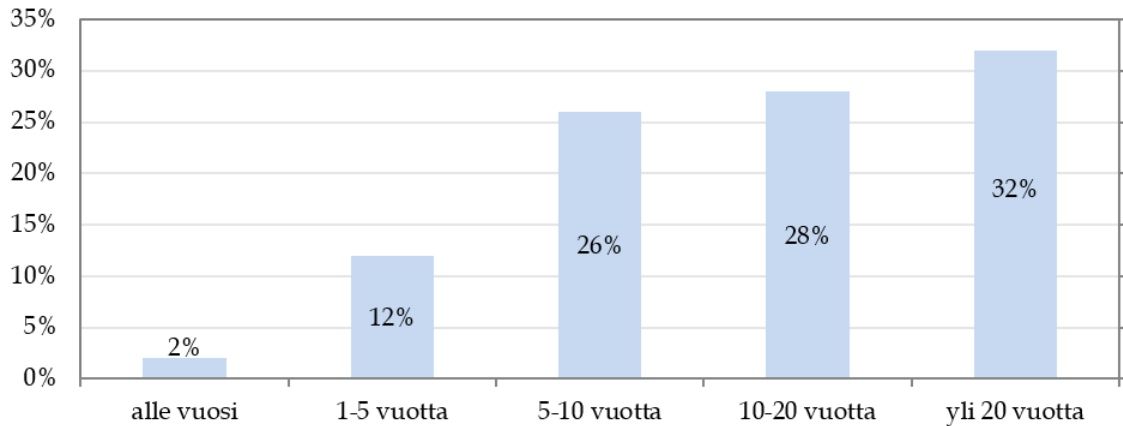
Kuviosta 1 huomataan, että vastaajien ikäjakaumat ovat jakautuneet melko tasaisesti. Huomionarvoista on, että vain 1 vastaajista, eli 1 % kaikista, on alle 25-vuotias. 25–35-vuotiaiden ryhmään kuuluu 12 henkilöä (9 %). Selvästi suurin osa vastaajista (40 %) kuuluu 56–65-vuotiaiden ikäluokkaan. Yhteensä tähän ryhmään kuuluu 52 vastaajaa. Seuraavaksi eniten vastaajia (17 %) sijoittuu 46–55 vuoden sekä 36–45 vuoden ikään (17 %). Kumpaankin ikäluokkaan vastasi 22 henkilöä. Yli 65-vuotiaiden osuus vastaajista on 16 % eli 20 henkilöä.

KUVIO 1: Vastaajien ikäjakauma.

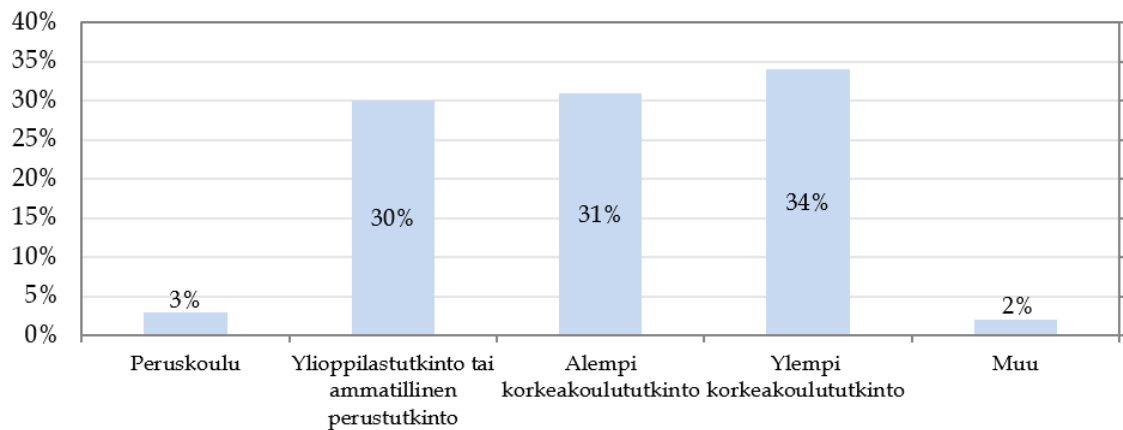
Kolmannen kysymyksen vastausten mukaan suurin osa kyselyyn vastanneista yrittäjistä on kerryttänyt kokemustaan yli 20 vuotta. Tähän ryhmään kuuluu yhteensä 41 henkilöä vastanneista. Vastanneista 36 on toiminut yrittäjänä 10–20 vuotta, ja 5–10 vuoden kokemus löytyy 34 vastaajalta. Vastanneista 15 on toiminut yrittäjänä 1–5 vuotta. Vain kolme henkilöä on toiminut tehtävässään alle

vuoden. Voidaan siis sanoa, että suurin osa kyselyyn osallistuneista yrittäjistä omaa pitkän kokemuksen yrittäjyydestä.

KUVIO 2: Vastaajien kokemus yrittäjänä.

Kysymykseen vastaajien koulutustaustasta saatiin melko tasainen jakauma vastauksia. Vain 4 vastaajaa (3 %) on suorittanut pelkästään peruskoulun. Suurin osa vastanneista (44 henkilöä, eli 34 %) on suorittanut ylempään korkeakoulututkintoon. 40 vastaajaa (31 %) on suorittanut alemman korkeakoulututkinnon, ja 38 vastaajaa (30 %) on suorittanut joko ylioppilas- tai ammatillisen tutkinnon. Näiden kolmen vastausvaihtoehdon väliset erot ovat hyvin pieniä. Kolme vastaajaa (2 %) on valinnut vaihtoehdoksi muun koulutuksen.

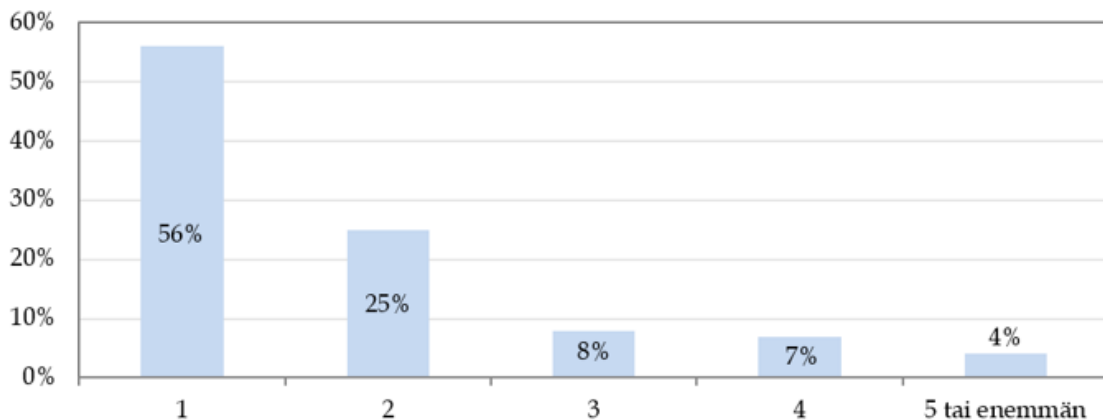

KUVIO 3: Vastaajien koulutustason jakauma.

Kysymykseen viisi saatujen vastausten perusteella huomataan, että suurimmalla osalla kyselyyn osallistuneista on kaupallista koulutusta. Tähän ryhmään kuuluu 53 % vastaajista, eli 68 henkilöä. Ero ei kuitenkaan ole suuri, sillä 47 % vastaajista ei ole kaupallista koulutusta.

Kysymyksessä kuusi kartoitettiin yrityksen omistajien lukumäärää, ja saatuja vastauksia on kuvattu kuviossa 4. Vastausten perusteella valtaosa (56 %)

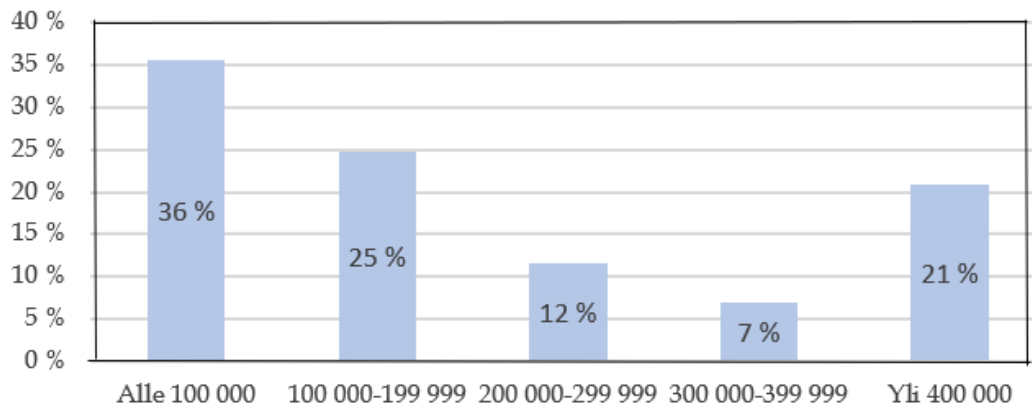
kyselyyn osallistuneista yrityksistä on yhden yrittäjän omistuksessa. Tähän ryhmään kuuluu 72 vastaajaa. Vain viidessä tutkimukseen osallistuneessa yrityksessä on viisi tai yli viisi omistajaa.

KUVIO 4: Yritysten omistajien lukumäärä.

Kyselyyn saatujen vastausten perusteella huomataan, että selvästi suurin osa (79 %) yrityksistä on perheomistuksessa. Tähän ryhmään kuuluu yhteensä 102 yritystä. Vastaavasti ei-perheomistuksessa olevia yrityksiä on tutkielmassa mukana vain 27 kappaletta. Kyselylomakkeen kahdeksannessa kohdassa kysytään, onko yrityksen kirjanpito ulkoistettu. Vastausten perusteella voidaan sanoa, että merkittävässä osassa (106 yrityksessä) kyselyyn osallistuneista yrityksistä kirjanpito on ulkoistettu. Kirjanpitoa ei ole ulkoistettu jäljelle jäävissä 23 yrityksessä. Prosentuaalisesti tämä tarkoittaa, että 82 % tutkimukseen osallistuneista yrityksistä on ulkoistanut kirjanpitonsa.

Kysymyksessä yhdeksän kartoitettiin, kuinka suurina yritykset ovat liikevaihdossa mitattuna. Yritykset jaettiin neljään eri luokkaan liikevaihdon suhteen, seurauksena saatiin seuraavat kokoluokat: yrityksiä, joiden liikevaihto on alle 100 000 euroa, on aineistossa 46 kappaletta; yrityksiä, joiden liikevaihto on 100 000–199 999 euroa on 32 kappaletta; 200 000–299 999 euron liikevaihtoja on 15 yrityksellä; 300 000–399 999 euron liikevaihtoja on yhdeksällä yrityksellä ja yli 400 000 euron liikevaihtoja on 27 yrityksellä. Suurin osa (60 %) kyselyyn osallistuneista yrityksistä sijoittuu kuitenkin luokkaan, jossa liikevaihto on alle 200 000 euroa. Kuviossa 5 esitetään saadut vastaukset yrityksen liikevaihdon suuruuteen.

KUVIO 5: Yritysten liikevaihto (euroissa mitattuna) viime tilikaudella.

Kyselylomakkeen kohdassa 11 kysytään, aikooko yrittäjä valita vapaaehtaisen tilintarkastuksen. Vastausten perusteella suurin osa ei aio valita tarkastusta: 61 % eli 79 vastaajaa antoi vastaukseksi "ei". Tilintarkastus aiottiin kuitenkin valita miltei 40 % yrityksissä, kun 50 kyselyyn vastannutta antoi vastaukseksi "kyllä."

5.2 Ristiintaulukoinnin tulokset

H1: Vapaaehtoinen tilintarkastus on sitä todennäköisempää, mitä suurempi yritys on liikevaihdossa mitattuna

Ensimmäisen hypoteesin testaamista varten yrittäjiltä kysyttiin, kuinka suuri heidän yrityksensä liikevaihto oli ollut (euroina) viimeisimmässä tilinpäätöksessä. Liikevaihdot luokiteltiin viiteen eri kokoluokkaan, joiden perusteella myös ristiintaulukointi suoritettiin. Kaikki kokoluokat huomioon ottaen vastaajista suurin osa, eli 61,2 %, ei aio valita vapaaehtoista tilintarkastusta. Ristiintaulukoinnista kuitenkin ilmenee, että eri kokoluokkien välillä löytyy huomattaviakin eroavaisuuksia vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsevien ja valitsematta jättävien välisissä prosenttiosuuksissa.

Kuten taulukosta 2 nähdään, huomattava enemmistö (82,6 %) pienimmän kokoluokan yrityksistä ei aio valita vapaaehtoisen tilintarkastuksen toimituttamista. Alle 100 000 euron liikevaihdon omaavista yrityksistä siis vain 17,4 % aikoo valita tilintarkastuksen, mikä on merkittävän suuri ero verrattuna suurempien kokoluokkien yrityksiin. Esimerkiksi toiseksi suurimman kokoluokan yrityksissä vastaava osuus on jo 34,4 %, eli lähes kaksinkertainen verrattuna pienimpään kokoluokkaan. Lisäksi kahdessa suurimmassa kokoluokassa tilintarkastuksen aikoo valita jo reilut 60 % vastanneista, mikä on yli kolminkertainen määrä ensimmäiseen luokkaan verrattuna.

Ristiintaulukoinnista on siis selkeästi nähtävissä, että liikevaihdon kasvaessa myös vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitseminen yleistyy. Tämä on linjassa myös tutkielmalle asetetun hypoteesin kanssa. Asia varmistetaan vielä

khiin neliö -testillä, jonka avulla selvitetään se, onko muuttujien välillä todella riippuvuutta.

Liikevaihto * Vapaaehtoinen tilintarkastus

		Vapaaehtoinen tilintarkastus		Total	
		Kyllä	Ei		
Liikevaihto	Alle 100000	Count	8	38	46
		% within Liikevaihto	17,4%	82,6%	100,0%
	100000-199999	Count	11	21	32
		% within Liikevaihto	34,4%	65,6%	100,0%
	200000-299999	Count	8	7	15
		% within Liikevaihto	53,3%	46,7%	100,0%
	300000-399999	Count	6	3	9
		% within Liikevaihto	66,7%	33,3%	100,0%
	Yli 400000	Count	17	10	27
		% within Liikevaihto	63,0%	37,0%	100,0%
Total		Count	50	79	129
		% within Liikevaihto	38,8%	61,2%	100,0%

TAULUKKO 2: Ristiintaulukointi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisesta ja yrityksen liikevaihdosta.

Khiin neliö -testille oli asetettu tiettyjä käyttöedellytyksiä, jotka tässä tapauksessa täyttyvät. Tarkastelun kohteena on p-arvo, joka ilmenee taulukossa 3 ensimmäisen rivin kolmannelta sarakkeelta. P-arvo on alle 0,05, joten tutkielmalle asetettu merkitsevyystaso alittuu. Muuttujien välillä on siten selkeää riippuvuutta. Testillä saatu tulos on linjassa ensimmäisen hypoteesin kanssa, ja voidaan todeta, että yrityksen liikevaihdon suuruuden ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen välillä on riippuvuutta. Ensimmäisen hypoteesin osalta todetaan, että yritys valitsee sitä todennäköisemmin vapaaehtoisen tilintarkastuksen, mitä suurempi se on liikevaihdossa mitattuna.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,066 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	20,786	4	,000
Linear-by-Linear Association	18,454	1	,000
N of Valid Cases	129		

a. 1 cells (10,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,49.

TAULUKKO 3: Khiin neliö -testi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen ja yrityksen liikevaihdon välisestä riippuvuudesta.

H2: Vapaaehtoinen tilintarkastus on sitä todennäköisempää, mitä enemmän yrityksellä on omistajia

Toisen hypoteesin testaamista varten kyselylomakkeella pyydettiin ilmoittamaan yrityksen omistajien lukumäärä. Vastausvaihtoehtoina olivat kaikki määrät yhden ja neljän väliltä, sekä viimeisenä vaihtoehtona viisi omistajaa tai enemmän. Kohdeyritysten kokoluokka huomioon ottaen oli oletettavissa, että suurimmalla osalla yrityksistä olisi joko vain yksi tai muutama omistaja, joten vastausvaihtoehdot tehtiin sen mukaiseksi. Tutkimuksen vastauksistakin ilmenee, että suurimmalla osalla yrityksistä, eli 71:llä vastanneista, on vain yksi omistaja.

Ristiintaulukointi ja khiin neliö -testi tehtiin aluksi alkuperäisten kyselyssä käytettyjen viiden eri luokan mukaisesti, mutta kyseisellä luokittelulla yli 20 prosenttia odotetuista frekvensseistä oli pienempiä kuin viisi, eivätkä testin käyttöedellytykset siten täyttyneet. Testiä varten muuttujia täytyi luokitella uudelleen, ja kaksi viimeistä luokkaa yhdistettiin toisiinsa uudeksi muuttujaksi, minkä jälkeen testi voitiin suorittaa uudelleen. Uudelleenluokittelun jälkeen luokkien määrä pieneni neljään, ja uuteen muuttujaan sisältyvät siis yritykset, joilla on omistajia neljä tai enemmän.

Taulukosta 4 ilmenee vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen sekä omistajien lukumäärän välisen ristiintaulukoinnin tulos. Kuten edellä jo todettiin, merkittävä enemmistö kyselyyn vastanneista yrityksistä on vain yhden henkilön omistuksessa. Kyseisten yritysten osalta taulukosta 4 ilmenee, että yhden henkilön omistamista yrityksistä enemmistö (59,2 %) ei aio valita vapaaehtoista tilintarkastusta. Vielä vahvemmin tilintarkastuksen valitsematta jättäminen näkyy kahden henkilön omistamissa yrityksissä, sillä vain 27,3 % vastaajista aikoo valita vapaaehtoisen tilintarkastuksen. Kolmen henkilön omistuksissa olevissa yrityksissä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinneiden osuus kasvaa verrattuna kahden henkilön omisteisiin yrityksiin, ja sen aikoo valita 40 % vastaajista. Tilintarkastuksen valinneiden osuus kolmen henkilön omisteisissa yrityksissä on siis suunnilleen sama kuin yhden henkilön omisteisissa yrityksissä, joissa osuus on 40,8 %.

Taulukosta 4 ilmenee, että viimeisen luokan kohdalla jo yli puolet (53,3 %) vastaajista aikoo valita vapaaehtoisen tilintarkastuksen. Kyseisessä luokassa yrityksellä on omistajia joko neljä tai enemmän, mikä antaa viitteitä siitä, että omistajien lukumäärän kasvaessa myös vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyys kasvaa. Tämä myös tukee tutkielmalle asetettua agenttiteorian mukaista hypoteesia. Erityisesti eroavaisuutta tilintarkastuksen valitsevien yritysten osuudessa on kahden henkilön omisteisten ja yli kolmen henkilön omisteisissa yrityksissä, sillä eroa on jopa 26 prosenttiyksikköä.

Toisaalta yhden henkilön omisteisissa ja kolmen henkilön omisteisissa yrityksissä prosenttiosuudet ovat lähestulkoon samat, mikä antaa viitteitä siihen suuntaan, että omistajien lukumäärällä ei ole suurta vaikutusta vapaaehtoisen

tilintarkastuksen valintaan. Ristiintaulukointi kuitenkin hieman antaa viitteitä siihen suuntaan, että tilintarkastuksen valitsemisen halukkuus kasvavaa sitä mukaan, kun omistajien määräkin kasvaa. Asia varmistetaan khiin neliö -testillä.

Omistajien määrä * Vapaaehtoinen tilintarkastus

		Vapaaehtoinen tilintarkastus		Total	
		Kyllä	Ei		
Omistajien määrä	1	Count	29	42	71
		% within Omistajien määrä	40,8%	59,2%	100,0%
	2	Count	9	24	33
		% within Omistajien määrä	27,3%	72,7%	100,0%
	3	Count	4	6	10
		% within Omistajien määrä	40,0%	60,0%	100,0%
	Yli 4	Count	8	7	15
		% within Omistajien määrä	53,3%	46,7%	100,0%
Total		Count	50	79	129
		% within Omistajien määrä	38,8%	61,2%	100,0%

TAULUKKO 4: Ristiintaulukointi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisesta ja omistajien lukumäärästä.

Khiin neliö -testistä saatu tulos ilmenee taulukosta 5. Testille asetetut käyttöedellytykset täyttyvät, ja testin p-arvo 0,346 on merkittävästi yli tutkielmalle asetetun merkitsevyystason (0,05). Vaikka ristiintaulukoinnin pohjalta oletettiin, että muuttujien väliltä löytyisi riippuvuutta, osattiin myös tätä saatua tulosta odottaa. Khiin neliö -testin perusteella voidaan tehdä päätelmä, ettei vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen ja yrityksen omistajien lukumäärän välillä ole riippuvuutta. Vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan taustalla ei ole siis merkitystä sillä, kuinka monta omistajaa yrityksellä on.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,313 ^a	3	,346
Likelihood Ratio	3,363	3	,339
Linear-by-Linear Association	,285	1	,594
N of Valid Cases	129		

a. 1 cells (12,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,88.

TAULUKKO 5: Khiin neliö -testi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja yrityksen omistajien lukumäärän riippuvuudesta.

H3: Perheomistus vähentää vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyyttä

Kolmannen hypoteesin testaamista varten vastaajilta kysyttiin, ovatko heidän yrityksensä kokonaan perheomistuksessa. Taulukosta 6 ilmenee vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen ja perheomistuksen välinen ristiintaulukointi. Kuten taulukosta nähdään, vastanneista yrityksistä huomattavan suuri osa on kokonaan perheomistuksessa (103 vastaajaa), kun taas vastaajien määrä ei-perheomisteisissa yrityksissä on vain 26.

Ristiintaulukoinnista nähdään, että sekä perheomisteisissa että ei-perheomisteisissa yrityksissä enemmistö ei valitsisi vapaaehtoista tilintarkastusta. Kokonaan perheomisteisissa yrityksissä vapaaehtoista tilintarkastusta ei aio valita 62,1 %, ja vastaavasti ei-perheomisteisissa yrityksissä osuus on 57,7 %. Kokonaan perheomisteisissa yrityksissä siis hieman suurempi osuus vastaajista ei valitse vapaaehtoista tilintarkastusta, mikä tukee tutkielmalle asetettua kolmatta hypoteesia. Ero on kuitenkin suhteellisen pieni verrattuna ei-perheomisteisiin yrityksiin, vain 4,4 prosenttiyksikköä. Ristiintaulukointi antaa viitteitä siitä, ettei vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja perheomistuksen välillä ole merkittävää riippuvuutta. Riippuvuus testataan kuitenkin khiin neliö -testillä asian varmistamiseksi.

Perheomistus * Vapaaehtoinen tilintarkastus

		Vapaaehtoinen tilintarkastus		Total	
		Kyllä	Ei		
Perheomistus	Kyllä	Count	39	64	103
		% within Perheomistus	37,9%	62,1%	100,0%
	Ei	Count	11	15	26
		% within Perheomistus	42,3%	57,7%	100,0%
Total	Count	50	79	129	
	% within Perheomistus	38,8%	61,2%	100,0%	

TAULUKKO 6: Ristiintaulukointi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisesta ja yrityksen perheomistuksesta.

Taulukosta 7 ilmenee khiin neliö -testin tulos, josta nähdään, että testin käyttöedellytykset täyttyvät jälleen. Testistä saatu p-arvo on 0,678, joka on huomattavan suuri ja merkittävästi yli tutkielmalle asetetun merkitsevyytason (0,05). Kuten jo ristiintaulukoinnin pohjalta oletettiin, voidaan khiin neliö -testin perusteella tehdä päätelmä, ettei vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnalla ja yrityksen perheomistuksella ole riippuvuutta keskenään. Vapaaehtoisen tilintarkastukseen valintaan ei siis vaikuta se, onko yritys kokonaan perheomistuksessa.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)	Exact Sig. (1- sided)
Pearson Chi-Square	,173 ^a	1	,678		
Continuity Correction ^b	,036	1	,849		
Likelihood Ratio	,171	1	,679		
Fisher's Exact Test				,822	,421
Linear-by-Linear Association	,171	1	,679		
N of Valid Cases	129				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10,08.

b. Computed only for a 2x2 table

TAULUKKO 7: Khiin neliö -testi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja perheomistuksen välisestä riippuvuudesta.

H4: Ulkoistettu kirjanpito lisää vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyyttä

Neljännän hypoteesin testaamiseksi yrittäjiltä kysyttiin, onko heidän yrityksensä kirjanpito ulkoistettu. Taulukosta 8 nähdään vapaaehtoisen tilintarkastuksen ja ulkoistetun kirjanpidon ristiintaulukoinnin tulos. Taulukosta huomataan, että kirjanpito on ulkoistettu 106 vastanneessa yrityksessä, eli huomattavalla enemmistöllä. Vain 23 yritystä ei ole ulkoistanut kirjanpitoaan.

Ristiintaulukoinnista ilmenee, että 41,5 % yrityksistä, joiden kirjanpito on ulkoistettu, aikoo valita vapaaehtoisen tilintarkastuksen. Vastaava luku yrityksissä, jotka hoitavat kirjanpitonsa itse, on 26,1 %. Luokkien välillä löytyy eroa siis lähes 15 prosenttiyksikköä, mikä viittaa mahdollisesti siihen, että ulkoistettu kirjanpito lisää tilintarkastuksen kysyntää. Prosenttiosuuksien ero ei ole kuitenkaan radikaali, mikä voi toisaalta viitata siihen, että kirjanpidon ulkoistamisella ja vapaavalintaisen tilintarkastuksen valitsemisella ei ole vahvaa yhteyttä toisiinsa. Ristiintaulukoinnin perusteella ei voida tehdä varmoja johtopäätöksiä, joten asia on siten varmistettava vielä khiin neliö -testin avulla.

Ulkoistettu kirjanpito * Vapaaehtoinen tilintarkastus

		Vapaaehtoinen tilintarkastus		Total	
		Kyllä	Ei		
Ulkoistettu kirjanpito	Kyllä	Count	44	62	106
		% within Ulkoistettu kirjanpito	41,5%	58,5%	100,0%
	Ei	Count	6	17	23
		% within Ulkoistettu kirjanpito	26,1%	73,9%	100,0%
Total	Count	50	79	129	
	% within Ulkoistettu kirjanpito	38,8%	61,2%	100,0%	

TAULUKKO 8: Ristiintaulukointi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisesta ja yrityksen ulkoistetusta kirjanpidosta.

Khiin neliö -testin tulos on esitetty taulukossa 9, josta nähdään, että testin käytöedellytykset täyttyvät. Testin mukaan p-arvo on 0,169, eli yli tutkimukselle asetetun merkitsevyystason 0,05. Ristiintaulukointi antoi jo hieman viitteitä siitä, ettei ulkoistetulla kirjanpidolla ja vapaavalintaisen tilintarkastuksen valitsemisellä ole välttämättä vahvaa riippuvuussuhdetta. Näin ollen khiin neliö -testi varmistaa, ettei yrityksen kirjanpidon ulkoistamisella ole suoranaista yhteyttä vapaavalintaisen tilintarkastuksen valintaan, ja testin tulos kumoaa hypoteesin numero neljä.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	1,894 ^a	1	,169		
Continuity Correction ^b	1,300	1	,254		
Likelihood Ratio	1,978	1	,160		
Fisher's Exact Test				,238	,126
Linear-by-Linear Association	1,879	1	,170		
N of Valid Cases	129				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8,91.

b. Computed only for a 2x2 table

TAULUKKO 9: Khiin neliö -testi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja ulkoistetun kirjanpidon välisestä riippuvuudesta.

H5: Vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitseminen on sitä todennäköisempää, mitä hyödyllisemmäksi se koetaan

Viidennen hypoteesin testaamiseksi yrittäjiltä kysyttiin, kuinka hyödylliseksi he kokevat tilintarkastuksesta yritykselleen koituvat hyödyt. Kysymys oli Likert -asteikon mukainen, ja siihen oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot 1-5. Taulukosta 10 nähdään vapaaehtoisen tilintarkastuksen ja siitä koituvan hyödyn riskiintaulukoinnin tulos. Taulukosta huomataan, että väittämän "Uskon, että yritykseni hyötyy vapaaehtoisesta tilintarkastuksesta" kanssa "täysin samaa mieltä" olevia oli 34 vastaajaa, eli suurin osa vastanneista kokee tilintarkastuksen hyödylliseksi. Vain 18 vastaajaa oli valinnut vaihtoehdon "täysin eri mieltä". "Jokseenkin samaa mieltä" oli 33 vastaajaa, ja "jokseenkin eri mieltä" 24 vastaajaa. 20 vastaajaa ei ollut samaa eikä eri mieltä väittämän kanssa. Voidaan siis sanoa, että suurin osa vastaajista kokee tilintarkastuksen hyödyttävän yritystään ainakin osittain.

Ristiintaulukoinnista ilmenee, että 76,5 % yrittäjistä, jotka olivat täysin samaa mieltä tilintarkastuksen hyödyllisyydestä, valitsee vapaaehtoisen tilintarkastuksen. Myös ryhmässä, joka oli jokseenkin samaa mieltä tarkastuksen hyödyistä, valitsi tilintarkastuksen 48,5 % todennäköisyydellä. Huomionarvoista on se, että jälkimmäisessä ryhmässä suhteellisen suuri osuus ei kuitenkaan valitsisi vapaaehtoista tilintarkastusta, vaikka se koetaankin yritystä hyödyttäväksi. Ryhmässä, jossa oltiin täysin eri mieltä tilintarkastuksen hyödyllisyydestä, 83,3 % eli huomattavan suuri osuus vastaajista ei aio valita tilintarkastusta. Ristiintaulukointi viittaa siihen, että yrittäjän asenteet tilintarkastuksen tuomia hyötyjä kohtaan vaikuttavat vahvasti siihen, kuinka todennäköisesti yrityksessä valitaan vapaaehtoinen tilintarkastus. Seuraavaksi tarkastellaan muuttujia vielä khiin neliö-testillä.

Hyöty * Vapaaehtoinen tilintarkastus

		Vapaaehtoinen tilintarkastus			
		Kyllä	Ei	Total	
Hyöty	Täysin eri mieltä	Count	3	15	18
		% within Hyöty	16,7%	83,3%	100,0%
	Jokseenkin eri mieltä	Count	2	22	24
		% within Hyöty	8,3%	91,7%	100,0%
	Ei samaa eikä eri mieltä	Count	3	17	20
		% within Hyöty	15,0%	85,0%	100,0%
	Jokseenkin samaa mieltä	Count	16	17	33
		% within Hyöty	48,5%	51,5%	100,0%
	Täysin samaa mieltä	Count	26	8	34
		% within Hyöty	76,5%	23,5%	100,0%
Total		Count	50	79	129
		% within Hyöty	38,8%	61,2%	100,0%

TAULUKKO 10: Ristiintaulukointi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisesta ja yrittäjän kokemasta tilintarkastuksen tuomasta hyödyistä.

Khiin neliö -testi oli käyttökelpoinen. Muuttujien välinen p-arvo on alle merkitsevyystason 0,05, joten yrittäjän näkemys tilintarkastuksen hyödyllisyydestä on hyvin vahvasti yhteydessä siihen, valitaanko yrityksessä vapaaehtoinen tilintarkastus. Sekä ristiintaulukointi että khiin neliö -testi puoltavat näin ollen tutkimuksen viidettä hypoteesia.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	39,503 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	42,542	4	,000
Linear-by-Linear Association	32,278	1	,000
N of Valid Cases	129		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,98.

TAULUKKO 11: Khiin neliö -testi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja koetun hyödyn välisestä riippuvuudesta.

H6: Yrittäjän kaupallinen koulutus lisää vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyyttä

Viimeisen hypoteesin testaamiseksi yrittäjiltä kysyttiin, onko heillä kaupallista koulutustaustaa. Taulukosta 12 nähdään vapaaehtoisen tilintarkastuksen ja kaupallisen koulutuksen ristiintaulukoinnin tulos. Kyselyyn vastanneista yrittäjistä lievällä enemmistöllä (68 kappaletta) on kaupallista koulutustaustaa, mutta ero on melko pieni verrattuna yrittäjiin, joilla sitä ei ole. Vastaukset siis menivät melkein tasan kaupallisen koulutuksen osalta.

Ristiintaulukoinnista ilmenee, että lähes puolet (47,1 %) kaupallista koulutusta saaneista yrittäjistä aikoo valita vapaaehtoisen tilintarkastuksen, kun taas vastaava osuus ei kaupallista koulutustaustaa omaavien joukossa on vain 29,5 %. Luokkien välillä löytyy eroa siis lähes 20 prosenttiyksikköä, mikä antaa viitteitä siitä, että viimeisen hypoteesin mukaisesti kaupallinen koulutus lisää vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyyttä. Asia varmistetaan vielä khiin neliö -testillä.

Kaupallinen koulutus * Vapaaehtoinen tilintarkastus

		Vapaaehtoinen tilintarkastus		Total	
		Kyllä	Ei		
Kaupallinen koulutus	Kyllä	Count	32	36	68
		% within Kaupallinen koulutus	47,1%	52,9%	100,0%
	Ei	Count	18	43	61
		% within Kaupallinen koulutus	29,5%	70,5%	100,0%
Total	Count	50	79	129	
	% within Kaupallinen koulutus	38,8%	61,2%	100,0%	

TAULUKKO 12: Ristiintaulukointi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisesta ja yrittäjän kaupallisesta koulutuksesta.

Taulukosta 13 nähdään khiin neliö -testin tulos, josta nähdään, että testin käyttöedellytykset täyttyvät. P-luku on 0,041, joka on alle tutkielmalle asetetun merkitsevyytason 0,05. Testin perusteella voidaan siis todeta muuttujien välillä olevan riippuvuutta, ja tulos tukee tutkielman kuudetta hypoteesia. Voidaan tehdä johdopäätös, että yrittäjän kaupallinen koulutus lisää vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyyttä.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	4,173 ^a	1	,041		
Continuity Correction ^b	3,466	1	,063		
Likelihood Ratio	4,214	1	,040		
Fisher's Exact Test				,048	,031
Linear-by-Linear Association	4,140	1	,042		
N of Valid Cases	129				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 23,64.

b. Computed only for a 2x2 table

TAULUKKO 13: Khiin neliö -testi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja kaupallisen koulutuksen välisestä riippuvuudesta.

5.3 Ristiintaulukointi yrityksistä, joiden liikevaihto on alle 200 000 euroa

Tässä osiossa ristiintaulukoidaan erikseen tutkielman aineistoon saadut yritykset, joiden liikevaihdoksi on ilmoitettu alle 200 000 euroa. Kuten aiemmin on tuotu esille, TTL:n mukaan liikevaihdon suuruus on yksi niistä kokoa määrittävistä kriteereistä, joiden mukaan määräytyy, saako yritys valita tilintarkastuksen vapaaehtoisesti. Tavoitteena on selvittää, poikkeavatko ristiintaulukoinnin tulokset, kun huomioidaan vain yritykset, joiden liikevaihto jää alle 200 000 euron aiemman kappaleen ristiintaulukoinnin tuloksiin verrattuna, joissa on huomioitu koko aineisto. Kokonaisuudessaan aineistossa on alle 200 000 euron liikevaihdon omaavia yrityksiä 78, joita käytetään tämän osion ristiintaulukoinneissa.

Ristiintaulukoinneista saadut tulokset olivat hyvin samansuuntaisia aiemman osion kanssa, jossa oli huomioitu koko aineisto. Ainoana eroavaisuutena oli kaupallisen koulutuksen merkitys, jonka kohdalla ei löydetty yhteyttä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan alle 200 000 euron omaavien yritysten kohdalla. Kaupalliseen koulutukseen liittyvä hypoteesi oli myös ainoa, jonka khiin neliö -testin käyttöedellytykset täyttyivät. Vaikka kaikkien hypoteesien osalta khiin neliö -testiä ei voitu suorittaa, antoivat ristiintaulukoinnit viitteitä siitä, että tulokset ovat linjassa aiempien koko aineiston kattavien ristiintaulukointien kanssa. Seuraavassa tarkastellaan vielä tarkemmin ristiintaulukointeja kunkin hypoteesin kohdalla.

Taulukossa 14 tarkastellaan vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen sekä yrityksen liikevaihdon yhteyttä niissä yrityksissä, joiden liikevaihto on alle 200 000 euroa. Yritykset on tässä kohtaa jaettu neljään luokkaan kokonsa mukaan: yrityksiin, joiden liikevaihto on alle 49 999 euroa, yrityksiin, joiden liikevaihto on välillä 50 000–99 999 euroa, yrityksiin, joiden liikevaihto on 100 000–149 999 euroa sekä yrityksiin, joilla on yli 149 999 euron liikevaihto.

Taulukosta 14 nähdään, että jokaisen kokoluokan kohdalla enemmistö jättäisi vapaavalintaisen tilintarkastuksen valitsematta. Huomionarvoista on kuitenkin se, että liikevaihdon kasvaessa vastausten hajautuneisuus pienenee. Pienimpään, alle 49 999 euron liikevaihdon kokoluokkaan kuuluu 35 yritystä, joista huomattava enemmistö (91,4 %) ei valitsisi tilintarkastusta. Suurimpaan kokoluokkaan kuuluu puolestaan 16 yritystä, ja näistä vain hieman yli puolet (56,3 %) jättäisi tilintarkastuksen valitsematta. Ristiintaulukoinnin perusteella voidaan sanoa, että todennäköisyys valita vapaaehtoinen tilintarkastus kasvaa, kun yrityksen liikevaihto kasvaa. Nämä havainnot tukevat myös aiemmassa kappaleessa esitettyä taulukkoa, jossa on mukana koko tutkielman aineisto.

Ristiintaulukoinnin pohjalta ei voitu tehdä khiin neliö -testiä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja yrityksen liikevaihdon välisestä yhteydestä, sillä alle viiden suuruisia odotettuja frekvenssejä oli liikaa. Ristiintaulukoinnista nähdään kuitenkin se, että myös alle 200 000 euron liikevaihdon omaavissa yrityksissä liikevaihdon kasvu lisää todennäköisesti tilintarkastuksen kysyntää.

Liikevaihto * Vapaaehtoinen tilintarkastus

Liikevaihto			Vapaaehtoinen tilintarkastus		Total
			Kyllä	Ei	
Alle 49999	Count		3	32	35
	% within Liikevaihto		8,6%	91,4%	100,0%
50000-99999	Count		4	12	16
	% within Liikevaihto		25,0%	75,0%	100,0%
100000-149999	Count		4	7	11
	% within Liikevaihto		36,4%	63,6%	100,0%
Yli 150000	Count		7	9	16
	% within Liikevaihto		43,8%	56,3%	100,0%
Total	Count		18	60	78
	% within Liikevaihto		23,1%	76,9%	100,0%

TAULUKKO 14: Yrityksen liikevaihdon ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ristiintaulukointi, jossa on mukana vain alle 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset.

Taulukko 15 tarkastelee yrityksen omistajien lukumäärän vaikutusta vapaavaltaisen tilintarkastuksen valintaan yrityksissä, joiden liikevaihto on alle 200 000 euroa. Vastauksista ilmenee, että selvästi suurin osa vastanneista kuuluu ryhmään, jossa omistajia on vain yksi. Tässä ryhmässä 80 % jättäisi tilintarkastuksen valitsematta. Yrityksiä, joissa on yli 4 omistajaa, on yhteensä 6 kappaletta. Vastaukset jakautuvat tässä ryhmässä tasan "kyllä" ja "ei" vastausten välillä: puolet vastaajista kannattaa tilintarkastuksen valitsemista, mutta toinen puoli jättäisi sen kuitenkin valitsematta.

Khiin neliö -testiä ei ollut mahdollista suorittaa, sillä alle viiden suuruisia odotettuja frekvenssejä oli liikaa. Taulukon perusteella voidaan kuitenkin nostaa esiin havainto, jonka mukaan myös niissä yrityksissä, joiden liikevaihto on alle 200 000 euroa, omistajien lukumäärän kasvaessa vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyys lisääntyy.

Omistajien määrä * Vapaaehtoinen tilintarkastus

			Vapaaehtoinen tilintarkastus		Total
			Kyllä	Ei	
Omistajien määrä	1	Count	9	36	45
		% within Omistajien määrä	20,0%	80,0%	100,0%
	2	Count	5	16	21
		% within Omistajien määrä	23,8%	76,2%	100,0%
	3	Count	1	5	6
		% within Omistajien määrä	16,7%	83,3%	100,0%
	Yli 4	Count	3	3	6
		% within Omistajien määrä	50,0%	50,0%	100,0%
Total		Count	18	60	78
		% within Omistajien määrä	23,1%	76,9%	100,0%

TAULUKKO 15: Yrityksen omistajien määrän ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ristiintaulukointi, jossa on mukana vain alle 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset.

Taulukossa 16 tarkastellaan perheomistuksen ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen yhteyttä niissä yrityksissä, joissa liikevaihto on enintään 200 000 euroa. Taulukosta huomataan, että jopa 67 yritystä on täysin perheomistuksessa. Näistä yrityksistä enemmistö (79 %) ei valitsi tilintarkastusta. Vastaukset ovat saman suuntaiset myös niiden yritysten osalta, jotka eivät ole täysin perheomisteisia: tässä kategoriassa 63,6 % vastanneista jättäisi vapaavalintaisen tilintarkastuksen valitsematta. Vastaukset ovat linjassa jo aiemmassa osiossa esitettyyn ristiintaulukointiin, jossa on mukana myös yritykset, joiden liikevaihto ylittää 200 000 euroa.

Khiin neliö -testiä ei voitu suorittaa, koska alle viiden suuruisia odotettuja frekvenssejä on liikaa. Ristiintaulukoinnin tulosten perusteella huomataan kuitenkin, että yrityksen perheomistuksella ei ole merkittävää vaikutusta tilintarkastuksen valitsemisen suhteen: kummassakin ryhmässä enemmistö ei valitsisi vapaaehtoista tilintarkastusta.

Perheomistus * Vapaaehtoinen tilintarkastus

		Vapaaehtoinen tilintarkastus		Total	
		Kyllä	Ei		
Perheomistus	Kyllä	Count	14	53	67
		% within Perheomistus	20,9%	79,1%	100,0%
	Ei	Count	4	7	11
		% within Perheomistus	36,4%	63,6%	100,0%
Total	Count	18	60	78	
	% within Perheomistus	23,1%	76,9%	100,0%	

TAULUKKO 16: Perheomistuksen ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ristiintaulukointi, jossa on mukana vain alle 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset.

Kun tarkastellaan ulkoistetun kirjanpidon ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen välistä yhteyttä alle 200 000 euron liikevaihdon yrityksissä, huomataan, että 59 yrityksessä kirjanpito on ulkoistettu (taulukko 17). Myös tämän ryhmän kohdalla enemmistö (76,3 %) ei valitsisi vapaaehtoista tilintarkastusta. Niissä yrityksissä, joiden kirjanpitoa ei ole ulkoistettu (19 yritystä) prosentuaalisesti lähes sama määrä (78,9 %) päätyi samaan vastausvaihtoehtoon. Aiemmassa osiossa esitetyn ristiintaulukoinnin tulokset ovat samansuuntaiset: myös sen tulosten mukaan valtaosa kaikista vastanneista (58,8 %) jättäisi vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsematta. Tämä prosenttiosuus on kuitenkin vähän pienempi kuin alle 200 000 euron liikevaihdon omaavissa yrityksissä, joissa kaikki vastaukset huomioiden 76,9 % ei valitsisi tilintarkastusta.

Khiin neliö -testiä ei voitu suorittaa alle viiden suuruisten odotettujen frekvenssien liian suuren määrän vuoksi. Ristiintaulukoinnista huomataan kuitenkin, että vain noin 20 % vastanneista päätyisi valitsemaan vapaaehtoisen tilintarkastuksen riippumatta siitä, onko yrityksen kirjanpito ulkoistettu.

Ulkoistettu kirjanpito * Vapaaehtoinen tilintarkastus

		Vapaaehtoinen tilintarkastus		Total	
		Kyllä	Ei		
Ulkoistettu kirjanpito	Kyllä	Count	14	45	59
		% within Ulkoistettu kirjanpito	23,7%	76,3%	100,0%
	Ei	Count	4	15	19
		% within Ulkoistettu kirjanpito	21,1%	78,9%	100,0%
Total	Count	18	60	78	
	% within Ulkoistettu kirjanpito	23,1%	76,9%	100,0%	

TAULUKKO 17: Ulkoistetun kirjanpidon ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ristiintaulukointi, jossa on mukana vain alle 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset.

Taulukosta 18 ilmenee vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen sekä tilintarkastuksen koetun hyödyllisyyden välinen ristiintaulukointi yrityksistä, joiden liikevaihto on alle 200 000 euroa. Kyselyssä vastaajia pyydettiin vastaamaan Likert-asteikon väittämään "Uskon, että yritykseni hyötyy tilintarkastuksesta". Taulukosta 18 nähdään, että vapaavalintaisen tilintarkastuksen valitsevien yritysten vastaukset ovat keskittyneet vaihtoehtoihin "jokseenkin samaa mieltä" ja "täysin samaa mieltä". Muihin vastausvaihtoehtoihin ei ole tullut lainkaan vastauksia vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinneiden yritysten kohdalla, mikä antaa vahvoja viitteitä siitä, että vapaaehtoinen tilintarkastus päätetään valita, mikäli se koetaan yritystä hyödyttäväksi asiaksi.

Ristiintaulukoinnin tulos noudattelee pitkälti edellisessä osiossa tehtyä vastaavaa taulukointia vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja tilintarkastuksen hyödyllisyyden välisestä yhteydestä, jossa olivat mukana myös yli 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset. Ainoa huomionarvoinen eroavaisuus on vastausvaihtoehdon "Täysin samaa mieltä" kohdalla, jossa kaikki yritykset sisältyneessä ristiintaulukoinnissa merkittävän suuri osa oli valinnut vapaaehtoisen tilintarkastuksen (76,5 %), kun taas alle 200 000 euron yritysten kohdalla vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinneiden osuus on vain 56,3 % taulukon 18 mukaisesti.

Ristiintaulukoinnin pohjalta ei voitu tehdä khiin neliö -testiä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja tilintarkastuksen hyödyn välisestä yhteydestä, sillä alle viiden suuruisia odotettuja frekvenssejä oli liikaa, mistä syystä testin käyttöedellytykset eivät täyttyneet. Vaikka testiä ei ollut mahdollista tehdä, antaa ristiintaulukointi silti vahvat viitteet siitä, että tilintarkastuksen koettu hyöty ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinta ovat yhteydessä myös alle 200 000 liikevaihdon omaavien yritysten kohdalla.

Hyöty * Vapaaehtoinen tilintarkastus

		Vapaaehtoinen tilintarkastus		Total
		Kyllä	Ei	
Hyöty	Täysin eri mieltä	Count	0	14
		% within Hyöty	0,0%	100,0%
	Jokseenkin eri mieltä	Count	0	15
		% within Hyöty	0,0%	100,0%
	Ei samaa eikä eri mieltä	Count	0	13
		% within Hyöty	0,0%	100,0%
	Jokseenkin samaa mieltä	Count	9	11
		% within Hyöty	45,0%	55,0%
	Täysin samaa mieltä	Count	9	7
		% within Hyöty	56,3%	43,8%
Total		Count	18	60
		% within Hyöty	23,1%	76,9%

TAULUKKO 18: Tilintarkastuksesta koetun hyödyn ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ristiintaulukointi, jossa on mukana vain alle 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset.

Taulukosta 19 nähdään liikevaihdoltaan alle 200 000 euron yritysten vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ja yritysten omistajien kaupallisen koulutuksen välisen ristiintaulukoinnin tulos. Ristiintaulukoinnista nähdään, että kaupallista koulutusta oli vastaajista 37:llä ja 41:llä sitä ei ollut, joten vastaukset jakautuivat lähestulkoon tasan. Ristiintaulukoinnista ei ilmene merkittäviä eroavaisuuksia vastaajien välillä tilintarkastuksen valinnan osalta, sillä kaupallista koulutusta saaneista 21,6 % aikoo valita tilintarkastuksen, kun taas vastaava luku ei-kaupallisesti koulutettujen osalta on 24,4 %. Eroa on siis vain noin kolme prosenttiyksikköä, joten on oletettavissa, ettei muuttujien väliltä löydy riippuvuutta.

Kaupallisen koulutuksen ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen välinen riippuvuus oli alle 200 000 euron liikevaihdon omaavien yritysten ristiintaulukointien kohdalla ainoa, jonka khiin neliö -testin käyttöedellytykset täyttyivät. Vaikka ristiintaulukointi antaa vahvoja viitteitä siitä, ettei riippuvuutta muuttujien välillä ole, asia varmistetaan vielä khiin neliö -testin avulla.

Kaupallinen koulutus * Vapaaehtoinen tilintarkastus

		Vapaaehtoinen tilintarkastus		Total	
		Kyllä	Ei		
Kaupallinen koulutus	Kyllä	Count	8	29	37
		% within Kaupallinen koulutus	21,6%	78,4%	100,0%
	Ei	Count	10	31	41
		% within Kaupallinen koulutus	24,4%	75,6%	100,0%
Total		Count	18	60	78
		% within Kaupallinen koulutus	23,1%	76,9%	100,0%

TAULUKKO 19: Kaupallisen koulutuksen ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan ristiintaulukointi, jossa on mukana vain alle 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset.

Taulukosta 20 ilmenee khiin neliö -testin tulos kaupallisen koulutuksen ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan osalta. Testin osoittama p-arvo 0,772 on huomattavasti yli tutkielmalle asetutun merkitsevyystason 0,05. Korkea p-arvo kertoo siitä, että ristiintaulukoinnin pohjalta tehty päätelmä muuttujien välisestä riippumattomuudesta pitää paikkansa. Khiin neliö -testin ja ristiintaulukoinnin pohjalta voidaan todeta, ettei alle 200 000 euron liikevaihdon omaavien yritysten vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan vaikuta yrityksen omistajan kaupallinen koulutus.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,084 ^a	1	,772		
Continuity Correction ^b	,000	1	,983		
Likelihood Ratio	,084	1	,772		
Fisher's Exact Test				,795	,493
Linear-by-Linear Association	,083	1	,773		
N of Valid Cases	78				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8,54.

b. Computed only for a 2x2 table

TAULUKKO 20: Khiin neliö -testi kaupallisen koulutuksen ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen välisestä riippuvuudesta, jossa mukana vain alle 200 000 euron liikevaihdon omaavat yritykset.

5.4 Korrelaatiot

Muuttujien välistä riippuvuutta voidaan tarkastella myös korrelaatioiden avulla. Taulukossa 21 on esitetty selittävien muuttujien väliset korrelaatiokertoimet. Mitä lähempänä korrelaatiokerroin on lukua yksi, sitä voimakkaampaa muuttujien välinen korrelaatio on. Taulukosta nähdään, ettei muuttujien väliltä löydy huomattavan suuria korrelaatiokertoimia. Suurin korrelaatio on perheomistuksen ja omistajien lukumäärän välillä, jossa korrelaatiokerroin on 0,290 korrelaation ollessa merkitsevää tasolla 0,01. Toiseksi suurin korrelaatio on ulkoistetun kirjanpidon ja liikevaihdon välillä, jossa korrelaatiokertoimen arvo on -0,263. Kerroin on negatiivinen, eli muuttujien välinen riippuvuus on käänteistä. Myös hyödyn ja liikevaihdon korrelaatio on taulukon korkeimmasta päästä, mikä on myös suhteellisen odotettu tulos siinä mielessä, että todennäköisesti tilintarkastuksesta saatu hyöty kasvaa liikevaihdon kasvaessa.

Kaikista pienintä korrelaatio on kaupallisen koulutuksen ja omistajien lukumäärän välillä, sillä korrelaatiokerroin on ainoastaan 0,009, joka on hyvin lähellä nollaa. Hyvin pienet negatiiviset korrelaatiot löytyvät myös ulkoistetun kirjanpidon ja hyödyn (-0,072), sekä perheomistuksen ja hyödyn väliltä (-0,013). Suurimmalla osalla muuttujista kuitenkin on pieni positiivinen korrelaatio, ja koska korrelaatiokertoimissa ei ole huomattavissa merkittäviä arvoja, ei kertomien pohjalta voida vetää merkittäviä johtopäätöksiä muuttujien välisistä riippuvuuksista.

Koska selittävien muuttujien välillä ei ole merkittäviä korrelaatioita, voidaan aineistoa pitää sen takia hyvänä logistisen regressioanalyysin näkökulmasta. Muuttujien kollineaarisuutta tarkistellaan vielä VIF-kertoimen avulla logistisen regressioanalyysin yhteydessä.

Correlations						
	Liikevaihto	Omistajien määrä	Perheomistus	Ulkoistettu kirjanpito	Hyöty	Kaupallinen koulutus
Liikevaihto	1	,178*	,143	-,263**	,249**	-,084
Omistajien määrä	,178*	1	,290**	,132	,125	-,009
Perheomistus	,143	,290**	1	,195*	-,013	,055
Ulkoistettu kirjanpito	-,263**	,132	,195*	1	-,072	-,206*
Hyöty	,249**	,125	-,013	-,072	1	-,074
Kaupallinen koulutus	-,084	-,009	,055	-,206*	-,074	1

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

TAULUKKO 21: Selittävien muuttujien väliset korrelaatiot.

5.5 Logistisen regressioanalyysin tulokset

Ennen varsinaisen logistisen regressioanalyysin suorittamista tarkasteltiin selittävien muuttujien mahdollista multikollineaarisuutta VIF-kertoimien avulla. Multikollineaarisuus voi aiheuttaa ongelmia regressioanalyysin tulosten tulkitsemisessä, joten matalilla VIF-kertoimilla voidaan sulkea tämä ongelma pois. Kertoimet on esitetty taulukossa 22. Kuten korrelaatioiden tarkastelun yhteydessä huomattiin, ei selittävien muuttujien väliltä löytynyt merkittävää suurta korrelaatiokertoimia. Taulukossa 22 näkyvät VIF-kertoimet vahvistavat päätelmää, ettei muuttujien väliltä löydy multikollineaarisuutta, sillä VIF-kertoimet ovat lähellä lukua yksi. VIF-kertoimen ollessa tasan 1 ei muuttujien väliltä löydy lainkaan kollineaarisuutta (Gujarati 2003, 379), joten multikollineaarisuuden ongelma voidaan sulkea pois tämän tutkielman osalta.

Model		Collinearity Statistics	
		VIF	
1	Liikevaihto	1,149	
	Omistajat	1,138	
	Perheomistus	1,156	
	Ulkoistettu kirjanpito	1,176	
	Hyöty	1,068	
	Kaupallinen koulutus	1,068	

TAULUKKO 22: Mallin VIF-kertoimet.

Logistisen regressioanalyysin tulokset on esitetty taulukossa 23. Selitettävänä muuttujana on vapaaehtoisien tilintarkastuksen valinta, joka oli koodattu dummy-muuttujaksi (kyllä=1, ei=0). Kuten aiemmin khiin neliö -testin kohdalla, myös logistisessa regressioanalyysissä tämän tutkielman merkitsevyystasoksi on asetettu p-arvo 0,05. Taulukon 23 Sig-sarakkeesta nähdään, että kahdella selittäväällä muuttujalla, liikevaihdolla ja hyödyllä, tämä merkitsevyystaso alittuu. Myös kaupallisen koulutustason p-arvo (0,098) lähentelee asetettua merkitsevyystasoa, eli sen osalta tulokset ovat suuntaa antavia. Muiden muuttujien osalta p-arvot ovat huomattavasti yli merkitsevyystason, joten niiden osalta ei pystytä vetää johtopäätöksiä tai vahvistaa tutkielman hypoteeseja.

Liikevaihdon osalta p-arvo on alle asetetun merkitsevyystason (0,005), joten tulos on tilastollisesti merkitsevä. Taulukosta 23 nähdään, että liikevaihdon regressiokerroin B on positiivinen (0,458), mikä tarkoittaa, että liikevaihdon kasvaessa myös vapaaehtoisien tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyys kasvaa. Vetosuhde ilmenee viimeisestä sarakkeesta $\text{Exp}(B)$. Vetosuhde on nimensä

mukaisesti vetojen välinen suhde, ja se käytännössä kertoo, miten liikevaihdon määrän vaihtelu vaikuttaa vapaaehtoisen tilintarkastuksen vetoon. Hypoteesi H1 saa siis vahvistusta, ja voidaan todeta, että liikevaihdon kasvaessa myös vapaaehtoisen tilintarkastuksen todennäköisyyden valinta kasvaa.

Tilastollista merkitsevyyttä ei löytynyt omistajien määrän, perheomistuksen tai ulkoistetun kirjanpidon kohdalla. Kyseisten muuttujien p-arvot eivät ole edes lähellä merkitsevyystasoa, joten hypoteesit H2, H3 ja H4 eivät saa vahvistusta. Samaan lopputulokseen päädyttiin myös ristiintaulukoinnin ja khiin neliö-testauksen yhteydessä, joten tulokset ovat yhteneväiset molempien tutkimusmenetelmien kohdalla.

Tilastollisesti merkitsevä on myös tilintarkastuksesta koettu hyöty ($p < 0,05$). Hyödyn kohdalla nähdään, että regressiokerroin B on kaikista muuttujista suurin (0,921). Myös vetosuhde on hyvin korkea, jopa 2,513. Regressioanalyysi antaa vahvoja viitteitä siitä, että tilintarkastuksesta koettu hyöty lisää vapaaehtoisen tilintarkastuksen kysynnän määrää. Hypoteesi 5 saa siten vahvistusta, kuten myös ristiintaulukoinnin ja khiin neliö-testauksen kohdalla. Voidaan todeta, että mitä hyödyllisemmäksi tilintarkastus koetaan, sitä suuremmalla todennäköisyydellä vapaaehtoinen tilintarkastus valitaan.

Viimeisenä selittävänä muuttujana taulukossa 23 on omistajan kaupallinen koulutus. Muuttujan p-arvo (0,098) lähentelee tutkielmalle asetettua merkitsevyystasoa, joten logistisen regressioanalyysin perusteella kaupallisen koulutuksen merkitystä voidaan pitää vähintään suuntaa antavana. Myös kaupallisen koulutuksen regressiokerroin on positiivinen, mikä antaa viitteitä, että omistajan kaupallinen koulutus lisää vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyyttä. Hypoteesia ei voida kuitenkaan vahvistaa, sillä p-arvo ei alita tutkielman merkitsevyystasoa. Huomionarvoista kuitenkin on, että ristiintaulukoinnin ja khiin neliö-testin tuloksien mukaan kaupallisen koulutuksen merkitys oli tilastollisesti merkitsevä, ja hypoteesille H6 saatiin vahvistusta.

Logistisesta regressioanalyysistä saadut tulokset ovat kokonaisuudessaan hyvin samansuuntaisia, kun tuloksia verrataan ristiintaulukoinnin ja khiin neliö-testin perusteella saatuihin tuloksiin. Molempien tulosten osalta löydettiin näyttöä liittyen liikevaihdon (H1) ja hyödyn (H5) hypoteeseihin. Myös kaupallisen koulutuksen osalta (H6) tulokset olivat samansuuntaisia. Muiden hypoteesien osalta tilastollista merkitsevyyttä ei löydetty.

Variables in the Equation

	B	Wald	Sig.	Exp(B)
Liikevaihto	,458	7,988	,005	1,581
Omistajat	-,205	,914	,339	,815
Perheomistus	-,239	,162	,687	,788
Ulkoistettu kirjanpito	,610	,791	,374	1,841
Hyöty	,921	21,851	,000	2,513
Kaupallinen koulutus	,790	2,742	,098	2,204

TAULUKKO 23: Logistisen regressioanalyysin tulokset.

Taulukossa 24 on esitetty vielä yhteenvetona eri analyysimenetelmillä saadut tulokset jokaiseen hypoteesiin liittyvän muuttujan kohdalla. ”Kyllä” viittaa siihen, että taulukossa mainitulla analyysimenetelmällä muuttujan ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan väliltä löytyi hypoteesin mukainen tilastollisesti merkitsevä riippuvuus, ja siten muuttujaan liittyvä hypoteesi saatiin vahvistettua. ”Ei” viittaa siihen, että tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta ei löydetty, eikä hypoteesia siten pystytty vahvistamaan. Alle 200 000 euron liikevaihdon omaavien yritysten kohdalla on merkittynä viiva, mikäli khiin neliö -testiä ei pystytty suorittamaan. Näiden kohdalla on kuitenkin huomionarvoista se, että vaikei tilastollista merkitsevyyttä pystytty todentamaan, tulokset olivat kuitenkin ristiintaulukointien perusteella samansuuntaisia verrattuna koko aineistoa koskevaan analyysiin. Hypoteeseja ei voitu kuitenkaan luotettavasti vahvistaa tai hylätä pelkän ristiintaulukoinnin pohjalta, eikä siten tuloksia sisällytetty taulukkoon.

Muuttujat	Ristiintaulukointi ja χ^2 -testi	Ristiintaulukointi (alle 200t)	Logistinen regressio
Liikevaihto	Kyllä	-	Kyllä
Omistajien määrä	Ei	-	Ei
Perheomistus	Ei	-	Ei
Ulkoistettu kirjanpito	Ei	-	Ei
Hyöty	Kyllä	-	Kyllä
Kaupallinen koulutus	Kyllä	Ei	Ei

TAULUKKO 24: Yhteenveto eri analyysimenetelmillä saaduista tuloksista.

5.6 Kuvaileva tilastoanalyysi ulkoisten sidosryhmien merkityksestä

Ulkoisten sidosryhmien merkitystä tiedusteltiin yritysten omistajilta kysymyksessä numero 12 Likert-asteikon muodossa. Ulkoisia sidosryhmiä ja niiden merkitystä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan taustalla mittaava Likert-asteikko oli suunnattu niille vastaajille, jotka vastasivat kyselyssä aikovansa valita vapaaehtoisen tilintarkastuksen yrityksessään. Vastaajista 50 vastasi aikovansa valita tarkastuksen. Likert-asteikolla pyrittiin selvittämään sitä, kuinka suuri painoarvo erinäisille ulkoisille sidosryhmille annetaan vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintapäätöksessä. Ulkoisia sidosryhmiä kyselyssä olivat ulkopuoliset rahoittajat, luottoluokittajat, veroviranomaiset, yritystukien myöntäjät sekä tavar- ja palveluntoimittajat.

Sidosryhmä	1	2	3	4	5	Keskiarvo	Mediaani
Ulkopuoliset rahoittajat	14,90 %	6,38 %	17,02 %	25,53 %	36,17 %	3,62	4
Luottoluokittajat	12,77 %	4,26 %	23,40 %	31,91 %	27,66 %	3,57	4
Veroviranomaiset	2,04 %	6,12 %	16,33 %	36,73 %	38,78 %	4,04	4
Yritystukien myöntäjät	8,51 %	4,26 %	31,91 %	29,79 %	25,53 %	3,60	4
Tavaran- ja palveluntoimittajat	12,77 %	6,38 %	25,53 %	36,17 %	19,15 %	3,43	4

TAULUKKO 25: Yhteenveto ulkoisten sidosryhmien merkitystä mittaavasta Likert-asteikosta vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan taustalla.

Taulukosta 25 nähdään, kuinka Likert-asteikon vastaukset jakautuivat prosentuaalisesti vastaajien kesken. Vastausvaihtoehdot on numeroitu taulukkoon siten, että "täysin eri mieltä" -vastaus vastaa numeroa 1, "jokseenkin eri mieltä" vastaa numeroa 2, "ei samaa eikä eri mieltä" vastaa numeroa 3, "jokseenkin samaa mieltä" vastaa numeroa 4 ja "täysin samaa mieltä" vastaa numeroa 5.

Oikealta katsottuna kahdessa ensimmäisessä sarakkeessa ilmenevät vastausten keskiarvot ja mediaanit. Näistä arvoista voidaan heti huomata, että mitään radikaaleja eroavaisuuksia lukujen välillä ei ole; jokaisella sidosryhmällä on tismalleen sama mediaani, jolla tarkoitetaan havaintojen keskimmäistä arvoa. Myös keskiarvojen välillä on vain pieniä eroavaisuuksia. Suurin keskiarvo (4,04) löytyy veroviranomaisten kohdalla, kun taas pienin (3,43) on tavaran- ja palveluntoimittajien kohdalla. Mitä suurempi keskiarvo on, sitä suurempana ulkoisen sidosryhmän merkitys nähdään. Taulukoinnin perusteella voidaan yleisesti todeta, että ulkoisten sidosryhmien merkitys on jokaisen kohdalla suhteellisen suuri, sillä sidosryhmien vastaukset lähentelevät keskiarvoa 4.

Taulukon 25 ensimmäiseltä riviltä nähdään ulkopuolisten rahoittajien merkitys. Väittämänä kyselyssä oli, että tilintarkastuksen uskotaan helpottavan ulkopuolisen rahoituksen saamista. Merkittävä osa vastaajista oli vastannut joko vaihtoehdon 4 (25,53 %) tai vaihtoehdon 5 (36,17 %), eli ulkopuolisilla rahoittajilla vaikuttaisi selkeästi olevan merkitystä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan taustalla. Yllättävää ulkopuolisten rahoittajien merkityksen osalta oli kuitenkin se, että 14,90 % vastasi vaihtoehdon numero 1, mikä oli kaikista viidestä ulkoisesta sidosryhmästä suurin prosentuaalinen osuus kyseisen vastauksen kohdalla. Aiemmissa tutkimuksissa vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan taustalla on korostunut juuri ulkopuolisen rahoituksen merkitys, joten siihen peilaten vastauksen numero 1 prosentuaalinen osuus on melko yllättävä. Vastausten keskiarvo ulkoisten sidosryhmien kohdalla on kuitenkin 3,62, mikä on toiseksi suurin arvo kaikista sidosryhmistä heti veroviranomaisten jälkeen.

Luottoluokittajienkin vastausten jakauma on melko samanlainen kuin ulkopuolisten rahoittajien osalta, sillä vastauksia 4 ja 5 oli eniten kaikista. Kyselyssä luottoluokittajien osalta väittäminen oli, että tilintarkastuksen uskotaan parantavan yrityksen luottoluokitusta. Noin joka neljäs (23,40 %) vastasi keskimmäisen, eli neutraalin vaihtoehdon. Keskiarvo luottoluokittajien kohdalla on 3,57, jota voidaan myös pitää melko korkeana sen ollessa lähempänä vastausta 4 kuin

neutraalia vastausta numero 3. Vaikuttaisi siis siltä, että myös luottoluokittajille annetaan merkitystä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintapäätöksen taustalla.

Veroviranomaisten merkitys erottuu joukosta, sillä se on ainoa sidosryhmä, jonka vastausten keskiarvo on yli neljän. Kyselyssä väittämänä oli, että tilintarkastus lisää tilinpäätöksen uskottavuutta verotustarkoituksia varten. Taulukosta 24 nähdään, että jopa 38,78 % vastaajista oli täysin samaa mieltä, ja 36,73 % jokseenkin samaa mieltä annetun väitteen kanssa. Yhteensä siis vastaajista jopa reilut 75 % antoi merkitystä verotustarkoituksille vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintapäätöksen taustalla. Täysin eri mieltä väitteestä oli ainoastaan 2,04 %, ja jokseenkin eri mieltä vain 6,12 %. Lisäksi neutraalin vastauksen ”ei samaa eikä eri mieltä” osalta prosentuaalinen osuus oli kaikista ulkoisista sidosryhmistä pienin, vain 16,33 %. Tulosten pohjalta voidaan todeta, että verotustarkoituksilla on hyvin merkittävä rooli vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan taustalla.

Yritystukien myöntäjien osalta väittäminen kyselyssä oli, että tilintarkastuksen uskotaan helpottavan yritystukien saamista. Eniten vastauksia (31,91 %) oli neutraalissa vaihtoehdossa numero 3. Siitä huolimatta kyseiselle sidosryhmälle oli kuitenkin annettu merkitystä, sillä vastaukset painottuvat vastausvaihtoehtoihin 4 ja 5. Lisäksi keskiarvo vastausten osalta lähentelee tässäkin tapauksessa neljää, mikä antaa viitteitä siitä, että yritystukien myöntäjät nähdään tärkeänä sidosryhmänä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintapäätöksessä.

Tavaran- ja palveluntoimittajien osalta vastausten keskiarvo oli kaikista ulkoisista sidosryhmistä pienin. Väittämänä kyselyssä oli, että vapaaehtoisen tilintarkastuksen uskotaan vaikuttavan positiivisesti suhteisiin tavaran- ja palveluntoimittajien kanssa. Vastaukset painottuivat vastausvaihtoehtoon 4, jossa oli suurin prosentuaalinen osuus vastauksista (36,17 %). Huomionarvoista on kuitenkin se, että vaihtoehtoon 5 oli vähiten vastauksia (19,15 %) kaikista ulkoisista sidosryhmistä. Neutraalin vastausvaihtoehdon numero 3 oli valinnut noin joka neljäs (25,53 %), ja vastaukset painottuivat siis numeroihin 3 ja 4. Tavaran- ja palveluntoimittajillakin voidaan nähdä olevan jonkin asteista vaikutusta vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI

6.1 Johtopäätökset

Tutkimuskysymykseen *“Mitkä tekijät vaikuttavat vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan pienissä suomalaisissa yrityksissä?”* haettiin vastausta kuuden hypoteesin avulla, jotka muodostettiin perustuen aiempaan empiiriseen tutkimukseen. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella, ja tulokset analysoitiin tilastollisin menetelmin, joihin perustuen osalle tutkielman hypoteeseista saatiin vahvistusta. Tässä osiossa esitetään tutkimuksen johtopäätökset kunkin hypoteesin osalta, ja peilataan saatuja tuloksia aiempaan tutkimustietoon. Lisäksi tuodaan esiin johtopäätökset alatutkimuskysymykseen koskien ulkoisia sidosryhmiä ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaa.

Tutkielman kuudesta hypoteesista saatiin vahvistettua kolme. Vahvistetut hypoteesit liittyivät yrityksen kokoon liikevaihdossa mitattuna, tilintarkastuksesta koettuun hyötyyn, sekä kaupalliseen koulutukseen.

Tutkielman ensimmäisenä hypoteesina oletettiin vapaavalintaisen tilintarkastuksen valitsemisen olevan sitä todennäköisempää, mitä suurempi yrityksen koko on liikevaihdossa mitattuna. Ristiintaulukoinnin ja khiin neliö -testin perusteella huomattiin, että vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyys lisääntyy liikevaihdon kasvaessa. Myös logistisen regressioanalyysin osalta päästiin samaan päätelmään, ja tulokset olivat siten linjassa keskenään. Näin ollen ensimmäinen hypoteesi sai vahvistusta, ja voidaan siis todeta johtopäätöksenä yrityksen valitsevan vapaaehtoiseen tilintarkastukseen sitä todennäköisemmin, mitä suurempi sen liikevaihto on. Tutkimustulos on looginen, sillä yrityksen koon kasvaessa tilintarkastuksen kustannukset pienenevät suhteellisesti mittakaavaetujen myötä (Collis 2012). Haapamäki (2018) tuo esille myös sen, että yrityksen kasvu lisää ulkoisten sidosryhmien määrää, joita tilintarkastus palvelee. Liikevaihto on ollut lisäksi monen aiemman tutkimuksen perusteella yksi merkittävimmistä tekijöistä vapaavalintaisen tilintarkastuksen taustalla (Collis 2010; Niemi ym. 2012; Ojala ym. 2016; Collis ym. 2004; Haw ym. 2008; Dedman ym. 2014; Tauringana & Clarke 2000).

Tutkielman toisen hypoteesin kohdalla oletettiin vapaaehtoisen tilintarkastuksen olevan sitä todennäköisempää, mitä enemmän yrityksellä on omistajia. Ristiintaulukointi antoi viitteitä siitä, että tilintarkastuksen todennäköisyys saataisi kasvaa omistajien määrän kasvaessa. Omistajien lukumäärän ja vapaavalintaisen tilintarkastuksen valitsemisen väliltä ei kuitenkaan löydetty riippuvuutta keskenään. Vastaavat tulokset saatiin myös logistisesta regressioanalyysistä. Kummankin menetelmän osalta tulokset kumosivat hypoteesin numero kaksi, joten johtopäätöksenä voidaan todeta, ettei omistajien lukumäärällä ole merkitystä vapaavalintaisen tilintarkastuksen valintaan. Tämä tulos poikkeaa aiemmista tutkimuksista; esimerkiksi Ojalan ym. (2016) mukaan hajautunut omistus

lisää vapaavalintaisen tilintarkastuksen kysyntää, ja Niskanen (2011) havaitsi johdon omistusosuuden pienentymisen lisäävän tilintarkastuksen laadun kasvattamisen tarvetta. Toisaalta Satopää (2019) ja Haapamäki (2018) nostavat esiin, että pienet yritykset ovat usein vain yhden ihmisen omistuksessa, jolloin agenttiteorian mukaista päämies-agentti-ongelmaa ei pääse syntymään. Tämänkin tutkielman aineistossa suurin osa yrityksistä kuului kategoriaan, jossa omistajia on vain yksi. Tämä voi osittain selittää saatua tutkimustulosta, sillä usean omistajan omaavia yrityksiä oli aineistossa huomattavan vähän.

Kolmantena hypoteesina oletettiin perheomistuksen vähentävän vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyyttä. Hypoteesi ei saanut vahvistusta ristiintaulukoinnin khiin neliö -testillä eikä logistisella regressioanalyysillä, ja voidaan todeta, ettei yrityksen perheomistuksella ole merkitystä vapaavalintaisen tilintarkastuksen valintaan. Aiemmassa tutkimuksessa muun muassa Collis ym. (2014), Collis (2010) ja Niskanen ym. (2010) ovat löytäneet näyttöä siitä, että yrityksen omistuksen hajautuminen perheen ulkopuolelle näkyy vapaavalintaisen tilintarkastuksen kysynnän kasvuna. Myös Simnettin ja Tanewskin (2000) mukaan tarve ulkopuoliselle valvontamekanismille kasvaa, kun yritys ei ole täysin perheomistuksessa. Merkitystä voi olla myös sillä, kuinka monelle perheenjäsenelle omistus on jakautunut samankin suvun sisällä (Ojala ym. 2016). Samoin perheen sisäinen yhteenkuuluvuus määrittää, paljonko arvoa ulkopuoliselle tilintarkastukselle annetaan (Corten ym. 2017). Toisaalta Weikin ym. (2018) tutkimuksessa ei löydetty näyttöä sille, että perheen ulkopuolelle hajautunut omistus lisää tilintarkastuksen todennäköisyyttä. Voidaan siis sanoa, että perheomistuksen ja tilintarkastuksen valinnan yhteyteen liittyvät monet eri asiat. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella ei saatu näyttöä siitä, että perheomistus vähentäisi tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyyttä. Koska asiaan vaikuttavat monet syyt, tulisi perheomistukseen liittyviä tekijöitä tarkastella mahdollisesti vielä monipuolisemmin, jotta tarkempia johtopäätöksiä perheomistuksen ja vapaavalintaisen tilintarkastuksen suhteesta voitaisiin tehdä.

Tutkielman neljäs hypoteesi koskien ulkoistetun kirjanpidon ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen kysynnän lisääntymistä ei saanut vahvistusta. Kummankin tutkimusmenetelmän lopputuleman mukaan ulkoistetulla kirjanpidolla ja vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisella ei ollut riippuvuutta keskenään. Näin ollen johtopäätöksenä todetaan, ettei yrityksen kirjanpidon ulkoistamisella ole vaikutusta tilintarkastuksen valintaan. Kun peilataan tulosta aiempiin tutkimuksiin, hypoteesia neljä puoltavia tuloksia ovat saaneet muun muassa Niemi ym. (2012) tutkimuksessaan, jonka mukaan ulkoistettu kirjanpito voi luoda yrityksen omistajan ja ulkopuolisen kirjanpitäjän välille agenttiteorian mukaisen konfliktin, joka lisää tarvetta ulkopuoliselle tarkastukselle. Myös Ojalan ym. (2016) mukaan ulkopuolinen kirjanpito voi luoda tarpeen varmistua ulkopuolisen tekemästä työstä etenkin siinä tilanteessa, jos yrityksen omistajalla ei itsellään ole tarvittavaa tietoa työn laadun arvioimiseen. Tässäkin tutkielmassa ristiintaulukoinnista nähtiin tilintarkastuksen valitsemisen olevan yleisempää yrityksissä, joiden kirjanpito on ulkoistettu, mutta tilastollista riippuvuutta ei löydetty.

Toisaalta Weikin ym. (2018) ja Niemen ym. (2012) mukaan ulkopuolisen tahon antama veroneuvonanto vähentää yrittäjän kokemaa tarvetta ulkopuoliselle tarkastukselle. Tässä tutkielmassa yrityksiltä ei kysytty, saavatko yritykset ulkoistetun kirjanpito palvelun ohella veroneuvontaa, mikä voisi osaltaan vaikuttaa tutkielman tulokseen. Lisäksi aineistossa oli hyvin vähän yrityksiä, joiden kirjanpitoa ei ollut ulkoistettu, mikä voi myös näkyä tuloksessa.

Viides hypoteesi koskien tilintarkastuksen hyödyllisyyttä saatiin vahvistettua, sillä sekä logistisessa regressioanalyysissä että ristiintaulukoinnissa ja khiin neliö -testissä löydettiin vahvaa hypoteesia puoltavaa näyttöä. Tämä tulos on linjassa myös aiempien tutkimusten kanssa (mm. Collis ym. 2004; Collis 2010; Weik ym.). Huomionarvoinen asia on kuitenkin se, että tulosten perusteella osa yrityksistä saattaa jättää vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsematta, vaikka tilintarkastus koettaisiinkin yritystä hyödyttäväksi. Tämä antaa viitteitä siitä, että tilintarkastuksen koettu hyödyllisyys ei aina välttämättä ylitä esimerkiksi siitä aiheutuvia kustannuksia. Kun tätä tulosta peilataan Suomessa käytyyn keskusteluun mahdollisesta kevyemmästä tarkastuksesta pienimmille yrityksille, voisi kevyempi tarkastus olla hyvin tarkoituksenmukainen yrityksille, jotka kokevat normaalin tilintarkastuksen kustannukset sen hyötyjä suuremmiksi. Kuitenkin tilintarkastuksen koettu hyödyllisyys oli tässä tutkielmassa kaikista merkittävin tekijä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan taustalla, sillä hyödyllisyyttä puoltava näyttö oli vahvinta kaikista hypoteeseista. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että merkittävin tekijä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnassa on yrittäjän näkemys siitä, koetaanko tilintarkastuksen hyödyttävän yritystä.

Vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan todennäköisyyttä vaikuttaisi kasvattavan myös yrittäjän kaupallinen koulutustausta, sillä kuudetta hypoteesia tukevaa näyttöä saatiin ristiintaulukoinnilla ja khiin neliö -testillä. Tosin logistisella regressioanalyysillä ei löydetty tilastollista merkitsevyyttä, mutta p-arvo 0,098 ei ollut tilastollisesta merkitsevyydestä kaukana, joten sitä ei voida täysin sivuuttaa. Ainoastaan alle 200 000 liikevaihdon omaavien yritysten kohdalla hypoteesia tukevaa näyttöä ei saatu lainkaan, mutta tulokseen on suhtauduttava varauksella, sillä aineiston koko oli suhteellisen pieni. Näyttö kaupallisen koulutuksen merkityksestä on samansuuntaista aiempien tutkimusten tulosten kanssa (mm. Collis 2004; Ceustermans & Breesch 2017). Tulokset tukevat käsitystä siitä, että kaupallinen koulutus voi vaikuttaa esimerkiksi siihen, kuinka tärkeäksi yrityksen taloudellinen informaatio ja sen raportointi koetaan. Taloudellisen raportoinnin merkityksen korostuminen taas voi heijastua siihen, että tilintarkastus nähdään tärkeäksi yritykselle ja siten se halutaan toimituttaa vapaaehtoisesti. Johtopäätöksenä voidaan siten todeta, että kaupallinen koulutustausta vaikuttaisi lisäävän vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemisen todennäköisyyttä.

Alatutkimuskysymykseen ”*Millainen merkitys ulkopuolisilla sidosryhmillä on vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan taustalla?*” haettiin vastausta kuvailevalla tilastoanalyysillä. Ulkoisten sidosryhmien merkitys ei ole korostunut merkittävästi aiemmissä vapaaehtoiseen tilintarkastukseen liittyvissä tutkimuksissa, joten tässä tutkielmassa viisi eri ulkoista sidosryhmää otettiin erityistarkasteluun.

Tilastollisen analyysin pohjalta ei ilmennyt kovinkaan huomattavia eroavaisuuksia eri ulkoisten sidosryhmien merkityksen välillä vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan taustalla. Tuloksista kävi ilmi se, että jokaiselle sidosryhmälle annettiin suhteellisen paljon painoarvoa vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan kannalta, mikä tukee erityisesti vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan liittyvää agenttiteoriaa; tilintarkastuksella pyritään lisäämään taloudellisen raportoinnin luotettavuutta ulkopuolisille sidosryhmille agenttiristiriitojen minimoimiseksi. Kuitenkin ehkä tilastoanalyysin keskeisimpänä havaintona voidaan pitää veroviranomaisten merkitystä, sillä verotustarkoitusten merkitys korostui eniten kaikista sidosryhmistä.

Tilastollisen analyysin tulos veroviranomaisten merkityksen korostumisesta on linjassa esimerkiksi Ojalan (2016) tutkimuksen kanssa, jossa vastaavasti löydettiin näyttöä siitä, että vapaaehtoinen tilintarkastus valitaan todennäköisemmin yritysten halutessa varmistaa taloudellisen raportoinnin luotettavuutta verottajaa varten. Veroviranomaisten merkityksen odotettiin korostuvan myös siitä syystä, että pienten yritysten näkökulmasta veroviranomaisia voidaan pitää yhtenä merkittävimmistä tilinpäätöstiedon hyödyntäjistä (Page 1984). Tilastollisessa analyysissä vain erittäin pieni osuus ei antanut verotustarkoituksille merkitystä, joten tuloksen voidaan katsoa olevan linjassa aiemman tutkimuksen kanssa.

Muiden ulkoisten sidosryhmien osalta merkitystä annettiin melko saman verran kaikille, eikä huomattavia eroja muodostunut. Yllättävin tulos oli kuitenkin se, että ulkopuolisten rahoittajien kohdalla suhteellisen suuri osuus ei antanut kyseiselle sidosryhmälle lainkaan painoarvoa vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan taustalla. Useimmissa tutkimuksissa on löydetty agenttiteorian mukaisesti näyttöä juuri siitä, että ulkopuolisilla rahoittajilla on suuri merkitys tilintarkastuksen valintaan (Collis 2012; Niemi ym. 2012; Deadman ym. 2014). Toisaalta kokonaisuudessaan tilastollisen analyysin perusteella ulkopuolisten rahoittajien merkitys oli toiseksi suurin heti veroviranomaisten jälkeen, joten tuloksen voidaan katsoa olevan linjassa aiemman tutkimuksen kanssa huolimatta siitä, että yllättävän suuri osuus ei antanut painoarvoa ulkopuolisille rahoittajille.

Huomionarvoista on se, että vaikka pelkän tilastollisen tarkastelun perusteella ei ole mahdollista vetää kovinkaan luotettavia johtopäätöksiä ulkoisten sidosryhmien merkityksestä, tilastoanalyysin tulokset ovat kuitenkin suuntaa antavia. Tulokset olivat myös hyvin yhteneväisiä aiemman tutkimuksen kanssa, sekä lisäksi agenttiteoriaan peilaten oli oletettavissa, että ulkopuolisille sidosryhmille annetaan merkitystä tilintarkastuksen valinnassa. Johtopäätöksenä ulkoisten sidosryhmien osalta voidaan todeta, että kaikille sidosryhmille annettiin suhteellisen suuri painoarvo tilintarkastuksen valitsemisessa, mutta erityisesti veroviranomaisten merkitys korostui.

6.2 Tutkielman rajoitukset ja luotettavuuden arviointi

Tässä tutkielmassa on muutamia rajoituksia, jotka tulisi ottaa huomioon tutkielman tulosten luotettavuuden arvioinnissa. Tutkielman kohteena olivat yritykset, joita ei ole velvoitettu valitsemaan tilintarkastusta, vaan sen valinta tulisi olla yrityksille vapaaehtoista tilintarkastuslain nojalla. Tämä asettaa tutkielmalle rajoituksia sen suhteen, ettei voida täysin varmistua siitä, ovatko tutkielman kyselyyn vastanneet yritykset varmasti tilintarkastusvelvollisuudesta vapautettuja. Kyse-lylomakkeella yrityksiltä kysyttiin ainoastaan yritysten liikevaihdon määrä lomakkeen yksinkertaisuuden varmistamiseksi. Mikäli yrityksiltä olisi myös kysytty taseen suuruus sekä työntekijöiden lukumäärä, olisi voitu varmistua siitä, onko tilintarkastus tosiasiaa vapaaehtoista vastanneille yrityksille. Pelkän liikevaihdon perusteella, oli se alle tai yli 200 000 euroa, ei voida käytännössä tietää varmuudella sitä, onko yritys tilintarkastusvelvollisuudesta vapautettu.

Myöskään ei voida varmistua siitä, kuka loppujen lopuksi kyselyyn on vastannut tai onko kyseessä ollut juuri se henkilö, joka yrityksessä päättää tilintarkastuksen valitsemisesta. Kyselyn saatekirjeessä oli toki mainittu, että kysely on suunnattu yritysten omistajille. Oletuksena oli, että pienen kokoluokan yrityksissä usein juuri yrityksen omistaja on vastuussa tilintarkastuksen valitsemisesta. Itse kyselyssä ei kuitenkaan pyydetty tarkentamaan sitä, mikä vastaajan rooli oli yrityksessä ja kuuluiko tilintarkastuksen valinta juuri hänen päätösvaltaansa.

Tutkielman aineiston kokoa voidaan kuitenkin pitää suhteellisen hyvänä, sillä vastauksia kyselyyn saatiin runsaasti. Aineistoa oli tarpeeksi, jotta hypoteesien osalta pystyttiin suorittamaan logistinen regressioanalyysi, sekä ristiintaulukointien khiin neliö -testit koko aineiston kattavassa analyysissä. Molemmat menetelmät soveltuivat hyvin vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan vaikuttavien tekijöiden tutkimiseen, ja moni hypoteesi sai vahvistusta. Eri menetelmin saadut tulokset olivat myös hyvin yhteneväisiä keskenään, mikä lisää osaltaan tutkielman luotettavuutta.

Tutkielman reliabiliteettia pyrittiin lisäämään vielä tekemällä ristiintaulukoinnit ja khiin neliö -testit yrityksistä, joiden liikevaihto oli alle 200 000 euroa. Vaikka khiin neliö -testaus ei onnistunut, voitiin ristiintaulukointien pohjalta kuitenkin todeta tulosten olevan hyvin samansuuntaisia logistisen regressioanalyysin ja aiempien ristiintaulukointien kanssa. Tutkielman luotettavuuden kasvattamiseksi käytettiin siis useita eri keinoja, ja voidaan sanoa, että tutkielman reliabiliteetti on suhteellisen hyvä. Ainoastaan tilastollisen analyysin osalta on todettava, että koska kyse ei ollut tilastollisesta päättelystä, ei tulosten osalta voida tehdä kovinkaan luotettavia johtopäätöksiä.

6.3 Jatkotutkimusaiheet

Vaikka vapaaehtoisen tilintarkastuksen valintaan liittyvistä tekijöistä löytyy suhteellisen paljon tutkimusta, ovat kuitenkin tietyt valintaan mahdollisesti vaikuttavat tekijät jääneet vähemmälle huomiolle. Esimerkiksi potentiaalisia tutkimuksen kohteita voisivat olla yrityksen toimialan tai yritysmuodon vaikutus vapaaehtoisen tilintarkastuksen valitsemiseen. Tosin yritysmuodon tutkimisen kohdalla haasteita voisi tuottaa aineiston saaminen, sillä merkittävä valtaosa Suomen yrityksistä on osakeyhtiöitä, mistä syystä muita yhtiömuotoja voisi olla haaste saada aineistoon riittävä määrä. Kuitenkin yhtiömuodon ja toimialan vaikutukset olisivat mielenkiintoisia aiheita tutkittavaksi.

Yleisesti ottaen vapaaehtoiseen tilintarkastukseen liittyvässä tutkimuksessa on lähinnä keskitytty tarkastelemaan tekijöitä, jotka vaikuttavat tilintarkastuksen valitsemiseen. Vähemmälle on jäänyt tutkimus siitä, mistä syystä vapaaehtoista tilintarkastusta ei päätetä valita. Tämä voisi olla mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe ja uudenlainen näkökulma vapaaehtoisen tilintarkastuksen valinnan tarkastelussa.

Mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe olisi myös se, kuinka mahdollinen tilintarkastuslain uudistus ja pienimmille yrityksille suunniteltu kevyempi tarkastus tulee vaikuttamaan pienimpien yritysten tilintarkastuksen valintaan, tai laajemmin mitä seurauksia uudistuksella olisi tilintarkastuksen kentällä. Aihe voisi olla mielenkiintoinen tutkimuskohde jo ennen lakihankkeen toteutumistakin, sillä esimerkiksi lainuudistuksen kohderyhmään kuuluvien yritysten näkemyksiä aiheesta ja lakihankkeen mahdollisia vaikutuksia voisi olla mielenkiintoista selvittää. Mikäli lakihanke toteutuu, olisi luonnollisesti myös sen toteutumisen jälkeen mielenkiintoista tutkia vaikutuksia vapaaehtoisen tilintarkastuksen syntään.

LÄHTEET

- Accountancy Europe (2020). Audit Exemption Thresholds in Europe (2020 Update) [online]. 09.04.2020 [viitattu 10.10.2020]. Saatavana Internetistä: https://www.accountanceurope.eu/wp-content/uploads/Accountancy-Europe_Audit-exemption-thresholds-in-Europe_2020_survey-update.pdf
- Ali, M. & Rusjan, B. (2011). Managerial Relevance of Internal Audit. *The TQM Journal*, 23(3), pp. 284–300.
- Allee, K. D., & Yohn, T. L. (2009). The Demand for Financial Statements in an Unregulated Environment: An Examination of the Production and use of Financial Statements by Privately Held Small Businesses. *The Accounting Review*, 84(1), pp.1–25.
- Ball, R. & Shivakumar, L. (2005). Earnings Quality in UK Private Firms: Comparative Loss Recognition Timeliness. *Journal of Accounting & Economics*, 39(1), pp. 83–128.
- Becker, B. (2015). Public R&D Policies and Private R&D Investment: A Survey of the Empirical Evidence. *Journal of Economic Surveys*, 29(5), pp. 917–942.
- Berry, A., Faulkner, S., Hughes, M. & Jarvis, R. (1993). Financial Information, The Banker And The Small Business. *The British Accounting Review*, 25(2), pp. 131–150.
- Blackwell, D., Noland, T., & Winters, D. (1998). The value of auditor assurance: Evidence from loan pricing. *Journal of Accounting Research*, 36(1), pp. 57–70.
- Bronzini, R. & Piselli, P. (2016). The impact of R&D subsidies on firm innovation. *Research Policy*, 45(2), pp. 442–457.
- Carey, P., Simnett, R. & Tanewski, G. (2000). Voluntary Demand for Internal and External Auditing by Family Businesses. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, pp. 37–51.
- Ceustermans, S. & Breesch, D. (2017). Determinants of Voluntary Disclosure of Sales in Small Private Companies in Belgium. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 28(2), pp. 172–204.
- Chow, C. W. (1982). The Demand for External Auditing: Size, Debt and Ownership Influences. *The Accounting Review*, 57(2), pp. 272–291.
- Chow, C. W. & Rice, S. J. (1982). Qualified Audit Opinions and Auditor Switching. *The Accounting Review*, 57(2), pp. 326–335.
- Clatworthy, M. A. & Peel, M. J. (2013). The impact of voluntary audit and governance characteristics on accounting errors in private companies. *Journal of Accounting and Public Policy*, 32(3), pp. 1–25.
- Collis, J. (2010). Audit exemption and the demand for voluntary audit: A comparative study of the UK and Denmark. *International Journal of Auditing*, 14(2), pp. 211–231.

- Collis, J. (2012). Determinants of voluntary audit and voluntary full accounts in micro- and non-micro small companies in the UK. *Accounting and Business Research*, 42(4), pp. 441–468.
- Collis, J., Jarvis, R. & Skerratt, L. (2004). The demand for the audit in small companies in the UK. *Accounting and Business Research*, 34(2), pp. 87–100.
- Corten, M., Steijvers, T. & Lybaert, N. (2017). The effect of intrafamily agency conflicts on audit demand in private family firms: The moderating role of the board of directors. *Journal of Family Business Strategy*, 8(1), pp. 13–28.
- Dedman, E. & Kausar, A. (2012). The impact of voluntary audit on credit ratings: Evidence from UK private firms. *Accounting and Business Research*, 42(4), pp. 397–418.
- Dedman, E., Kausar, A. & Lennox, C. (2014). The Demand for Audit in Private Firms: Recent Large-Sample Evidence from the UK. *The European Accounting Review*, 23(1), pp. 1–23.
- Dobler, M. (2014). Auditor-provided non-audit services in listed and private family firms. *Managerial Auditing Journal*, 29(5), 427–454.
- Downing, J. & Langli, J. C. (2019). Audit exemptions and compliance with tax and accounting regulations. *Accounting and Business Research*, 49(1), pp. 28–67.
- Eberle, D. & Lauter, D. (2011). Private interests and the EU-US dispute on audit regulation: The role of the European accounting profession. *Review of International Political Economy: Transatlantic Regulation*, 18(4), pp. 436–459.
- Espelin, A., Jamal, K. & Sunder, S. (2018). Demand for and Assessment of Audit Quality in Private Companies. *Abacus*, 54(3), pp. 319–352.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, tietyntyyppisten yritysten vuositilinpäätöksistä, konsernitilinpäätöksistä ja niihin liittyvistä kertomuksista, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/43/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivien 78/660/ETY ja 83/349/ETY kumoamisesta.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/56/EU, annettu 16 päivänä huhtikuuta 2014, tilinpäätösten ja konsolidoitujen tilinpäätösten lakisäätöisestä tilintarkastuksesta annetun direktiivin 2006/43/EY muuttamisesta.
- Gooderham, P. N., Tobiassen, A., Døving, E. & Nordhaug, O. (2004). Accountants as Sources of Business Advice for Small Firms. *International Small Business Journal*, 22(1), pp. 5–22.
- Gujarati, D. N., (2003), *Basic Econometrics*, fourth edition, McGraw-Hill Higher Education.
- Haapamäki E. Voluntary Auditing: A Synthesis of the Literature. *Accounting in Europe*. 2018;15(1), pp. 81–104.
- Haw, I., Qi, D. & Wu, W. (2008). The Economic Consequence of Voluntary Auditing. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 23(1), pp. 63–93.
- Holm, C. & Zaman, M. (2012). Regulating audit quality: Restoring trust and legitimacy. *Accounting Forum*, 36(1), pp. 51–61.

- Horsmanheimo, P. & Steiner, M. (2017). Tilintarkastus - asiakkaan opas.
- Horsmanheimo, P., Kaisanlahti, T. & Steiner, M. (2017). Tilintarkastuslaki ja EU:n uudistunut tilintarkastussäätely - kommentaari.
- Humphrey, C., Loft, A. & Woods, M. (2009). The global audit profession and the international financial architecture: Understanding regulatory relationships at a time of financial crisis. *Accounting, Organizations and Society*, 34(6), pp. 810–825.
- Höglund, H. & Sundvik, D. (2016). Financial reporting quality and outsourcing of accounting tasks: Evidence from small private firms. *Advances in Accounting*, 35, pp. 125–134.
- Jenkins, J., & Krawczyk, K. (2001). The influence of non-audit services on perceptions of auditor independence. *Journal of Applied Business Research*, 17(3), 73–79.
- Jensen, M. C. & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), pp. 305–360.
- Kandemir, H. K. (2013). The EU law on auditing and the role of auditors in the global financial crisis of 2008. *International Journal of Disclosure and Governance*, 10(3), pp. 213–233.
- Kausar, A., Shroff, N., & White, H. (2016). Real effects of the audit choice. *Journal of Accounting and Economics*, 62(1), pp. 157–181.
- Ketokivi, M. (2015). Tilastollinen päättely ja tieteellinen argumentointi. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Kirjanpitolaki (1620/2015).
- Laki taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä (429/2016).
- Larsson, B. 2005. Patrolling the corporation—the auditors’ duty to report crime in Sweden. *International Journal of the Sociology of Law* 33(1), pp. 53–70.
- Lennox, C. S., & Pittman, J. A. (2011). Voluntary audits versus mandatory audits. *The Accounting Review*, 86(5), pp. 1655–1678.
- Loison, M., Belze, L. & Hottegingdre, G. (2020). European Reform of Statutory Audit and Market Structure: The Position of Audit Firms. *Management International*, 24(1), pp. 12–184.
- Minnis, M. (2011). The value of financial statement verification in debt financing: Evidence from private U.S. firms. *Journal of Accounting Research*, 49(2), pp.457–506.
- Minnis, M. & Shroff, N. (2017). Why regulate private firm disclosure and auditing? *Accounting and Business Research*, 47(5), pp. 473–502.
- Mohd-Sanusi, Z., Mat-Isa, Y., Mohamed, M., Teck-Heang, L. & Mohd-Iskandar, T. (2012). The importance of financial audit: Benefits, challenges and service quality towards client loyalty.
- Niemi, L. (2004). Auditor size and audit pricing: Evidence from small audit firms. *The European Accounting Review*, 13(3), pp. 541–560.

- Niemi, L., Kinnunen, J., Ojala, H., & Troberg, P. (2012) Drivers of voluntary audit in Finland: to be or not to be audited?, *Accounting and Business Research*, 42:2, pp. 169–196.
- Niemi, L. & Sundgren, S. (2012). Are Modified Audit Opinions Related to the Availability of Credit? Evidence from Finnish SMEs. *European Accounting Review*, 21(4), pp. 767–796.
- Niemi, M. (2014). *Luotto-oikeus: Luottotyypit, perintäprosessit ja takaisinsaanti*. Helsinki: Talentum.
- Niskanen, M., Karjalainen, J. & Niskanen, J. (2010). The Role of Auditing in Small, Private Family Firms: Is It About Quality and Credibility? *Family Business Review*, 23(3), pp. 230–245.
- Niskanen, M., Karjalainen, J. & Niskanen, J. (2011). Demand for Audit Quality in Private Firms: Evidence on Ownership Effects. *International Journal of Auditing*, 15(1), pp. 43–65.
- Ojala, H., Collis, J., Kinnunen, J., Niemi, L. & Troberg, P. (2016). The Demand for Voluntary Audit in Micro - Companies: Evidence from Finland. *International Journal of Auditing*, 20(3), pp. 267–277.
- Ojala, H., Niskanen, M., Collis, J. & Pajunen, K. (2014). Audit quality and decision-making in small companies. *Managerial Auditing Journal*, 29(9), pp. 800–817.
- Osakeyhtiölaki (624/2006).
- Osuuskuntalaki (421/2013).
- Page, M. J. (1984). Corporate Financial Reporting and the Small Independent Company. *Accounting and Business research*, 14(55), pp. 271–282.
- Ramzan, M., Ahmed, I. & Rafay, A. (2020). Is Auditor Independence Influenced by Non-Audit Services? A Stakeholders' Viewpoint. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*, 14(1), pp. 388–408.
- Satopää, R. (2019). *Hyvän tilintarkastustavan käsitteellistäminen ja käytännön muotoutuminen: Tutkimus pienyritysten tilintarkastuksesta*. Turku: Turun yliopisto.
- Steijvers, T., Voordeckers, W. & Vanhoof, K. (2010). Collateral, relationship lending and family firms. *Small Business Economics*, 34(3), pp. 243–259.
- Sundgren, S. & Niemi, L. (2008). Developments in auditing regulation in Finland: From a national to an international framework. *Auditing, Trust And Governance*, pp. 78–97.
- Suomen tilintarkastajat ry (2018). *Tilintarkastusvelvollisuus säilyy myös mikroyrityksillä* [online]. Helsinki: Suomen tilintarkastajat ry [siteerattu 11.10.2020]. Saatavana Internetistä: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/toimintamme/ajankohtaista/uutisia/tilintarkastusvelvollisuus-sailyy-myos-mikroyrityksilla>.
- Suomen tilintarkastajat ry (2020). *Yritystukien käyttöä pitää valvoa* [online]. Helsinki: Suomen tilintarkastajat ry [siteerattu 12.11.2020]. Saatavana Internetistä: <https://tilintarkastajat.fi/blogit/yritystukien-kayttoa-pitaa-valvoa>.

- Säätiölaki (487/2015).
- Tauringana, V. and Clarke, S. (2000), "The demand for external auditing: managerial share ownership, size, gearing and liquidity influences", *Managerial Auditing Journal*, Vol. 15 No. 4, pp. 160–168.
- Tilintarkastuslaki (1141/2015).
- Tomperi, S. (2018). *Tilintarkastus: Normeista käytäntöön* (4., uudistettu painos.). [Helsinki]: Edita.
- Trombetta M. International regulation of audit quality: full harmonization or mutual recognition? An economic approach. *European Accounting Review*. 2003;12(1), pp. 3–27.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2017). *Virkamiesselvitys yritystuista ja niiden vaikutuksista*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 22/2017.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2020a). *Kevyemmän tarkastuksen käyttöönottoa valmistelleen työryhmän mietintö*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:38.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2020b). *Yritystukien tutkimusjaoston raportti 2020*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:20.
- Valli, R. (2015). *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen* (2. uud. p.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Van Tendeloo, B. & Vanstraelen, A. (2008). Earnings Management and Audit Quality in Europe: Evidence from the Private Client Segment Market. *The European Accounting Review*, 17(3), pp. 447–469.
- Vanstraelen, A. & Schelleman, C. (2017). Auditing private companies: What do we know? *Accounting and Business Research*, 47(5), pp. 565–584.
- Vasile, E., Gruia, P. (2018), The importance of financial accounting auditing in the identification of economic criminal activities, *Audit Financiar*, vol. XVI, no. 3(151), pp. 398–406
- Weik, A., Eierle, B. & Ojala, H. (2018). What drives voluntary audit adoption in small German companies? *International Journal of Auditing*, 22(3), pp. 503–521.

LIITE 1: KYSELYLOMAKE

Pro gradu -kysely

Yrittäjän taustatiedot

1. Sukupuoli?

- Nainen
- Mies
- En halua kertoa

2. Ikä?

- alle 25 vuotta
- 25-35 vuotta
- 36-45 vuotta
- 46-55 vuotta
- 56-65 vuotta
- yli 65 vuotta

3. Kuinka monta vuotta olette toimineet yrittäjänä nykyisessä yrityksessänne?

- alle vuosi
- 1-5 vuotta
- 5-10 vuotta
- 10-20 vuotta
- yli 20 vuotta

4. Mikä on korkein koulutuksenne?

- Peruskoulu
- Ylioppilastutkinto tai ammatillinen perustutkinto
- Alempi korkeakoulututkinto
- Ylempi korkeakoulututkinto
- Muu

5. Onko teillä kaupallista koulutusta?

- Kyllä
- Ei

Yrityksen taustatiedot**6. Kuinka monta omistajaa yrityksellänne on?**

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 tai enemmän

7. Onko yrityksenne kokonaan perheomistuksessa?

- Kyllä
- Ei

8. Onko yrityksenne kirjanpito ulkoistettu?

- Kyllä
 Ei

9. Kuinka suuri oli yrityksenne liikevaihto viime tilinpäätöksessä (euroina)**Tilintarkastus****10. Valitse sopivin vaihtoehto**

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Uskon, että tilintarkastus parantaa taloudellisen informaation laatua	☐	☐	☐	☐	☐
Uskon, että yritykseni hyötyy tilintarkastuksesta	☐	☐	☐	☐	☐

11. Aiotteko suorittaa vapaaehtoisen tilintarkastuksen yrityksessänne?

- Kyllä
 Ei

12. Yrityksenne suorittaa vapaaehtoisen tilintarkastuksen, koska

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
sen uskotaan helpottavan ulkopuolisen rahoituksen saamista	☐	☐	☐	☐	☐
sen uskotaan parantavan yrityksen luottoluokitusta	☐	☐	☐	☐	☐
sen uskotaan lisäävän tilinpäätöksen uskottavuutta verotustarkoituksiin	☐	☐	☐	☐	☐
sen uskotaan helpottavan yritystukiensa saamista	☐	☐	☐	☐	☐
sillä uskotaan olevan positiivinen vaikutus suhteisiin tavarantoimittajien ja palveluntoimittajien kanssa	☐	☐	☐	☐	☐

13. Haluatteko mainita muita syitä tilintarkastuksen suorittamiselle?

14. Minkä takia ette valitse tilintarkastuksen suorittamista?

Tilintarkastuksen kustannukset ovat liian suuret

Tilintarkastus vie liikaa aikaa

Tilintarkastus koetaan liian työlääksi

Tilintarkastuksen ei koeta hyödyttävän yritystä

Muu syy, mikä?